

**საქართველოს კანონი
„არბიტრაჟის შესახებ“**

კომენტარი

თბილისი, 2017

*მოცემული ნაშრომი განკუთვნილია საარბიტრაჟო პროცესით
დაინტერესებული პირებისათვის*

ISBN 978-9941-0-9627-3

დაიბეჭდა სს „ბეჭდვითი სიტყვის კომბინატში“

წინათქმა

1997 წლის 17 აპრილს, „კერძო არბიტრაჟის შესახებ“ საქართველოს კანონის მიღებით საქართველოს დამოუკიდებლობის აღდგენის შემდეგ მართალია კერძო არბიტრაჟის, როგორც დავის გადაწყვეტის ალტერნატიული მეთოდის დანერგვის და განვითარების თვალსაზრისით პირველი ნაბიჯი გადაიდგა, მაგრამ კანონის სერიოზული ხარვეზიანობის გამო, არბიტრაჟის დისკრედიტაცია განხორციელდა და ნეგატიურ მოვლენებსაც კი დაედო საფუძველი.

სამართლებრივი თვალსაზრისით მდგომარეობა რადიკალურად გამოსწორდა საქართველოს პარლამენტის მიერ 2009 წლის 19 ივნისს მიღებული კანონით „არბიტრაჟის შესახებ“, რაც წარმოადგენს ჩვენი კანონმდებლობის საერთაშორისო საარბიტრაჟო კანონმდებლობასთან ჰარმონიზაციის ნათელ დადასტურებას. მას წინ უძღვოდა გაეროს გენერალური ასამბლეის 2006 წლის 4 დეკემბრის 64-ე პლენარული სხდომის №61/33 რეზოლუცია, რომლითაც საერთაშორისო თანამეგობრობას მოეწოდა მხედველობაში მიეღო სავაჭრო სამართლის კომისიის („UNCITRAL“) მიერ მიღებული მოდელური კანონი „საერთაშორისო კომერციული არბიტრაჟის შესახებ“. შესაბამისად, კანონის ამოსავალ წერტილს წარმოადგენს გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის სავაჭრო სამართლის კომისიის, უნსიტრალის („UNCITRAL“) მიერ შემუშავებული მოდელური კანონი „საერთაშორისო კომერციული არბიტრაჟის შესახებ“ (2006 წელს განხორციელებული ცვლილებების გათვალისწინებით) და ამავე კომისიის მიერ მიღებული საარბიტრაჟო წარმოების წესები (რეგლამენტი). მსოფლიო მასშტაბით კერძო არბიტრაჟის როლსა და მნიშვნელობაზე მიუთითებს ის გარემოება, რომ „UNCITRAL“-ის საარბიტრაჟო წარმოების წესები (რეგლამენტი) და თავად მოდელური კანონიც მოწონებულია ისეთი აღიარებული საერთაშორისო ორგანიზაციის მიერ, როგორცაა გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის გენერალური ასამბლეა.

„არბიტრაჟის შესახებ“ საქართველოს კანონის მიღებიდან საკმაოდ დროის გასვლის მიუხედავად დღემდე არ ყოფილა შემუშავებული მისი კომენტარი, სამეცნიერო ლიტერატურა ქართულ ენაზე კანონის პრაქტიკული გამოყენების შესახებ და წინამდებარე ნაშრომი წარმოადგენს პირველ მცდელობას, განმარტოს კონკრეტული მუხლების შინაარსი და ნათლად წარმოაჩინოს საარბიტრაჟო განხილვის კონკრეტული სპეციფიკური საკითხები და საარბიტრაჟო გადაწყვეტილებათა ცნობასა და აღსრულებასთან დაკავშირებული სასამართლო პრაქტიკა.

გიორგი თითბერიძე

სარჩევი

წინათემა 3

თავი №1

ზოგადი დებულებები

მუხლი 1. კანონის მოქმედების სფერო 9

მუხლი 2. ტერმინთა განმარტებადა კანონის
გამოყენება 13

მუხლი 3. საარბიტრაჟო წარმოების მხარეთა
თანასწორობა 19

მუხლი 4. გადანყვეტილების მიღების უფლების
გადაცემა მესამე პირისათვის.....20

მუხლი 5. უფლებამონაცვლეობა საარბიტრაჟო
წარმოებისას 21

მუხლი 6. არბიტრაჟის დამოუკიდებლობა და
სასამართლოს ჩარევის შემთხვევები 23

მუხლი 7. ვადები.....27

თავი №2

საარბიტრაჟო შეთანხმება

მუხლი 8. საარბიტრაჟო შეთანხმების ცნება
და ფორმა.....29

მუხლი 9. საარბიტრაჟო შეთანხმება და დავის არსებით
საკითხზე სარჩელის შეტანა სასამართლოში.....41

თავი №3

არბიტრაჟის შემადგენლობა

მუხლი 10. არბიტრთა რაოდენობა 44

მუხლი 11. არბიტრების დანიშვნა 47

მუხლი 12. არბიტრის აცილების საფუძვლები.....59

მუხლი 13. არბიტრის აცილების პროცედურა 61

მუხლი 14. არბიტრის უფლებამოსილების შეწყვეტა.....67

მუხლი 15. ახალი არბიტრის დანიშვნა 70

თავი №4

არბიტრაჟის უფლებამოსილება

მუხლი 16. არბიტრაჟის კომპეტენცია 70

მუხლი 17. არბიტრაჟის მიერ საარბიტრაჟო სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიებების გამოყენება.....76

მუხლი 18. არბიტრაჟის მიერ საარბიტრაჟო სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიებების გამოყენების პირობები 78

მუხლი 19. არბიტრაჟის მიერ საარბიტრაჟო სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიებების შეცვლა, შეჩერება და გაუქმება 82

მუხლი 20. ინფორმაციის განცხადების ვალდებულება.....84

მუხლი 21. არბიტრაჟის მიერ გამოყენებული საარბიტრაჟო სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიებების ცნობა და აღსრულება 84

მუხლი 22. სასამართლოს მიერ საარბიტრაჟო სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიებების ცნობასა და აღსრულებაზე უარის თქმის საფუძველები.....88

მუხლი 23. სასამართლოს მიერ გამოყენებული საარბიტრაჟო სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიებები 92

თავი №5

საარბიტრაჟო განხილვა

მუხლი 24. საარბიტრაჟო განხილვის წესის განსაზღვრა 95

მუხლი 25. საარბიტრაჟო განხილვის ადგილი 98

მუხლი 26. საარბიტრაჟო დავის განხილვის დაწყება 101

მუხლი 27. შეტყობინება.....103

მუხლი 28. წარმომადგენლობა საარბიტრაჟო განხილვაში 105

მუხლი 29. საარბიტრაჟო წარმოების ენა.....	105
მუხლი 30. საარბიტრაჟო სარჩელი, საარბიტრაჟო შესაგებელი.....	107
მუხლი 31. უარი შეპასუხებაზე.....	112
მუხლი 32. საარბიტრაჟო განხილვის ფორმა.....	112
მუხლი 33. მხარეთა გამოუცხადებლობა.....	115
მუხლი 34. ექსპერტის დანიშვნა და აცილება.....	115
მუხლი 35. მტკიცებულება, სასამართლოს დახმარება მტკიცებულებათა მოპოვებაში.....	119

თავი №6

**საარბიტრაჟო გადაწყვეტილების
გამოტანა და საქმის განხილვის შეწყვეტა**

მუხლი 36. სამართლის ნორმათა გამოყენება საარბიტრაჟო განხილვისას.....	123
მუხლი 37. საარბიტრაჟო გადაწყვეტილების გამოტანა საქმის რამდენიმე არბიტრისაგან შემდგარი არბიტრაჟის მიერ განხილვისას.....	125
მუხლი 38. მხარეთა მორიგება.....	126
მუხლი 39. საარბიტრაჟო გადაწყვეტილება.....	128
მუხლი 40. საარბიტრაჟო განხილვის შეწყვეტა.....	132
მუხლი 41. საარბიტრაჟო გადაწყვეტილების შესწორება და განმარტება, დამატებითი საარბიტრაჟო გადაწყვეტილება.....	135

თავი №7

საარბიტრაჟო გადაწყვეტილების გაუქმება

მუხლი 42. საარბიტრაჟო გადაწყვეტილების გაუქმება.....	138
მუხლი 43. სასამართლოს მიერ საარბიტრაჟო გადაწყვეტილების გაუქმების განხილვის შეჩერება.....	147

თავი №8

**საარბიტრაჟო გადაწყვეტილების
ცნობა და აღსრულება**

მუხლი 44. საარბიტრაჟო გადაწყვეტილების ცნობა და აღსრულება..... 149

მუხლი 45. საარბიტრაჟო გადაწყვეტილების ცნობასა და აღსრულებაზე უარის თქმა..... 152

თავი №9

გარდამავალი დებულებები

მუხლი 46. ამ კანონის ამოქმედებამდე დაწყებული, ჯერ კიდევ დაუმთავრებელი საარბიტრაჟო დავების განხილვის წესი..... 159

მუხლი 46¹. 2015 წლის 1 აპრილამდე სასამართლოს მიერ ქმედუუნაროდ ცნობილ პირებთან დაკავშირებული სამართლებრივი რეგულირება გარდამავალ პერიოდში..... 160

თავი №10

დასკვნითი დებულებები

მუხლი 47. ძალადაკარგულად ცნობილი ნორმატიული აქტი 161

მუხლი 48. კანონის ამოქმედება 162

გამოყენებული ლიტერატურა 162

თავი №1 ზოგადი დებულებები

მუხლი I. კანონის მოქმედების სფერო

1. ეს კანონი ადგენს საქართველოში არბიტრაჟის შექმნის, საარბიტრაჟო წარმოების, საარბიტრაჟო გადაწყვეტილებების, აგრეთვე საქართველოს ფარგლებს გარეთ გამოტანილი საარბიტრაჟო გადაწყვეტილების ცნობისა და აღსრულების წესებს.
2. არბიტრაჟი უფლებამოსილია განიხილოს პირთა თანასწორობაზე დამყარებული კერძო ხასიათის ის ქონებრივი დავა, რომლის მოწესრიგებაც მხარეებს შეუძლიათ ერთმანეთს შორის.

1. საქართველოს პარლამენტის მიერ 2009 წლის 19 ივნისს მიღებული კანონი „არბიტრაჟის შესახებ“ წარმოადგენს ჩვენი კანონმდებლობის საერთაშორისო საარბიტრაჟო კანონმდებლობასთან ჰარმონიზაციის ნათელ დადასტურებას. კანონის ამოსავალ წერტილს წარმოადგენს გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის სავაჭრო სამართლის კომისიის, უნსიტრალის („UNCITRAL“) მიერ მიღებული საარბიტრაჟო წარმოების წესები (რეგლამენტი) და ამავე კომისიის მიერ, 1985 წელს, შემუშავებული მოდელური კანონი „საერთაშორისო კომერციული არბიტრაჟის შესახებ“ (2006 წელს განხორციელებული ცვლილებების გათვალისწინებით). მოდელური კანონის მე-2 მუხლი ტერმინის „არბიტრაჟი“-ს ქვეშ მოიაზრებს როგორც მუდმივმოქმედ საარბიტრაჟო დანესებულებას, ასევე კონკრეტული სადავო საკითხის გადასაწყვეტად მხარეთა შეთანხმებით შექმნილ ე.წ. ერთჯერად არბიტრაჟს (ლათინურად - *ad hoc*). მითითებული აქტების უდიდეს მნიშვნელობაზე მეტყველებს ის გარემოება, რომ სავაჭრო სამართლის კომისია, UNCITRAL წარმოადგენს გაეროს გენერალური ასამბლეის დამხმარე ორგანოს და ისიც, რომ ორი-

ვე აქტი მონონებული იქნა გაეროს გენერალური ასამბლეის მიერ. აღსანიშნავია ის გარემოებაც, რომ არბიტრაჟის, როგორც დავის განმხილველი ორგანოს მნიშვნელობაზე საგანგებოდ გაესვა ხაზი გაეროს გენერალური ასამბლეის 1985 წლის 11 დეკემბრის №40/72 და 2006 წლის 4 დეკემბრის 64-ე პლენარული სხდომის №61/33 რეზოლუციებში, რომლებითაც საერთაშორისო თანამეგობრობას მოენოდა მხედველობაში მიეღო სავაჭრო სამართლის კომისიის, UNCITRAL-ის მიერ მიღებული მოდელური კანონი „საერთაშორისო კომერციული არბიტრაჟის შესახებ“. აღნიშნულიდან გამომდინარე ცხადია უდიდესი მნიშვნელობის მქონე ფაქტია, რომ მითითებული რეგულაციების შესაბამისად საქართველოში გამოტანილი არბიტრაჟის გადაწყვეტილების აღსრულება შესაძლებელია როგორც საქართველოში, ასევე მის ფარგლებს გარეთაც. მითითებული კანონი ასევე ითვალისწინებს საქართველოს ფარგლებს გარეთ გამოტანილი საარბიტრაჟო გადაწყვეტილებების საქართველოში ცნობისა და აღსრულების შესაძლებლობას, რაც სრულ შესაბამისობამისობაშია გაეროს 1958 წლის 10 ივნისის კონვენციასთან - „უცხოური საარბიტრაჟო გადაწყვეტილებების ცნობისა და აღსრულების შესახებ“, რომლის მხარეც საქართველო 1994 წლიდან გახლავთ (დეტალურად იხ. 44-ე – 45-ე მუხლების კომენტარი). საგანგებოდაა აღსანიშნავი ის გარემოება, რომ კანონმა, საერთაშორისო კანონმდებლობაზე დაყრდნობით, მინიმალური სასამართლო კონტროლის შემოღებით, პრაქტიკულად აღმოფხვრა იმ სუბიექტივიზმის შესაძლებლობა, რაც არსებობდა „კერძო არბიტრაჟის შესახებ“ საქართველოს 1997 წლის 17 აპრილის კანონის საფუძველზე ფუნქციონირებადი არბიტრაჟების საქმიანობაში, როდესაც არბიტრაჟის ქმედებები ფაქტობრივად სახელმწიფო კონტროლს მიღმა იყო დატოვებული და თავად არბიტრაჟი გასცემდა აღსასრულებლად სავალდებულო დოკუმენტს – სააღსრულებო ფურცელს და ეს ხდებოდა ხშირად ისეთ საკითხებზე, რის თაობაზეც არბიტრაჟს არ გააჩნდა შესაბამისი კომპეტენცია. ყოველივე აღნიშნულმა კი მნიშვნელოვნად შეაფერ-

ხა საარბიტრაჟო ინსტიტუციის განვითარება, მაგრამ უნდა აღინიშნოს, რომ ახლებური რეგულაციები სრულად გამო-რიცხავენ ასეთი მანკიერი გამოვლინებების შესაძლებლო-ბას. წინამდებარე კანონმა, აგრეთვე მნიშვნელოვნად შეამ-ცირა სასამართლოების მიერ არბიტრაჟის საქმიანობაში ჩარევის შესაძლებლობა, გახადა არბიტრაჟის ინსტიტუტი გაცილებით უფრო დამოუკიდებელი და შესაბამისად, შემ-ცირდა სასამართლოს მიერ, საარბიტრაჟო გადაწყვეტილე-ბების ცნობა-აღსრულების და გაუქმების ეტაპზე, საარბიტ-რაჟო გადაწყვეტილებების შინაარსში ინტერვენაცია, რაც ძალზედ მისასაღმებელია ქვეყანაში დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის მექანიზმების განვითარების ხელშესაწყობად, ე.წ. „arbitration friendly“ გარემოს დასამკვიდრებლად. ასე-ვე აღსანიშნავია ის გარემოება, რომ წინამდებარე კანონის შემოღებით ქვეყანაში გაუქმდა „კერძო არბიტრაჟის შესა-ხებ“ საქართველოს 1997 წლის 17 აპრილის კანონის მე-7 საფუძველზე არსებული მოთხოვნა არბიტრაჟების მენარმე სუბიექტებად რეგისტრაციის თაობაზე, რაც მნიშვნელოვნად ეწინააღმდეგებოდა არსებულ საერთაშორისო პრაქტიკას და აფერხებდა ქვეყანაში არამოგებაზე ორიენტირებული, არა-კომერციული არბიტრაჟების არსებობას. ასევე, კანონის უპირველესი მუხლის კომენტარებისას, აუცილებლად უნდა აღინიშნოს ის ფაქტი, რომ ქვეყანაში არსებული საარბიტ-რაჟო კანონის მოქმედების სფერო თანაბრად ვრცელდება როგორც ადგილობრივ/შიდა, ისე საერთაშორისო საარბიტ-რაჟო განხილვებსა თუ ინსტიტუტებზე.

2. კანონი იძლევა შესაძლებლობას, მხარეებმა გადან-ყვიტონ კერძო ხასიათის ქონებრივი დავა. ასეთი დავა შეიძლება წარმოიშვას როგორც სახელშეკრულებო, ასევე არასახელშეკრულებო ურთიერთობებიდან გამომდინარე (კანონის მე-8 მუხლი). მოცემული კანონი აგებულება ნების ავტონომიის პრინციპის დაცვაზე და პრაქტიკულად ყველა მუხლი აგებულება ასეთი დათქმით – „თუ მხარეთა შეთანხ-მებით სხვა რამ არ არის გათვალისწინებული“. შესაბამისად, აქვე, დასაწყისშივე უნდა აღინიშნოს არბიტრაჟის ძირითადი

პრინციპები – მოქნილი პროცესი, პროცესის ეკონომიურობა, დავათა გადაწყვეტის სისწრაფე, საქმის განხილვის ერთი ინსტანცია, მხარეთა ავტონომიურობის მაღალი ხარისხი, არბიტრაჟის, არბიტრების მიმართ მეტი ნდობა მათი კვალიფიკაციისა და დამოუკიდებლობის გათვალისწინებით, საარბიტრაჟო განხილვის კონფიდენციალურობა, აგრეთვე შემდგომი დავების პრევენცია. კანონის პირველი მუხლის მე-2 პუნქტში არსებული დათქმა „რომლის მონესრიგებაც მხარეებს შეუძლიათ ერთმანეთს შორის“ არ შეიძლება ფართოდ იქნეს გაგებული – კანონმდებელს აქ მხედველობაში აქვს მხოლოდ ისეთი კატეგორიის დავები, რომლებზეც არბიტრაჟს გააჩნია შესაბამისი კომპეტენცია (აღნიშნულ საკითხთან დაკავშირებით იხ. მე-16 მუხლის კომენტარი). უნდა აღინიშნოს, რომ ზოგიერთი მუდმივმოქმედი არბიტრაჟის საარბიტრაჟო წარმოების წესები პირდაპირ ასახავენ კანონის მე-8 მუხლით გათვალისწინებულ ფორმულირებას. მაგალითისათვის შეიძლება მოყვანილ იქნეს საქართველოს საერთაშორისო საარბიტრაჟო ცენტრის („GIAC“) საარბიტრაჟო წესების მე-3 მუხლის „გ“ პუნქტი, რომლის თანახმად, საარბიტრაჟო შეთანხმება განმარტებულია შეთანხმებად, რომლითაც მხარეები თანხმდებიან, განსახილველად გადასცენ არბიტრაჟს ყველა ან ზოგიერთი დავა, რომელიც წარმოიშვა ან შეიძლება წარმოიშვას მათ შორის ამა თუ იმ სახელშეკრულებო ან სხვა სამართლებრივი ურთიერთობიდან გამომდინარე. ასევე აღსანიშნავია, რომ „არბიტრაჟის შესახებ“ კანონის მიღების შემდეგ საქართველოს პარლამენტის მიერ ცვლილება იქნა შეტანილი ორგანულ კანონში, „შრომის კოდექსში“ და დაინტერესებულ მხარეებს მიეცათ შესაძლებლობა მიმართონ არბიტრაჟს ინდივიდუალური შრომითი დავის გადასაწყვეტად, ცხადია საარბიტრაჟო შეთანხმების არსებობის პირობებში (საარბიტრაჟო შეთანხმების შესახებ დეტალურად იხ. კანონის მე-8 – მე-9 მუხლების კომენტარი). აგრეთვე, ყურადსაღებია ის გარემოებაც, რომ მიუხედავად იმისა, რომ საქართველოს კანონი „არბიტრაჟის შესახებ“ მიღებულია მოდელური კანონის საქართვე-

ლოში ჰარმონიზაციის მიზნით და მის შესაბამისად, კანონის მიერ განსაზღვრული მისი მოქმედების სფერო მცირედით განსხვავდება მოდელური კანონის მიერ შემოთავაზებული ფორმულირებისაგან. კერძოდ, მოდელური კანონის მიხედვით, მისი მოქმედების სფერო ვრცელდება „კომერციულ“ არბიტრაჟებზე. ამის საპირისპიროდ კი, მიუხედავად იმისა, რომ თვით კანონის მიღება და ამასთანავე, შემდგომში, 2015 წელს განხორციელებული კანონის ცვლილები ქვეყანაში კომერციული არბიტრაჟის განვითარებას ემსახურებოდნენ, ტერმინი „კომერციული“ ნახსენებიც კი არ არის ქართველი კანონმდებლის მიერ. შესაბამისად, ვინაიდან, პრაქტიკაში კანონის ძირითადი მოქმედების სფერო კომერციული დავების გადასაწყვეტად შექმნილი საარბიტრაჟო განხილვებია და ვინაიდან, სწორედ ამ სფეროს განსავითარებლად იქნა თვით კანონიც მიღებული, უმჯობესია მოხდეს კანონის მოქმედების სფეროს დაზუსტება და განსაზღვრა და, აქედან გამომდინარე, ამ საკითხთან დაკავშირებით მოდელური კანონის მიდგომის გადმოღება/გაზიარება.

მუხლი 2. ტერმინთა განმარტება და კანონის გამოყენება

1. ამ კანონში გამოყენებულ ტერმინებს ამავე კანონის მიზნებისათვის აქვს შემდეგი მნიშვნელობა:
  - ა) სასამართლო – ამ კანონის მე-11, მე-13, მე-14 და 35-ე მუხლებისათვის – ის რაიონული (საქალაქო) სასამართლო, რომლის სამოქმედო ტერიტორიაზედაც მიმდინარეობდა, მიმდინარეობს ან უნდა გაიმართოს საარბიტრაჟო განხილვა; მე-16, 21-ე, 22-ე, 23-ე, 42-ე და 43-ე მუხლებისათვის – სააპელაციო სასამართლოები; 44-ე და 45-ე მუხლებისათვის – სააპელაციო სასამართლოები და საქართველოს უზენაესი სასამართლო;
  - ბ) ელექტრონული შეტყობინება – ნებისმიერი შეტყობი-

ნება, რომელსაც მხარეები გადასცემენ საინფორმაციო შეტყობინების სახით. საინფორმაციო შეტყობინება არის ინფორმაცია, რომელიც მომზადებულია, გაგზავნილია, მიღებულია ან შენახულია ელექტრონული, მაგნიტური, ოპტიკური ან მსგავსი საშუალებით, მათ შორის მონაცემთა ელექტრონული გადაცემით, ელექტრონული ფოსტით, ტელეგრამით, ტელექსით ან ტელეფაქსით.

2. მხარეები შეიძლება შეთანხმდნენ საარბიტრაჟო წარმოების წესებზე. ამ შემთხვევაში მხარეთა შეთანხმება მოიცავს საარბიტრაჟო წარმოების იმ წესებს, რომლებზედაც მხარეების საარბიტრაჟო შეთანხმებაში მიუთითებენ. ამასთანავე მხარეთა შეთანხმება კონკრეტულ საარბიტრაჟო დანესებულებაზე მოიცავს შეთანხმებას ამავე საარბიტრაჟო დანესებულების წესებზე.
3. თუ ამ კანონის რომელიმე დებულება შეეხება საარბიტრაჟო სარჩელს, აღნიშნული დებულება გამოიყენება საარბიტრაჟო შესაგებლის მიმართაც, გარდა ამ კანონის მე-40 მუხლის მე-2 პუნქტის „ა“ ქვეპუნქტისა.

1. მოცემული კანონით გათვალისწინებულია კონკრეტულ საკითხებთან დაკავშირებით პირველი ინსტანციის, ასევე სააპელაციო სასამართლოებთან და საქართველოს უზენაეს სასამართლოსთან შემხებლობა. კერძოდ, არბიტრთა დანიშვნის, აცილების, მათი უფლებამოსილების შეწყვეტის საკითხებზე შეთანხმების მიუღწევლობის შემთხვევაში დაინტერესებულმა მხარემ უნდა მიმართოს იმ რაიონულ (საქალაქო) სასამართლოს, რომლის სამოქმედო ტერიტორიაზედაც მიმდინარეობდა, მიმდინარეობს ან უნდა გაიმართოს საარბიტრაჟო განხილვა. არბიტრაჟის კომპეტენციასთან დაკავშირებულ უთანხმოებაზე, არბიტრაჟის მიერ გამოყენებული საარბიტრაჟო სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიებების ცნობისა და აღსრულების, უშუალოდ სასამართლოს მიერ საარბიტრაჟო სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიებების გამოყენების, საარბიტრაჟო გადაწყვეტილების გაუქმების,

საქართველოს ტერიტორიაზე გამოტანილი საარბიტრაჟო გადაწყვეტილებების ცნობისა და აღსრულების საკითხებზე დაინტერესებულმა მხარემ უნდა მიმართოს შესაბამისად თბილისის ან ქუთაისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატას, ხოლო საქართველოს ფარგლებს გარეთ გამოტანილი საარბიტრაჟო გადაწყვეტილების ცნობისა და აღსრულების საკითხზე კომპეტენტურ სასამართლო ინსტანციას წარმოადგენს საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატა.

2. ციფრული ტექნოლოგიების მიღწევებიდან გამომდინარე, კანონმა განსაზღვრა ელექტრონული შეტყობინების ცნება და მიუთითა, რომ ეს არის ნებისმიერი შეტყობინება, რომელსაც მხარეები გადასცემენ საინფორმაციო შეტყობინების სახით და წარმოადგენს ინფორმაციას, რომელიც მომზადებულია, გაგზავნილია, მიღებულია ან შენახულია ელექტრონული, მაგნიტური, ოპტიკური ან მსგავსი საშუალებით, მათ შორის მონაცემთა ელექტრონული გადაცემით, ელექტრონული ფოსტით, ტელეგრამით, ტელექსით ან ტელეფაქსით. აღსანიშნავია, რომ ადვოკატთა საერთაშორისო ასოციაციის საბჭოს (IBA) მიერ 2010 წლის 29 მაისს დამტკიცდა ასოციაციის მიერ მომზადებული წესები „საერთაშორისო არბიტრაჟში მტკიცებულებების მოპოვების შესახებ“ და ცხადია, რომ ასეთი წესები ნებისმიერი არბიტრაჟისათვის არის სახელმძღვანელო. კომენტირებულ საკითხთან დაკავშირებით შეიძლება მოყვანილ იქნეს ამონარიდი ამ „წესებიდან“, რომელიც უკავშირდება ტერმინს „დოკუმენტი“ - „ნებისმიერი ტექსტი, შეტყობინება, კომუნიკაცია, გამოსახულება, ნახაზი, პროგრამა ან მონაცემი, დაფიქსირებული ან ქალაღზე წარმოდგენილი ელექტრონული, აუდიო, ვიზუალური ან სხვა საშუალებების გამოყენებით“. ელექტრონულ დოკუმენტთან დაკავშირებით აღსანიშნავია, რომ საქართველოს პარლამენტის მიერ 2008 წლის 14 მარტს მიღებულმა კანონმა „ელექტრონული ხელმოწერისა და ელექტრონული დოკუმენტის შესახებ“ განსაზღვრა როგორც ელექტრონული

დოკუმენტის ცნება – „ელექტრონული, ოპტიკური ან სხვა მსგავსი საშუალებების გამოყენებით შექმნილი, გაგზავნილი, მიღებული ან შენახული წერილობითი ინფორმაცია, რომელიც ადასტურებს იურიდიული მნიშვნელობის ფაქტს ან იურიდიული მნიშვნელობის არმქონე ფაქტს“, ასევე ელექტრონულ დოკუმენტზე ციფრული ხელმოწერის გამოყენების შესაძლებლობა და მისი განხორციელების კონკრეტული წესი. წინამდებარე კანონის მიერ აღნიშნული განმარტების შემოღებას არ აქვს მხოლოდ ტექნიკური ფუნქცია განსაზღვროს ტერმინი – „ელექტრონული შეტყობინება“, არამედ, პრაქტიკულად, მას აკისრია საქართველოში არბიტრაჟის ინსტიტუტის განვითარებისათვის ძალზედ მნიშვნელოვანი როლი იმდენად, რამდენადაც უპირველეს ყოვლისა, კანონი ფეხდაფეხ მიჰყვება თანამედროვე ტექნოლოგიების განვითარებას და შესაბამისად, შემდგომში აღიარებს ელექტრონული შეტყობინების მეშვეობით დადებულ საარბიტრაჟო შეთანხმების გაფორმების შესაძლებლობას და არსებობას (იხ. კანონის მე-8 მუხლის მე-5 პუნქტი). აღსანიშნავია, რომ ელექტრონული შეტყობინების გზით დადებული საარბიტრაჟო შეთანხმება „უცხოური საარბიტრაჟო გადაწყვეტილებების ცნობისა და აღსრულების შესახებ“ გაეროს 1958 წლის 10 ივნისის კონვენციით არ ითვლება წერილობითი ფორმით დადებულად, რაც კონვენციის წინა საუკუნეში მიღების დროისათვის შესაბამისი ტექნოლოგიების განუვითარებლობით და შემდგომი ცვლილებების განუხორციელებლობით არის გამოწვეული. აქედან გამომდინარე, ელექტრონული შეტყობინების გზით გაფორმებული საარბიტრაჟო შეთანხმების ნამდვილობის აღიარებაში და შემდგომში, ასეთი შეთანხმების საფუძველზე გამოტანილი საარბიტრაჟო გადაწყვეტილების ცნობა-აღსრულებაში გადამწყვეტ როლს თამაშობს იმ ქვეყნის შიდა კანონმდებლობა, კერძოდ კი ადგილობრივი კანონი არბიტრაჟის შესახებ, სადაც გადამწყვეტილება უნდა აღსრულდეს. ამ შემთხვევაში სახეზეა ქართული კანონმდებლობის პროგრესულობა და თანამედროვე

მიდგომა, რაც უფრო მიმზიდველს ხდის საქართველოს, როგორც საარბიტრაჟო განხილვისთვის იდეალურ ფორუმს და ადგილს („*situs*“).

3. „არბიტრაჟის შესახებ“ საქართველოს კანონის თანახმად მხარეებს სრული ავტონომია გააჩნიათ საარბიტრაჟო წარმოების წესებზე შეთანხმების საკითხში. მხარეებს ასეთ შესაძლებლობას კანონის მე-2 მუხლის მე-2 პუნქტი ანიჭებს. ეს ეხება როგორც კონკრეტულ სადავო საკითხისათვის შექმნილ („*ad hoc*“) არბიტრაჟს, როდესაც მხარეები ძირითადად, მაგრამ არა ყოველთვის, ხელმძღვანელობენ UNCITRAL-ის მიერ მიღებული საარბიტრაჟო წარმოების წესებით, რაც პრაქტიკულად ასეთი სახის არბიტრაჟებისათვის შეიქმნა და იმ ქვეყნის, სადაც მიმდინარეობს საარბიტრაჟო განხილვა, ადგილობრივი კანონმდებლობის იმპერატიული დებულებებით, ასევე მუდმივმოქმედ არბიტრაჟებს. მიუხედავად იმისა, რომ ყოველ მუდმივმოქმედ არბიტრაჟს თავისი დებულება გააჩნია, მხარეებს კანონის შესაბამისად თავისუფლად შეუძლიათ განსაზღვრონ ამ არბიტრაჟების დებულებისაგან განსხვავებული წესები და პროცედურები. თუ ასეთ განსხვავებულ დათქმას არ ექნება ადგილი, ასეთ შემთხვევაში კანონმდებელმა განსაზღვრა, რომ კონკრეტულ საარბიტრაჟო დაწესებულებაზე მითითება მოიცავს კონკრეტული საარბიტრაჟო დაწესებულების საარბიტრაჟო წარმოების წესებს (არბიტრაჟის დებულება). ამდენად, როდესაც მხარეები შეთანხმდებიან, რომ დავა ამა თუ იმ მუდმივმოქმედმა არბიტრაჟმა განიხილოს, საქმის განხილვის პროცედურული წესები იქნება ამ არბიტრაჟის დებულებით გათვალისწინებული წესები, თუმცა, როგორც აღვნიშნე, ეს არ ართმევს მხარეებს უფლებას, გაითვალისწინონ საარბიტრაჟო განხილვის განსხვავებული წესები (როგორც მთლიანად, ასევე ცალკეულ საკითხებზე). აღნიშნული შესაძლებლობა კომენტარებული ნორმიდან პირდაპირ გამომდინარეობს და პრაქტიკაში ასეთ დათქმებს უკვე აქვს ადგილი. აღსანიშნავია, რომ კანონის ასეთი შესაძლებლობა ასახულია მუდმივმოქმედი არბიტრა-

ჟების დებულებებშიც. მაგალითისათვის შეიძლება აღინიშნოს მუდმივმოქმედი არბიტრაჟის, „დავების განმხილველი ცენტრი“-ს საარბიტრაჟო წარმოების წესების (დებულების) მე-19 მუხლის 19.2 პუნქტი, მე-20 მუხლის 20.1 პუნქტი, საქართველოს საერთაშორისო საარბიტრაჟო ცენტრის მე-2 მუხლის მე-2 პუნქტი, რომლებიც პირდაპირ აღიარებენ, რომ კონკრეტულ პროცედურულ საკითხებზე მხარეებს შესაძლებლობა აქვთ დებულებით (წესებით) განსაზღვრული პროცედურისაგან განსხვავებულად გადაწყვიტონ ცალკეული საკითხები. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ შინაარსობრივი არსიდან და დატვირთვიდან გამომდინარე კანონის მე-2 მუხლის მე-2 პუნქტში 2 ადგილას მითითებული ტერმინის, „მოიცავს“, ნაცვლად ალბათ უფრო სწორი იქნებოდა ყოფილიყო „გულისხმობს“. აღსანიშნავია, რომ მუდმივმოქმედი არბიტრაჟის, „დავების განმხილველი ცენტრი“-ს საარბიტრაჟო დებულების 2.3 პუნქტის ფორმულირება: „თუ ამ მუხლის 2.1 და 2.2 პუნქტების შესაბამისად მხარეები შეთანხმებულები არიან დავა განიხილოს „დავების განმხილველმა ცენტრმა“, იგულისხმება, რომ წინამდებარე დებულება წარმოადგენს მხარეთა საარბიტრაჟო შეთანხმების ნაწილს“, უფრო ზუსტად ასახავს კანონმდებლის ნებას და კანონის არსს.

4. კანონის მე-2 მუხლის მე-3 პუნქტის თანახმად დაცულია თანაფარდობა სარჩელის და საარბიტრაჟო შესაგებლის განხილვის პროცედურასთან მიმართებაში. კერძოდ, მითითებული ნორმის თანახმად კანონით განსაზღვრული კონკრეტული ნორმა, რომელიც საარბიტრაჟო სარჩელს ეხება, ასევე შეეხება საარბიტრაჟო შესაგებელსაც. ამ წესიდან გამონაკლისია ამავე კანონის მე-40 მუხლის მე-2 პუნქტის „ა“ ქვეპუნქტი (იხ. მითითებული მუხლის კომენტარი).

მუხლი 3. საარბიტრაჟო წარმოების მხარეთა თანასწორობა

საარბიტრაჟო წარმოების მხარეები სარგებლობენ თანაბარი უფლებებით. თითოეულ მხარეს უნდა მიეცეს თავისი პოზიციის გამონახატვის სრული შესაძლებლობა.

საარბიტრაჟო წარმოების პროცესში მხარეებს გააჩნიათ თანაბარი უფლებები, სამოქალაქო საპროცესო კოდექსით გათვალისწინებული უფლებების მსგავსად. ასეთი თავისუფლება ისე არ უნდა იქნეს გაგებული, რომ თავისუფლების ფარგლები არ არის რეგულირებული. კონკრეტულად, მოპასუხე მხარის ფუნდამენტური უფლებაა წარადგინოს შესაგებელი მის მიმართ აღძრულ სარჩელთან დაკავშირებით, შესაგებელში მითითებული გარემოებების დამადასტურებელი კონკრეტული მტკიცებულებები, აღძრას შემხვედრი სარჩელი. მოსარჩელე მხარე სარგებლობს უფლებით წარადგინოს მოპასუხე მხარის მიერ წარდგენილი მტკიცებულებების სანინააღმდეგო მტკიცებულებები, ოღონდ ეს საარბიტრაჟო პროცესის მოსამზადებელ ეტაპზე ხდება და არბიტრაჟის მიერ განსაზღვრულ ვადებში. ორივე მხარე თანაბრად სარგებლობს უფლებით დაუსვას ერთმანეთს კითხვები, მიიღონ მონაწილეობა არბიტრთა დანიშვნაში და ა.შ. სწორედ მხარეთა ასეთი თანაბრობიდან გამომდინარე, მუდმივმოქმედმა არბიტრაჟებმა თავის დებულებებში გაითვალისწინეს მხარეთა ჩართულობის ისეთი უპრეცედენტო შესაძლებლობა, როგორცაა საარბიტრაჟო განხილვის საკითხთა შესახებ არბიტრაჟის დადგენილების შედგენაში მონაწილეობის მიღების შესაძლებლობა და სავალდებულობაც კი. კერძოდ, არბიტრაჟი, კონკრეტული საქმის მასალიდან გამომდინარე, ადგენს რა ასეთი დადგენილების პროექტს, მას სწორედ მხარეთა უფლებების თანაბრობის პრინციპიდან გამომდინარე, ორივე მხარეს უზღავნის და აძლევს მათ თანაბარ შესაძლებლობას შეიტანონ კონკრეტული კორექტივები და თავად განსაზღვრონ საარბიტრაჟო ტრიბუნალის

მიერ განსახილველ საკითხთა წრე. ასეთი ნოვაცია ბუნებრივია გამორიცხავს მხარის პრეტენზიის შესაძლებლობას, რომ მას რაიმე საკითხის განხილვის შესაძლებლობა არ მიეცა. შესაბამისად, სწორედ მოცემული კანონის მიღებამდე არსებული სუბიექტივიზმის გამორიცხვას ემსახურება. აღნიშნული თანასწორობა საარბიტრაჟო პროცესში ამასთანავე უზრუნველყოფს ასეთი საარბიტრაჟო პროცესის შედეგად მოპოვებული საარბიტრაჟო განაწყვეტილების აღსრულებაუნარიანობას როგორც საქართველოში, ისე საქართველოს საზღვრებს გარეთ. ამ საკითხთან დაკავშირებით იხილეთ მუდმივმოქმედი არბიტრაჟის, „დავების განმხილველი ცენტრი“-ს საარბიტრაჟო წარმოების წესების (დებულების) მე-15, მე-19, 23-ე, 24-ე, 25-ე, 28-ე და სხვა მუხლები, ასევე მუდმივმოქმედი არბიტრაჟის, საქართველოს საერთაშორისო საარბიტრაჟო ცენტრის საარბიტრაჟო წესების 21-ე, 22-ე, 26-ე და სხვა მუხლები.

მუხლი 4. გადაწყვეტილების მიღების უფლების გადაცემა მესამე პირისათვის

მხარეებს უფლება აქვთ, მათთვის ამ კანონით მინიჭებული გადაწყვეტილების მიღების უფლება გადასცენ მესამე პირს

განსახილველი ნორმა ზოგადად მიუთითებს მხარეების უფლებაზე, გადაწყვეტილების მიღების უფლება გადასცენ მესამე პირს. შესაბამისად ნათელია, რომ ასეთი უფლება კონკრეტული მხარის აბსოლუტური უფლებაა და მხარე შეზღუდული არ არის მის არჩევანში. მას უფლება აქვს, მოცემული კანონით მინიჭებული ნებისმიერი უფლება გადასცეს მესამე პირს სამოქალაქო კოდექსით და საარბიტრაჟო განხილვის შეთანხმებული წესების შესაბამისად. მაგალითად, მიანიჭოს საარბიტრაჟო განხილვაში მონაწილეობის უფლებამოსილება და მისი სახელით და პროცედურულ საკითხებზე გადაწყვეტილებების მიღების უფლების შესახებ.

მუხლი 5. უფლებამონაცვლეობა საარბიტრაჟო წარმოებისას

1. სამართლებრივ ურთიერთობაში უფლებამონაცვლეობის დროს უფლებამონაცვლე ხდება ასევე საარბიტრაჟო შეთანხმების მხარე, თუ შეთანხმებით სხვა რამ არ არის გათვალისწინებული.
2. ერთ-ერთი მხარის გარდაცვალება ან ლიკვიდაცია არ იწვევს საარბიტრაჟო შეთანხმების გაუქმებას ან უკვე დაწინშული არბიტრის შეცვლას, თუ მხარეთა შეთანხმებით სხვა რამ არ არის გათვალისწინებული.

1. საარბიტრაჟო განხილვისას უფლებამონაცვლეობას ადგილი შეიძლება ჰქონდეს მოთხოვნის უფლების გადაცემის შესახებ მოთხოვნის მფლობელსა (ცედენტი) და მესამე პირს (ცესიონერი) შორის დადებული ხელშეკრულების საფუძველზე, რომლის ძალითაც მოთხოვნის უფლების მქონე (ცედენტი) ამ უფლებას გადასცემს მესამე პირს (ცესიონერი), რომელიც ასეთი ხელშეკრულების საფუძველზე იკავებს თავდაპირველი კრედიტორის ადგილს და ხდება ახალი კრედიტორი. თავისთავად ცხადია, რომ მას მოვალესთან საარბიტრაჟო შეთანხმება დადებული არა აქვს. აღნიშნულის მიუხედავად, თავდაპირველ მევალეს, მოთხოვნის მფლობელსა და მოვალეს შორის დადებული საარბიტრაჟო შეთანხმება სრული მოცულობით ინარჩუნებს ძალას, რადგანაც საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 199-ე მუხლის პირველი ნაწილის შესაბამისად, თუ მოთხოვნის უფლების დათმობა არ ეწინააღმდეგება ვალდებულების არსს, მოთხოვნის უფლების დათმობის ხელშეკრულების დადება არ მოითხოვს მოვალის თანხმობას და ამავე კოდექსის 198-ე მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად, მოთხოვნა ან უფლება, როგორც საკუთრების ობიექტი, ახალ სუბიექტზე გადადის ისეთსავე მდგომარეობაში, როგორშიც ისინი ძველი მფლობელის ხელში იყვნენ. შესაბამისად საარბიტრაჟო შეთანხმების შერეული ბუნებიდან გამომდინარე (მატერი-

ალურ-სამართლებრივი და საპროცესო-სამართლებრივი), ასეთ შემთხვევაში საარბიტრაჟო შეთანხმების შენარჩუნება სრულად შეესაბამება საპროცესო უფლებამონაცვლეობას, რომლის დროსაც არ მოითხოვება მოვალის თანხმობა. ამდენად, მოცემულმა სამართლებრივმა ნორმამ სწორად განსაზღვრა, რომ უფლებამონაცვლე ხდება ასევე საარბიტრაჟო შეთანხმების მხარე. კანონმა ამ წესიდან დაუშვა ერთი გამონაკლისი და დაადგინა, რომ მხარეთა შეთანხმებით შესაძლებელია საარბიტრაჟო შეთანხმების საკითხი სხვაგვარად იყოს გადაწყვეტილი. ბუნებრივია, ამ შემთხვევაში კანონი სხვაგვარად გადამწყვეტთა რიცხვში მოიაზრებს ცედენტსა და ცესიონერს და არა მოვალეს. უფლებამონაცვლეობას აგრეთვე ადგილი აქვს ვალის გადაკისრების დროს. ასეთი გადაკისრება საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 203-ე მუხლის პირველი ნაწილის შესაბამისად დაიშვება მხოლოდ მოთხოვნის მფლობელთან შეთანხმებით და ასეთი გარიგება მასსა და მესამე პირთან იდება, შესაბამისად მესამე პირი ხდება თავდაპირველ მოვალესა და კრედიტორს შორის დადებული საარბიტრაჟო შეთანხმების მხარე, თუ მხარეთა შეთანხმებით სხვა რამ არ არის გათვალისწინებული. ამ შემთხვევაში ასეთი შეთანხმება შეიძლება არსებობდეს როგორც კრედიტორსა და თავდაპირველ მოვალეს შორის, ასევე შეთანხმებაში ვალის გადაკისრების შესახებ. საარბიტრაჟო შეთანხმების მხარე ხდება აგრეთვე კაპიტალურ საზოგადოებაში აქციების, წილის შემძენი, თუ ასეთი საზოგადოების სადამფუძნებლო დოკუმენტებში, მათ შორის წესდებაში, არსებობს მოცემული კანონის მოთხოვნების შესაბამისი საარბიტრაჟო შეთანხმება. თავისთავად ივარაუდება, რომ საზოგადოების აქცის/წილის შემძენი გაცნობილია საზოგადოების სადამფუძნებლო დოკუმენტაციას და მისი მხრიდან განხორციელებული გარიგება საარბიტრაჟო შეთანხმების მოწონებად და დასტურად უნდა ჩაითვალოს.

2. თუ მოცემული მუხლის პირველი ნაწილი გარკვეულ დათქმას ითვალისწინებს საარბიტრაჟო შეთანხმების შენარჩუნებასთან დაკავშირებით, მუხლის მეორე ნაწილი საარბიტ-

რაყო შეთანხმების უპირობო შენარჩუნებაზე მიუთითებს ფიზიკური პირის გარდაცვალებისა ან იურიდიული პირის ლიკვიდაციის შემთხვევაში, თუ აღნიშნულის გამომრიცხავი შეთანხმება მხარეების მიერ წინასწარ არ არის დათქმული.

მუხლი 6. არბიტრაჟის დამოუკიდებლობა და სასამართლოს ჩარევის შემთხვევები

1. არბიტრაჟი თავის საქმიანობაში დამოუკიდებელია და ხელმძღვანელობს მხარეთა ან არბიტრაჟის მიერ განსაზღვრული საარბიტრაჟო განხილვის პროცედურით, ამ კანონის მოთხოვნათა დაცვით.
2. დაუშვებელია ამ კანონით გათვალისწინებულ სამართლებრივ ურთიერთობებში სასამართლოს რაიმე სახით ჩარევა, გარდა იმ შემთხვევებისა, როდესაც ეს ამ კანონით პირდაპირ არის გათვალისწინებული.

1. საქართველოს სამოქალაქო კოდექსით აღიარებული თავისუფალი საბაზრო ეკონომიკის და კერძო სამართლის ერთ-ერთი ფუნდამენტური პრინციპის – კერძო ავტონომიის პრინციპის თანხმად, კერძო სამართლის სუბიექტებს შეუძლიათ კანონის ფარგლებში თავისუფლად დადონ ხელშეკრულებები და განსაზღვრონ ამ ხელშეკრულებათა შინაარსი. მათ შეუძლიათ დადონ ისეთი ხელშეკრულებებიც, რომლებიც კანონით გათვალისწინებული არ არის, მაგრამ არ ეწინააღმდეგება მას (სამოქალაქო კოდექსის 319-ე მუხლი). სწორედ ასეთი თავისუფლების პირობებში, მხარეებს აქვთ შესაძლებლობა კერძო ხასიათის ქონებრივი – სახელშეკრულებო ან სხვა სამართლებრივი ურთიერთობიდან გამომდინარე დავა განსახილველად გადასცენ მათ მიერ შერჩეულ არბიტრაჟს (როგორც დროებით, სპეციალურად მათი კონკრეტული დავისათვის შექმნილ *ad hoc* არბიტრაჟს, ასევე მუდმივმოქმედ საარბიტრაჟო დანესებულებას), რისი

წინაპირობა საარბიტრაჟო შეთანხმების არსებობაა. ასეთ მხარეთა დავას არბიტრაჟი განიხილავს მოდავე მხარეთა შეთანხმებით დადგენილი ან მუდმივმოქმედი არბიტრაჟის მიერ განსაზღვრული საარბიტრაჟო განხილვის პროცედურით, მოცემული კანონის მოთხოვნების შესაბამისად (ასეთი მოთხოვნების შესახებ მითითებულია შესაბამისი მუხლების კომენტარებში).

2. სწორედ ზემომოყვანილი მსჯელობა მხარეთა ავტონომიის და თავისუფლების შესახებ ცხადყოფს არბიტრაჟის როგორც ინსტიტუტის დამოუკიდებლობას და ყოვლად დაუშვებელია სასამართლოს მიერ არბიტრაჟის საქმიანობაში ჩარევა და ინტერვენცია, კანონით განსაზღვრული გამონაკლისების გარდა. კანონმა განსაზღვრა ის მინიმალური სტანდარტი, რომელიც ითვალისწინებს საერთო სასამართლოს ჩარევას საარბიტრაჟო დავის განხილვისა და არბიტრაჟის გადაწყვეტილების ცნობა-აღსრულების საკითხის განხილვისას. მოცემული კანონის თანახმად, საერთო სასამართლოს ჩარევა გათვალისწინებულია შემდეგ შემთხვევებში: არბიტრის დანიშვნისას მხარეთა შეუთანხმებლობისას (მე-11 მუხლი), არბიტრის აცილებისას (მე-13 მუხლი), არბიტრის უფლებამოსილების შეწყვეტისას (მე-14 მუხლი), არბიტრაჟის კომპეტენციაზე დავის განხილვისას (მე-16 მუხლი), არბიტრაჟის მიერ გამოყენებული საარბიტრაჟო სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიებების ცნობისა და აღსრულებისას (21-ე და 22-ე მუხლები), საარბიტრაჟო სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიების უშუალოდ სასამართლოს მიერ გამოყენებისას (23-ე მუხლი), საარბიტრაჟო გადაწყვეტილებაზე საჩივრის განხილვისას (42-ე და 43-ე მუხლები) და საარბიტრაჟო გადაწყვეტილების ცნობისა და აღსრულების საკითხის განხილვისას (44-ე და 45-ე მუხლები). აღნიშნულ საკითხებზე უფრო ვრცლად მითითებულია შესაბამისი მუხლის კომენტარში. ამასთანავე აღსანიშნავია, რომ „არბიტრაჟის შესახებ“ საქართველოს კანონში 2015 წლის 18 მარტს განხორციელებული ცვლილების შესაბამისად, შემცირდა

პირველი ინსტანციის სასამართლოს შემხებლობა საარბიტრაჟო საქმიანობასთან და შესაბამისად გაიზარდა სააპელაციო სასამართლოს კომპეტენცია. თუ ამ ცვლილებებამდე არბიტრაჟის კომპეტენციის საკითხზე დავას პირველი ინსტანციის სასამართლო იხილავდა, ახალი ცვლილებით, რაც დაფიქსირდა „არბიტრაჟის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-2 მუხლის პირველი პუნქტით, ეს ფუნქცია სააპელაციო სასამართლოს გადაეცა, რაც საკმაოდ დადებითი მომენტია. აქვე აუცილებლად უნდა აღინიშნოს, რომ მიუხედავად საქართველოში არსებული თანამედროვე საკანონმდებლო ბაზისა, საქართველოს სასამართლოები ფეხდაფეხ, სათანადოდ ვერ მიჰყვებიან არბიტრაჟის როგორც ინსტიტუტის განვითარებას საქართველოში. კერძოდ, მხარეთა ავტონომია და თავისუფლება მიმართონ არბიტრაჟს, სასამართლოს ნაცვლად, დავის გადასაწყვეტად ავტომატურად გულისხმობს იმ კონკრეტული საარბიტრაჟო ტრიბუნალის კომპეტენტურობის აღიარებას მხარეთა მიერ, რომელსაც მათ მიმართეს და შესაბამისად, ამ ტრიბუნალის მიერ გამოტანილი საარბიტრაჟო გადაწყვეტილების (შინაარსის და მიუხედავად) მატერიალური ნაწილის, შინაარსის უცილობლად აღიარებას. სწორედ აქედან გამომდინარეობს არბიტრაჟის ინსტიტუტში, სასამართლოებისაგან განსხვავებით, აპელაციის მექანიზმების არარსებობა. აღსანიშნავია, რომ მიუხედავად ზემოთქმულისა და მიუხედავად კანონში არსებული წინამდებარე დათქმისა, საქართველოში არსებობს ძალზედ მანკიერი პრაქტიკა, როდესაც სასამართლოები გარკვეულ შემთხვევებში უხეშად ერევიან საარბიტრაჟო გადაწყვეტილებების მატერიალურ, შინაარსობრივ ნაწილში ცნობა-აღსრულების და გაუქმების ეტაპზე, რაც ცალსახად დამანგრეველია არბიტრაჟის საქართველოში ფეხის მოკიდებისთვის და სათანადოდ განვითარებისთვის. სასამართლოები მსგავს გადაწყვეტილებებში არსებითად იშველიებენ „საჯარო წესრიგის“ არგუმენტს და სწორედ მის საფუძველზე, იმ არგუმენტით რომ კონტრეტული საარბიტრაჟო გადაწყვეტილე-

ბის შინაარსი ენინააღმდეგება საქართველოს „საჯარო წესრიგს“, ცვლიან გადანყვეტილების შინაარსს. ამ კუთხით, სამწუხაროდ, საქართველოს სასამართლოები კვლავ, 2016 წელსაც კი, ვერ განვითარდნენ დასავლური სასამართლოების მსგავსად. თუმცა, ამ კუთხით აუცილებლად უნდა აღინიშნოს, თბილისის სააპელაციო სასამართლოს, ერთადერთი თუ არა, ერთ-ერთი პროგრესული განჩინების შინაარსი. კერძოდ, №2ბ/5858-13 საქმეში, სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატამ 2014 წელს ცალსახად განმარტა, რომ საჯარო წესრიგის შესახებ:

„თეორიაში და პრაქტიკაში დამკვიდრებული მიდგომაა, რომ ის არ გულისხმობს საარბიტრაჟო გადანყვეტილების შინაარსის გადასინჯვას და ამ თვალსაზრისით, საარბიტრაჟო გადანყვეტილების დასაბუთების მართებულობის შეფასებას სასამართლოს მხრიდან; მოცემული საკითხისადმი ამ პოზიციის შეუსაბამო მიდგომა, პირდაპირ წინააღმდეგობაში მოვიდოდა არბიტრაჟის შესახებ კანონის მიზანთან; ამ მსჯელობიდან გამომდინარე, საარბიტრაჟო გადანყვეტილების გასაჩივრებისას საჯარო წესრიგზე მითითებით არ შეიძლება გადაისინჯოს საარბიტრაჟო გადანყვეტილებაში ასახული სახელშეკრულებო დებულებების განმარტება, მტკიცებულებათა შეფასება, სამართლებრივი ურთიერთობების კვალიფიკაცია, რადგან საჯარო წესრიგი მოიცავს არა ნებისმიერი სახის დარღვევას, არამედ სამართლის ფუნდამენტური პრინციპების უგულვებელყოფას; ე.ი. სხვაგვარად რომ ითქვას, იმისათვის რომ საარბიტრაჟო გადანყვეტილება საჯარო წესრიგთან წინააღმდეგობის საფუძვლით იქნას გაუქმებული, იგი წინააღმდეგობაში უნდა მოდიოდეს უფრო მაღალ ღირებულებებთან; წინააღმდეგ შემთხვევაში, საჯარო წესრიგი გადაიქცევა საარბიტრაჟო გადანყვეტილებების აპელაციის მექანიზმად. ასეთი მიდგომა კი წინააღმდეგობაშია „არბიტრაჟის შესახებ“ საქართველოს კანონის მიზანთან – უზრუნველყოფილი იქნას საარბიტრაჟო გადან-

ყვეტილებების საბოლოობა.“

შესაბამისად, ციტირებული, ნამდვილად პროგრესული და თანამედროვე საერთაშორისო სტანდარტების შესაბამისად მიღებული განჩინების საფუძველზე მივდივართ იმ დასკვნამდე, რომ მანამ, სანამ სასამართლოები არ შეწყვეტენ მანკიერ პრაქტიკას ჩაერიონ საარბიტრაჟო გადაწყვეტილებათა შინაარსში „საჯარო წესრიგის“, ან თუნდაც სხვა არგუმენტით, წინამდებარე მუხლით განსაზღვრული და განმტკიცებული არბიტრაჟის დამოუკიდებლობა ვერ იქნება ქვეყანაში უზრუნველყოფილი და მიღწეული. აქედან გამომდინარე, სააპელაციო სასამართლოს ზემომოყვანილი განჩინება უნდა დამკვიდრდეს ქვეყანაში როგორც საარბიტრაჟო სამართლის სფეროში არსებული სანიმუშო პრეცედენტი, განვითარდეს შემდგომი სასამართლოს პრაქტიკა მის შესაბამისად და მხოლოდ ამის შემდეგ იქნება შესაძლებელი საუბარი საქართველოში არბიტრაჟის სრულ და ხელშეუხებელ დამოუკიდებლობაზე.

მუხლი 7. პაღეპი

1. ამ კანონით დადგენილი დღეებით გამოსათვლელი ვადის დინება იწყება იმ მოვლენის დადგომის შემდეგი დღიდან, რომლითაც განსაზღვრულია მისი დასაწყისი, თუ მხარეთა შეთანხმებით სხვა რამ არ არის გათვალისწინებული.
2. თუ ვადის უკანასკნელი დღე ემთხვევა უქმე ან დასვენების დღეს, ვადის დამთავრების დღედ ჩაითვლება მისი მომდევნო პირველი სამუშაო დღე.

1. მოცემული კანონი გარკვეულ საკითხებთან დაკავშირებით აწესებს კონკრეტულ ვადებს. ასე მაგალითად, არბიტრის დანიშვნის, აცილების, უფლებამოსილების შეწყვეტის, არბიტრაჟის კომპეტენციის განსაზღვრის, გადაწყვეტილების გამოტანის, მისი შესწორების, განმარტების, დამატე-

ბითი გადაწყვეტილების გამოტანის, სასამართლოს მიერ გადაწყვეტილების გაუქმების განხილვის საკითხებზე დაწესებულია კონკრეტული და დიფერენცირებული ვადები. ეს კანონისმიერი ვადებია და ნიშნავს, რომ კონკრეტული მოქმედება ამ ვადაში უნდა შესრულდეს და თავისთავად ცხადია, ასეთი ვადა გაგრძელებას არ ექვემდებარება. ამ ვადის დინება იწყება იმ მოვლენის დადგომის შემდგომი დღიდან, რომლითაც განსაზღვრულია მისი დასაწყისი. კანონმა მხარეებს მისცა შესაძლებლობა ურთიერთშეთანხმებით განსაზღვრონ კანონისმიერი ვადის დინების საწყისი თარიღი. როგორც წესი, მხარეებს ასეთ საკითხზე შეთანხმება არ გააჩნიათ, თუმცა ამის შესაძლებლობას მათ კანონი აძლევს და ეს შესაძლებლობა სწორედ რომ არბიტრაჟში მხარეების თავისუფლებისა და ავტონომიურობის პრინციპებიდან გამომდინარეობს. კანონი ასევე ითვალისწინებს ვადას, რომელიც მხარეებმა ან არბიტრაჟმა შეიძლება განსაზღვროს. ესაა მოპასუხის მიერ საარბიტრაჟო შესაგებლის წარდგენის ვადის საკითხი. კანონის 30-ე მუხლის თანახმად ასეთი ვადა შეიძლება დაწესდეს მხარეთა შეთანხმებით, ან არბიტრაჟის მიერ. მართალია კანონი არაფერს მიუთითებს, მაგრამ მუდმივმოქმედი არბიტრაჟების საარბიტრაჟო განხილვის წესები/დებულებები ითვალისწინებენ ასეთი ვადის გაგრძელების შესაძლებლობას კონკრეტული პატივისაღები მიზეზის არსებობის შემთხვევაში.

2. თუ კანონისმიერი ან არბიტრაჟის მიერ/მხარეთა შეთანხმებით განსაზღვრული ვადა ემთხვევა უქმე ან დასვენების დღეს, ვადის დამთავრების დღედ ჩაითვლება მისი მომდევნო პირველი სამუშაო დღე. აღნიშნული პირდაპირ მიუთითებს, რომ თუ ვადის დენა უნდა დაიწყოს კონკრეტული თარიღიდან, რომელიც უქმე ან დასვენების დღეა, ვადის დენა მაინც ამ დღიდან დაიწყება, ხოლო ვადის დამთავრების დღედ ითვლება არასამუშაო/უქმე დღის მომდევნო სამუშაო დღე, თუ ვადა ვადის არასამუშაო/უქმე დღეს. კანონი პირდაპირ არ ითვალისწინებს საპროცესო მოქმედების შესრუ-

ლების ფორმას, მაგრამ იმ გარემოების გათვალისწინებით, რომ კანონისმიერი ვადა ძირითადად სასამართლოსათვის მიმართვის ვადაა, უნდა ვიხელმძღვანელოთ საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის დანაწესით. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ მუდმივმოქმედი არბიტრაჟებისაგან განსხვავებით, საერთო სასამართლოებში დოკუმენტის ელექტრონული სახით წარდგენა ამ ეტაპზე, სამწუხაროდ არ არის გათვალისწინებული და, შესაბამისად, ვადა არ იქნება გასული, თუ შესაბამისი მხარე წერილობით დოკუმენტს სასამართლოში წარადგენს საპროცესო ვადის ბოლო დღის სამუშაო საათების დარულებამდე, ან საპროცესო მოქმედებას შეასრულებს ვადის უკანასკნელი დღის 24 საათამდე საფოსტო დაწესებულების მეშვეობით. რაც შეეხება მუდმივმოქმედ არბიტრაჟებს, მათი გარკვეული ნაწილი უკვე გადასულია ელექტრონულ საქმისწარმოებაზე და მოცემული კანონის მე-2 მუხლის პირველი პუნქტის „ბ“ ქვეპუნქტის მოთხოვნათა დაცვით, ასეთ საარბიტრაჟო დაწესებულებაში დოკუმენტის მიწოდება შესაძლებელია ელექტრონული შეტყობინების სახითაც.

თავი №2 საარბიტრაჟო შეთანხმება

მუხლი 8. საარბიტრაჟო შეთანხმების ცნება და ფორმა

1. საარბიტრაჟო შეთანხმება არის შეთანხმება, რომლითაც მხარეები თანხმდებიან, განსახილველად გადასცენ არბიტრაჟს ყველა ან ზოგიერთი დავა, რომელიც წარმოიშვა ან შეიძლება წარმოიშვას მათ შორის ამა თუ იმ სახელშეკრულებო ან სხვა სამართლებრივი ურთიერთობიდან გამომდინარე.

2. საარბიტრაჟო შეთანხმება შეიძლება დაიდოს ხელშეკრულებაში საარბიტრაჟო დათქმის ან ცალკე შეთანხმების ფორმით.
3. საარბიტრაჟო შეთანხმება უნდა დაიდოს წერილობითი ფორმით.
4. საარბიტრაჟო შეთანხმება ითვლება წერილობითი ფორმით დადებულად, თუ მისი შინაარსი დაფიქსირებულია ნებისმიერი ფორმით, მიხედვად საარბიტრაჟო შეთანხმების ან ხელშეკრულების დადების ფორმისა.
5. საარბიტრაჟო შეთანხმების წერილობითი ფორმით დადების შესახებ მოთხოვნა სრულდება ელექტრონული შეტყობინებით, თუ შეტყობინებაში მოცემული ინფორმაცია ხელმისაწვდომია მისი შემდგომი გამოყენებისათვის.
6. საარბიტრაჟო შეთანხმება ითვლება წერილობითი ფორმით დადებულად, თუ იგი გაფორმებულია საარბიტრაჟო სარჩელსა და საარბიტრაჟო შესაგებლის გაცვლით, როდესაც ერთი მხარე ამტკიცებს, ხოლო მეორე მხარე არ უარყოფს საარბიტრაჟო შეთანხმების არსებობას.
7. ხელშეკრულებაში არსებული მითითება ნებისმიერ დოკუმენტზე, რომელიც მოიცავს საარბიტრაჟო დათქმას, არის წერილობითი ფორმის საარბიტრაჟო შეთანხმება, თუ ამგვარი მითითება აღნიშნულ დათქმას ხდის ხელშეკრულების ნაწილად.
8. თუ ხელშეკრულების ან საარბიტრაჟო შეთანხმების ერთ-ერთი მხარეა ფიზიკური პირი ან ადმინისტრაციული ორგანო, საარბიტრაჟო შეთანხმება უნდა დაიდოს წერილობით, ისეთი დოკუმენტის მეშვეობით, რომელიც ხელმოწერილია მხარეების მიერ. ასეთ შეთანხმებაზე არ ვრცელდება ამ მუხლის მე-4-მე-6 პუნქტები.
9. პუნქტი ამოღებულია (26.03.2015 წ.)

1. საარბიტრაჟო განხილვის დაწყების საფუძველი, როგორც *ad hoc*, აგრეთვე მუდმივმოქმედ არბიტრაჟში არის საარბიტრაჟო შეთანხმების არსებობა. საარბიტრაჟო შე-

თანხმება წარმოადგენს კერძოსამართლებრივ შეთანხმებას, მხარეთა სამოქალაქო სამართლებრივ გარიგებას მხარეთა საპროცესო ურთიერთობის ფორმის არჩევის შესახებ. აღნიშნული შეთანხმებით მხარეები, ძირითადად წერილობითი ფორმით, ადასტურებენ მათ საპროცესო უფლებებს. საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 319-ე მუხლის პირველი ნაწილის შესაბამისად, კერძო სამართლის სუბიექტებს შეუძლიათ კანონის ფარგლებში თავისუფლად დადონ ხელშეკრულებები და განსაზღვრონ ამ ხელშეკრულებათა შინაარსი. შესაბამისად, საარბიტრაჟო შეთანხმებებზე სრულად ვრცელდება საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის ნორმები გარიგების შესახებ და საარბიტრაჟო შეთანხმება წარმოადგენს შერეული ბუნების (მატერიალურ-სამართლებრივი და საპროცესო-სამართლებრივი) სამოქალაქო სამართლებრივ გარიგებას. დამკვიდრებული **სასამართლო პრაქტიკის თანახმად**, საარბიტრაჟო შეთანხმებად არ მიიჩნევა ისეთი საარბიტრაჟო შეთანხმება, რომელშიც ალტერნატიული სახით არის განსაზღვრული დავის შემთხვევაში არბიტრაჟისათვის ან მოსარჩელის არჩევით სასამართლოსათვის მიმართვის შესაძლებლობა (ე.წ. „პათოლოგიური საარბიტრაჟო შეთანხმებები“). საქართველოს საერთო სასამართლოების, მათ შორის საქართველოს უზენაესი სასამართლოს არაერთი განჩინების თანახმად, ასეთი საარბიტრაჟო შეთანხმება ბათილ გარიგებად იქნა მიჩნეული. სრულფასოვან საარბიტრაჟო შეთანხმებად არ იქნა მიჩნეული საარბიტრაჟო შეთანხმება, რომლის მიხედვითაც „ხელშეკრულების შესრულებასთან დაკავშირებული ნებისმიერი დავა განიხილება სასამართლოს ან კერძო არბიტრაჟის მიერ მოსარჩელის არჩევით“ (მუდმივმოქმედი არბიტრაჟის, „მედიატორი L“-ის მიერ განხილული ერთ-ერთი საქმიდან), თბილისის საქალაქო სასამართლოს მიერ არ იქნა მიჩნეული საარბიტრაჟო შეთანხმებად. ანალოგიური ბედი ეწია შემდეგი შინაარსის საარბიტრაჟო შეთანხმებას: „*მხარეები თანხმდებიან, რომ ამ ხელშეკრულებიდან გამომდინარე დავის წარმოშობის შემთხვევაში, თუ მოთხოვნა არ სცდება 2000*

ლარს, დავას განიხილავს სასამართლო და მხარეები თანხმდებიან, რომ პირველი ინსტანციის სასამართლოს გადაწყვეტილება აღსრულდეს დაუყოვნებლივ. ამასთან, თუ დავის საგნის ღირებულება აღემატება 2000 ლარს, ბანკს შეუძლია მიმართოს დავის გადაწყვეტის მიზნით არბიტრაჟს. მხარეთა შეთანხმებით დავას განიხილავს მუდმივმოქმედი არბიტრაჟი, „დავების განმხილველი ცენტრი“ სარჩელის შეტანის მომენტში მოქმედი დებულების შესაბამისად“. ძირითადი არგუმენტაცია, რის საფუძველზეც ხდება „პათოლოგიური საარბიტრაჟო შეთანხმებების“ გაუქმება არის ის, რომ სამოქალაქო უფლებათა დაცვის განხორციელების საერთო პრინციპებიდან გამომდინარე, შეთანხმება დავების განხილვის შესახებ არ შეიძლება ერთ მხარეს ანიჭებდეს უფლებას მიმართოს კომპეტენტურ სახელმწიფო სასამართლოს, ხოლო მეორე მხარეს ართმევდეს ასეთ უფლებას. ასეთი შეთანხმების დადების შემთხვევაში ის არის ბათილი, როგორც მხარეთა უფლებების ბალანსის დამრღვევი. შესაბამისად, მხარე, რომლის უფლებაც დავის განხილვაზე დაირღვა ასეთი შეთანხმებით, აგრეთვე უფლებამოსილია მიმართოს სახელმწიფო სასამართლოს და განახორციელოს მის კონტრაგენტთან თანაბარ პირობებზე სასამართლო დაცვის უფლების რეალიზაცია. ზოგადად, საარბიტრაჟო შეთანხმების შედგენისას მხარეებმა უნდა გაითვალისწინონ, რომ საარბიტრაჟო დათქმა იმ მიზანს უნდა ემსახურებოდეს, რომ დავის წარმოშობის შემთხვევაში იყოს შესრულებადი. არსებული სასამართლო პრაქტიკის მიხედვით, შეუსრულებადი იქნება ისეთი დათქმა, რომელიც ითვალისწინებს არარსებული არბიტრაჟისათვის მიმართვის შესაძლებლობას, რომელიც ასევე ჩაითვლება „პათოლოგიურ საარბიტრაჟო შეთანხმებად“. მაგალითად, თუ მხარეები შეთანხმდებიან, რომ მათი შესაძლო დავა და უთანხმოება განხილული იქნეს გორის საერთაშორისო კომერციული არბიტრაჟის მიერ, ასეთი დათქმა უსარგებლო იქნება, რადგანაც არც ასეთი და არც მისი მსგავსი, საარბიტრაჟო დანესებულება ბუნებაში არ არსებობს. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ ადვოკატთა საერთა-

შორისო ასოციაციის საბჭოს (IBA) მიერ 2010 წლის ოქტომბერში დამტკიცებული „საერთაშორისო საარბიტრაჟო დათქმების შედგენის შესახებ“ სახელმძღვანელო პრინციპების (მე-2 სახელმძღვანელო პრინციპი) რეკომენდაციის თანახმად, მხარეებმა კონკრეტული არბიტრაჟი არაორაზროვნად უნდა მიუთითონ. დასკვნის სახით უნდა აღინიშნოს, რომ სწორედ მითითებული გარემოებების გათვალისწინებით, საარბიტრაჟო შეთანხმებაში/დათქმაში მხარეებმა ნათლად უნდა გამოხატონ საკუთარი ნება არსებული ან სამომავლო დავის კონკრეტული და იდენტიფიცირებადი არბიტრაჟის მიერ განხილვის შესახებ და თანაბრად უნდა იყოს დაცული ორივე მხარის უფლებები და რაც მთავარია, „უცხოური საარბიტრაჟო გადაწყვეტილებების ცნობისა და აღსრულების შესახებ“ გაეროს 1958 წლის 10 ივნისის კონვენციის მე-2 მუხლის შესაბამისად, ასეთი შეთანხმება უნდა იყოს შესრულებადი. შესაბამისად, საარბიტრაჟო შეთანხმება არ უნდა იყოს აღუსრულებელი („incapable of being performed“).

როგორც უკვე აღინიშნა, როდესაც დავის საარბიტრაჟო განხილვის შესახებ მხარეთა განზრახვა ბუნდოვანია და შეუძლებელია მისი აღსრულება, ასეთ შეთანხმებას „პათოლოგიური საარბიტრაჟო შეთანხმება“ ეწოდება. ასევე ე.წ. „პათოლოგიური საარბიტრაჟო შეთანხმება“ გვექნება სახეზე, როდესაც მხარეები შეთანხმდებიან რამდენიმე საარბიტრაჟო დანესებულების რეგლამენტით განხილვის შესახებ, როდესაც ასეთი რეგლამენტები განსხვავებულ წესებს ითვალისწინებენ. თუმცა, აღნიშნული მსჯელობა არ უნდა იქნეს გაგებული ისე, თითქოს ყველა „პათოლოგიური საარბიტრაჟო შეთანხმება“ ავტომატურად ხდება ბათილი. რალა თქმა უნდა, ყოველთვის სასურველია, რომ ყველა შემთხვევაში მოხდეს იდეალურად უნაკლო საარბიტრაჟო შეთანხმებების გაფორმება, მაგრამ რეალობაში ეს ყოველთვის ესე არ ხდება. აქედან გამომდინარე, აუცილებელია, რომ იურისტების შეცდომის, თუ სხვა ფაქტორების გამო გამოწვეული ნაკლოვანი საარბიტრაჟო შეთანხმებები არ გახდეს მხარეთა ნების საწინააღმდეგო შედეგების გამომწვევი და

მიმღები. კერძოდ, ხშირია შემთხვევები, როდესაც არსებობს შეთანხმება როგორც არბიტრაჟზე, ისე სასამართლოს იურისდიქიაზე, ან მაგალითისთვის დავის განმხილველ არბიტრაჟად მითითებულია არბიტრაჟი არასწორი სახელწოდებით, თუმცა ფაქტობრივი გარემოებებიდან გამომდინარე შესაძლებელია საარბიტრაჟო ინსტიტუტის მიახლოებითი იდენტიფიცირება, მაგალითისთვის: საარბიტრაჟო შეთანხმებაში დავის განმხილველ არბიტრაჟად მითითებულია „საქართველოს საარბიტრაჟო ცენტრი“ „საქართველოს საერთაშორისო საარბიტრაჟო ცენტრის“ ნაცვლად, არბიტრაჟის შესახებ კომპეტენცია ყველა შემთხვევაში უნდა გადაწყვიტოს არბიტრაჟმა და არა სასამართლომ, როგორც ეს ზემოთ მოყვანილ შემთხვევებში მოხდა. ასეთ დროს ამოსავალი წერტილი ყოველთვის არის ის გარემოება, რომ მხარეებს სურვილი აქვთ იდავონ არბიტრაჟში და არა – სასამართლოში და მიახლოებით მაინც შესაძლებელია იმ ინსტიტუტის გამოცნობა, რომელიც მხარეებს ჰქონდათ მხედველობაში. ასეთ შემთხვევაში დავა ყველა შემთხვევაში უნდა გადაეცეს კონკრეტულ არბიტრაჟს, რომელიც შეთანხმებაშია მოხსენიებული და სწორედ ის განსაზღვრავს მის კომპეტენციასა და იურისდიქციას კონკრეტულ საქმეში (იხ. მე-16 მუხლის კომენტარი). თუ ასეთ დროს, არბიტრაჟი მიიჩნევა, რომ „პათოლოგიური შეთანხმებით“ მას არსებულ დავაში არ გააჩნია იურისდიქცია, მხოლოდ მაშინ უნდა გადაეცეს დავა განსახილველად საქართველოს საერთო სასამართლოებს და არა პირიქით. აღნიშნული გარემოება გამომდინარეობს საერთაშორისო საარბიტრაჟო სამართლის ორი უმთავრესი პრინციპიდან და დოქტრინიდან: მხარეთა ავტონომიურობა და ე.წ. „competence-competence“ პრინციპი. მხარეთა ავტონომიურობის პრინციპი აქტუალურია წინამდებარე საკითხის განხილვისას, იმდენად, რამდენადაც მხარეებს ნებისმიერ დროს შეუძლიათ მიმართონ არბიტრაჟს დავის გადასაწყვეტად. შესაბამისად, მიუხედავად იმისა, რომ შეიძლება არსებობდეს „პათოლოგიური შეთანხმება“ როგორც არბიტრაჟის, ისე სასამართლოს შესახებ, თუ მოსარჩელემ სარჩელით მიმარ-

თა კონკრეტულ არბიტრაჟს და მეორე მხარემაც არ გააპროტესტა არბიტრაჟის იურისდიქცია (რისი შესაძლებლობას მას რაღა თქმა უნდა აქვს ნებისმიერ შემთხვევაში და დროს), ეს ავტომატურად გულისხმობს რომ მოპასუხე კონკრეტულ დავაში ეთანხმება არბიტრაჟის კომპეტენციას განიხილოს დავა და აქედან გამომდინარე, გადანყვეტილების ცნობა-აღსრულების ეტაპზე სასამართლოს მიერ ასეთი საარბიტრაჟო შეთანხმების „ბათილობის“ არგუმენტი ცნობა-აღსრულებაზე უარის თქმა ან გადანყვეტილების საერთოდ გაუქმება ყოვლად დაუშვებელი და არასწორი იქნება. რაც შეეხება ე.წ. „competence-competence“ პრინციპს, აღსანიშნავია, რომ ეს პრინციპი გულისხმობს არბიტრაჟის უფლებამოსილებას მიიღოს გადანყვეტილება საკუთარი იურისდიქციისა და კომპეტენციის შესახებ განიხილოს თუ არა კონკრეტული დავა, რომელსაც ასევე იპოვით საქართველოს სხვადასხვა მუდვივმოქმედი არბიტრაჟების დებულებებშიც და რაც ყველაზე მნიშვნელოვანია, „არბიტრაჟის შესახებ“ კანონის მე-16 მუხლში. აქედან გამომდინარე, უმჯობესია ქართულმა სასამართლოებმა ასეთ შემთხვევებშიც აიღონ დასავლური სასამართლოების კურსი და პრაქტიკა და მისცენ საშუალება არბიტრაჟებს, როდესაც სახეზეა მხარეების სურვილი დავა გადასცენ დავის მოგვარების ალტერნატიულ ცენტრებს და არა სასამართლოს, მიიღონ გადანყვეტილება თავისი კომპეტენციის ფარგლებზე და საარბიტრაჟო შეთანხმების არსებობაზე და თუკი არბიტრაჟი დაადგენს, რომ მას გააჩნია კომპეტენცია განიხილოს კონკრეტული დავა, გადანყვეტილების ცნობა-აღსრულების ეტაპზე დაუშვებელია სასამართლომ იმსჯელოს ასეთი საარბიტრაჟო შეთანხმების ბათილობაზე ან არარსებობაზე და ამ საფუძვლით გააუქმოს, ან არ აღასრულოს გადანყვეტილება.

2. „არბიტრაჟის შესახებ“ საქართველოს კანონი, ისევე როგორც UNCITRAL-ის მოდელური კანონი, საარბიტრაჟო შეთანხმების ორ ფორმას ითვალისწინებს: კონკრეტული სამართლებრივი ურთიერთობის შესახებ მხარეთა შორის დადებულ ხელშეკრულებაში არსებული საარბიტრაჟო

დათქმის სახით და, მითითებულ ხელშეკრულებაში ასეთი დათქმის არ არსებობისას, ცალკე შეთანხმების სახით. შესაბამისად, როდესაც მხრეები აფორმებენ რაიმე სახის ხელშეკრულებას (ნასყიდობა, საბანკო კრედიტი, სესხი, ნარდობა, იჯარა და ა.შ.), ამ ხელშეკრულებაში ერთ-ერთი პუნქტის სახით შესაძლებელია გაითვალისწინონ მათ შორის წარმოშობილი სადავო საკითხების კონკრეტული და იდენტიფიცირებადი არბიტრაჟის მიერ განხილვის შესახებ. მაგალითისათვის შესაძლებელია მოყვანილი იქნეს მუდმივმოქმედი არბიტრაჟის, საქართველოს საერთაშორისო საარბიტრაჟო ცენტრის“ მიერ შემოთავაზებული სტანდარტული საარბიტრაჟო დათქმა: *„ნებისმიერი დავა, რომელიც წარმოიშობა ან დაკავშირებულია ამ ხელშეკრულებასთან, მის დარღვევასთან, შეწყვეტასთან ან ბათილად ცნობასთან, საბოლოოდ უნდა იქნას გადაწყვეტილი არბიტრაჟის მიერ, საქართველოს საერთაშორისო საარბიტრაჟო ცენტრის საარბიტრაჟო წესების მიხედვით, ამ წესების შესაბამისად დანიშნული არბიტრის მიერ. საარბიტრაჟო განხილვის ადგილად განისაზღვროს . . . ., საარბიტრაჟო განხილვა წარმართოს . . . . ენაზე“* ასეთი სტანდარტული დათქმა მხარეებს უტოვებს უფლებას შეთანხმდნენ არბიტრის რაოდენობაზე (ერთი ან სამი), აგრეთვე განხილვის ადგილზე (ქვეყანა, ქალაქი) და ენაზე (სხვადასხვა ენოვანი მხარეები მხარეების შემთხვევაში). ასევე საინტერესოა მუდმივმოქმედი არბიტრაჟის, „დავების განმხილველი ცენტრის“ მიერ შემოთავაზებული საარბიტრაჟო დათქმა: *„ნებისმიერი დავა, წარმოშობილი წინამდებარე ხელშეკრულებიდან ან მასთან დაკავშირებით, მათ შორის ნებისმიერი საკითხი ხელშეკრულების ანდა საარბიტრაჟო შეთანხმების არსებობის, ნამდვილობასა და შეწყვეტის შესახებ განხილვისა და საბოლოო გადაწყვეტილების მიღების მიზნით უნდა გადაეცეს მუდმივმოქმედ არბიტრაჟს, „დავების განმხილველ ცენტრს“.* *Ad hoc* არბიტრაჟისათვის შესაძლებელია არსებობდეს შემდეგი სახის დათქმები: *„ნებისმიერი დავა, უთანხმოება ან პრეტენზია, რომელიც გამომდინარეობს ან დაკავშირებულია აღნიშნულ ხელშეკ-*

რულებასთან ან ეხება მის დარღვევას, შეწყვეტას ან ბათილობას, შესრულებას ან შეუსრულებლობას, უნდა გადაეცეს და გადანყვეტილი იქნას ერთი (ან სამი, მხარეთა შეთანხმებით) არბიტრისაგან შემდგარი არბიტრაჟის მიერ. არბიტრაჟის ადგილსამყოფელი უნდა იყოს ქალაქი . . . (მხარეთა არჩევით). საარბიტრაჟო განხილვის ენა უნდა იყოს . . . (მხარეთა არჩევით). ან „ნებისმიერი დავა, უთანხმოება ან პრეტენზია, რომელიც გამომდინარეობს ან დაკავშირებულია აღნიშნულ ხელშეკრულებას ან ეხება მის დარღვევას, შეწყვეტას ან ბათილობას, განხილული უნდა იქნეს არბიტრაჟის მიერ UNCITRAL-ის საარბიტრაჟო რეგლამენტის მიხედვით“. შესაძლებელია, რომ მხარეთა შორის დადებულ ხელშეკრულებაში საარბიტრაჟო დათქმა არ არსებობდეს და მხარეები შემდგომ შეთანხმდნენ უკვე წარმოშობილი დავის კონკრეტული არბიტრაჟის მიერ განხილვის შესახებ. პრაქტიკაში ძირითადად მხარეთა შორის გაფორმებულ ხელშეკრულებებში არსებული საარბიტრაჟო დათქმები ჭარბობს, თუმცა არსებობს დამოუკიდებელი საარბიტრაჟო შეთანხმებები, როდესაც მხარეებმა უკვე წამოჭრილი სადავო საკითხების გადასაწყვეტად დადეს დამოუკიდებელი შეთანხმება დავის კონკრეტული მუდმივმოქმედი არბიტრაჟის მიერ განხილვის შესახებ. მაგალითისათვის შეიძლება მოყვანილი იქნეს მუდმივმოქმედი არბიტრაჟის, „დავების განმხილველი ცენტრის“ ერთ-ერთი საქმე, სადაც მხარეთა დავა გამომდინარეობდა საბანკო კრედიტის ხელშეკრულებიდან და ამ ხელშეკრულებაში დავის წარმოშობის შემთხვევაში გათვალისწინებული იყო სასამართლო განხილვა. მხარეებმა ვერ მიაღწიეს რა შეთანხმება ხელშეკრულებიდან გამომდინარე საკითხებთან დაკავშირებით (კრედიტის დაფარვის საკითხები, ხანდაზმულობა), წერილობითი ფორმით დააფიქსირეს საარბიტრაჟო შეთანხმება და ასეთი დავა გახდა საარბიტრაჟო განხილვის საგანი.

3. კანონმა იმპერატიულად დაადგინა, რომ საარბიტრაჟო შეთანხმება წერილობითი ფორმით უნდა დაიდოს. ასეთი დათქმა სრულ შესაბამისობაშია საქართველოს სამოქალაქო

კოდექსის 69-ე მუხლთან, რომლის პირველი ნაწილის თანახმად, გარიგება შეიძლება დაიდოს ზეპირად ან წერილობითი ფორმით, ხოლო ამავე მუხლის მეორე ნაწილის თანახმად, გარიგება წერილობითი ფორმით შეიძლება დაიდოს კანონმდებლობით გათვალისწინებულ შემთხვევებში ან მხარეთა შეთანხმებით. ამასთან, კონკრეტული გამონაკლისის გარდა (მოცემული მუხლის მე-8 პუნქტი), სავალდებულო არ არის ხელშეკრულების კლასიკური ფორმა, როდესაც ორივე მხარე აწერს ხელს ერთ დოკუმენტს. კომენტირებულმა კანონმა დასაშვებად მიიჩნია, რომ საარბიტრაჟო შეთანხმება, იქნება ეს მხარეთა ხელშეკრულებაში საარბიტრაჟო დათქმის თუ დამოუკიდებელი შეთანხმების ფორმით, ჩაითვლება წერილობითი ფორმით დადებულად, თუ საარბიტრაჟო შეთანხმების შინაარსი დაფიქსირებულია ნებისმიერი ფორმით. მაგალითად, მხარეთა შორის დადებულ ხელშეკრულებაში არ არის საარბიტრაჟო დათქმა და მხარეებს არც ცალკე საარბიტრაჟო შეთანხმება დაუდიათ ორმხრივი ხელშეკრულების ფორმით, სადავო საკითხის კონკრეტული არბიტრაჟის მიერ გადანაცვების შესახებ ერთ-ერთმა მხარემ მეორე მხარეს გაუგზავნა წერილი, რომელსაც მეორე მხარის მხრიდან ასევე წერილობითი გამოხმაურება მოჰყვა და გამოიხატა თანხმობა მიღებულ წინადადებაზე. აღსანიშნავია, რომ ამგვარი შეთანხმებაც ჩაითვლება წინამდებარე კანონის მიზნებისათვის არბიტრაჟის იურისდიქციის შესახებ წერილობით შეთანხმებათ. ამავდროულად, კანონი ითვალისწინებს საარბიტრაჟო შეთანხმების ელექტრონული შეტყობინების ფორმით დადების შესაძლებლობასაც, თუ ასეთ შეტყობინებაში მოცემული ინფორმაცია ხელმისაწვდომია მისი შემდგომი გამოყენებისათვის (ელექტრონული შეტყობინების თაობაზე გთხოვთ იხილოთ კანონის მე-2 მუხლის კომენტარი). შესაბამისად, ამ შემთხვევაშიც, მხარეთა ნება ცალ-ცალკე დოკუმენტშია დაფიქსირებული და მხარეებმა ასეთი დოკუმენტი გაცვალეს ურთიერთ შორის. ასევე უნდა აღინიშნოს, რომ მხარეთა საარბიტრაჟო შეთანხმება შეიძლება ითვალისწინებდეს საარბიტრაჟო განხილვის დაწყების წინა პროცედურ-

რას – მოლაპარაკების წარმოებას, კომპეტენტური ორგანოს შექმნას პრეტენზიების განხილვის მიზნით, საექსპერტო დასკვნის მიღებას სადავო საკითხთან დაკავშირებით და ა.შ. ასეთ შემთხვევაში ეს საკითხები გარკვევით და ნათლად უნდა იყოს ჩამოყალიბებული საარბიტრაჟო შეთანხმებაში, რადგანაც, წინააღმდეგ შემთხვევაში ასეთი პროცედურები მხედველობაში არ იქნება მიღებული. შესაძლებელია ორსაფეხუროვანი დათქმაც მედიაციისა და არბიტრაჟის გათვალისწინებით („*med-arb*“). აღნიშნული შეიძლება პირობითად ჩამოყალიბდეს შემდეგი სახით: „*მხარეები იღებენ ვალდებულებას, წინამდებარე ხელშეკრულებიდან გამომდინარე ან მასთან დაკავშირებით წარმოშობილი ნებისმიერი დავის გადანყვეტა სცადონ მედიაციის მუდმივმოქმედი არბიტრაჟის „დავების განმხილველი ცენტრის“ რეგლამენტის შესაბამისად. იმ შემთხვევაში, თუ მედიაცია არ დასრულდება სამედიაციო შეთანხმებით, მხარეებს უფლება აქვთ მიმართონ „დავების განმხილველ ცენტრს“ დავის საარბიტრაჟო განხილვით გადანყვეტის მიზნით მისი დებულების შესაბამისად“.*

4. კანონი წერილობითი ფორმით დადებულ საარბიტრაჟო შეთანხმებად აგრეთვე მიიჩნევს საარბიტრაჟო მოპასუხის მიერ საარბიტრაჟო შესაგებლის წარდგენას, როდესაც შესაგებელში საარბიტრაჟო მოპასუხე სარჩელს არსებითად პასუხობს და საარბიტრაჟო შეთანხმების არარსებობაზე არ მიუთითებს. ასეთი ქმედება საარბიტრაჟო შეთანხმების წერილობითი ფორმით დადებას უთანაბრდება, რაც სრულად შეესაბამება UNCITRAL-ის მოდელური კანონის მე-7 მუხლის დანაწესს, აგრეთვე საერთაშორისო არბიტრაჟების დებულებებს. იურიდიულ ლიტერატურაში გამოთქმულია მოსაზრება და ძნელია, რომ არ დაეთანხმო, რომ საარბიტრაჟო შეთანხმებაა აგრეთვე საარბიტრაჟო მოპასუხის ნებისმიერი კონკლუდენტური ქმედება, მათ შორის არბიტრის დანიშვნა და საარბიტრაჟო შეთანხმების არარსებობის შესახებ მითითების განუხორციელებლობა. შესაბამისად, თუ მოპასუხე მხარე განახორციელებს ერთ-ერთ ასეთ მოქმედებას

ისეთ დროს, როდესაც საერთოდ არ არსებობს ან არსებობს პათოლოგიური საარბიტრაჟო შეთანხმება, შეუძლებელია შემდგომში არბიტრაჟის მიერ გამოტანილი გადაწყვეტილების აღსრულების და გაუქმების ეტაპზე აპელირება მოხდეს საარბიტრაჟო შეთანხმების არარსებობაზე ან ბათილობაზე.

5. იურიდიულ ლიტერატურაში გამოთქმული მოსაზრებების თანახმად, სავალდებულო არ არის, რომ მხარის წინადადება საარბიტრაჟო განხილვის შესახებ და მეორე მხარის საპასუხო გამოხმაურება, იყოს ხელმოწერილი კონკრეტული უფლებამოსილი პირ(ებ)ის მიერ. ნიუ-იორკის 1958 წლის 10 ივნისის კონვენციის მე-2 მუხლის თანახმად, გათვალისწინებულია წერილობითი ფორმით ჩამოყალიბებული საარბიტრაჟო შეთანხმება და არსადაა ნათქვამი, რომ ურთიერთგაცვლილი კორესპოდენცია უნდა იყოს ხელმოწერილი, ამდენად, საკმარისია კორესპოდენცია (წერილობითი დოკუმენტი) მიუთითებდეს წინადადების ავტორის და თანხმობის გამომხატველის პიროვნებაზე, უფლებრივ მდგომარეობაზე, ხოლო სადავოობის შემთხვევაში, გამომხატული თანხმობა წარმოადგენს მტკიცებულებათა კვლევის შედეგად მტკიცების საგანს და არა საფუძველს, რომ ხელმოწერის (ფაქსიმილიის) არარსებობა მივიჩნიოთ საარბიტრაჟო შეთანხმების მიუღწევლობად. აღნიშნული მოსაზრების სასარგებლოდ მეტყველებს ის გარემოებაც, რომ განსახილველი კანონის მე-8 მუხლის მე-8 პუნქტი უკვე იმპერატიულად ადგენს, რომ თუ ხელშეკრულების ან საარბიტრაჟო შეთანხმების ერთ-ერთი მხარე ფიზიკური პირი ან ადმინისტრაციული ორგანოა, საარბიტრაჟო შეთანხმება უნდა დაიდოს წერილობით, ისეთი დოკუმენტის მეშვეობით, რომელიც ხელმოწერილია მხარეების მიერ და რომ ასეთ შეთანხმებაზე არ ვრცელდება კანონის მე-8 მუხლის მე-4-მე-6 პუნქტები. შესაბამისად, კანონმდებელმა, ამ შემთხვევაში, წინა მოცემულობისაგან განსხვავებით, კონკრეტულად დაადგინა, რომ აუცილებელია არა მარტო შეთანხმების წერილობითი ფორმით შედგენა, არამედ, ორივე ხელშემკვრელი მხარის ხელმოწერაც. აქვე უნდა აღინიშნოს ონლაინ სესხების გაცემისას დაფიქ-

სირებული საარბიტრაჟო დათქმების შესახებ – ასეთი სახის ხელშეკრულებაში შეიძლება დაფიქსირებული იყოს საარბიტრაჟო დათქმა, თუნდაც კონკრეტული საარბიტრაჟო დანესებულების აღნიშვნით, მაგრამ სადავოობისას ასეთი საარბიტრაჟო დათქმა ასევე „პათოლოგიურ საარბიტრაჟო შეთანხმებად“ უნდა ჩაითვალოს, რადგანაც კანონის იმპერატიული მოთხოვნაა, რომ ფიზიკურ პირთან დადებული საარბიტრაჟო შეთანხმება ორივე მხარის მიერ უნდა იყოს ხელმოწერილი. შესაბამისად, მარტოოდენ ის გარემოება, რომ ონლაინ რეჟიმში სესხის აღების დროს ფიზიკურმა პირმა შესაბამისი გრაფის ონლაინ რეჟიმში შევსების დროს თანხმობა გამოხატა დავის საარბიტრაჟო წესით განხილვის შესახებ, სადავოობის შემთხვევაში (არბიტრაჟის კომპეტენციის განსაზღვრის სტადიაზე) არ უნდა ჩაითვალოს საკმარისად. ასევე აღსანიშნავია, რომ საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 25¹ მუხლის მე-3 ნაწილის თანახმად, ადმინისტრაციული ორგანო უფლებამოსილია კერძოსამართლებრივი ხელშეკრულებიდან გამომდინარე დავა განსახილველად გადასცეს არბიტრაჟს. კანონის არსიდან გამომდინარე ცხადია, რომ ასეთი საარბიტრაჟო შეთანხმება ხელმოწერილი უნდა იყოს სათანადო უფლებამოსილების მქონე სუბიექტების მიერ.

**მუხლი 9. საარბიტრაჟო შეთანხმება და
დავის არსებით საკითხზე სარჩელის შეტანა
სასამართლოში**

1. სასამართლო, რომელშიც შეტანილია სარჩელი იმ დავის არსებით საკითხზე, რომელიც საარბიტრაჟო შეთანხმების საგანია, ვალდებულია მხარის განცხადების საფუძველზე, რომელიც შესაგებლის წარდგენის ვადის გასვლამდე უნდა გაკეთდეს, შეწყვიტოს წარმოება და მიუთითოს მხარეებს არბიტრაჟზე, გარდა იმ შემთხვევი-

სა, როდესაც სასამართლო დაადგენს, რომ საარბიტრაჟო შეთანხმება ბათილია, ძალადაკარგულია ან მისი შესრულება შეუძლებელია.

2. პუნქტი ამოღებულია.

3. ამ მუხლის პირველ პუნქტში მითითებული სარჩელის წარდგენიდან სასამართლოში განსჯადობის საკითხის გადანყვეტამდე საარბიტრაჟო განხილვა შეიძლება დაიწყოს, გაგრძელდეს და გამოტანილ იქნეს საარბიტრაჟო გადანყვეტილება.

1. მხარეთა საარბიტრაჟო შეთანხმების არსებობისას, თუ დავის წამომწყები მხარე სასამართლოს სარჩელით მიმართავს და ცხადია, სარჩელის შეტანისას არ მიუთითებს ასეთი შეთანხმების არსებობაზე, მოპასუხის მხრიდან ასეთი შეთანხმების არსებობაზე განცხადების და შესაბამისი შეთანხმების წარდგენის შემდეგ, სასამართლო ვალდებულია შეწყვიტოს წარმოება და ასეთ შემთხვევაში ასეთი დავა სასამართლოში ვერ იქნება განხილული. კანონის ასეთი ფორმულირება პირდაპირ გამომდინარეობს UNCITRAL-ის მოდელური კანონის მე-8 მუხლიდან და „უცხოეთის საარბიტრაჟო გადანყვეტილებათა ცნობისა და აღსრულების შესახებ“ ნიუ იორკის 1958 წლის 10 ივნისის კონვენციის მე-2 მუხლიდან. ამასთანავე უნდა აღინიშნოს, რომ სასამართლოს მიერ საქმის შეწყვეტის საკითხის განხილვისას არსებობს ორი გარემოება, რომელიც გამორიცხავს მხარეთა საარბიტრაჟო განხილვის შესაძლებლობას. პირველი გარემოება – ასეთი სახის განცხადება და სასამართლოსათვის შესაბამისი მტკიცებულების წარდგენა მოპასუხის მხრიდან უნდა განხორციელდეს სასამართლოს მიერ განსაზღვრული შესაგებლის წარდგენის ვადის გასვლამდე. ეს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 272¹ მუხლის იმპერატიული დათქმვაა. შესაბამისად, თუ მოპასუხე მხარე ამ ვადაში, შესაგებლის წარდგენისათვის სასამართლოს მიერ განსაზღვრულ ვადაში არ წარადგენს სასამართლოში ასეთ განცხადებას შესაბამის მტკიცებულებასთან ერთად, ჩაითვლება, რომ მოსარჩელესა

და მოპასუხეს შორის მიღწეულია შეთანხმება საარბიტრაჟო შეთანხმების გაუქმების თაობაზე – მოსარჩელე მხარე ასეთი შეთანხმების არსებობის მიუხედავად სარჩელით სასამართლოს მიმართავს, ხოლო მოპასუხე მხარე, სასამართლოში შესაგებლის შეტანით გამოხატავს დავის სასამართლოს მიერ განხილვის თანხმობას ანუ ასეთი ქმედებით ეთანხმება მოსარჩელე მხარეს, რომ სადავო საქმე განხილული იქნეს სასამართლოს მიერ. მეორე გარემოება, რომელიც საარბიტრაჟო შეთანხმების არსებობაზე მოპასუხე მხარის დროული განცხადებისა და შესაბამისი საარბიტრაჟო შეთანხმების წარდგენის მიუხედავად, გამორიცხავს საარბიტრაჟო განხილვას, ესაა ის შემთხვევა, როდესაც სასამართლო დაადგენს, რომ საარბიტრაჟო შეთანხმება ბათილია, ძალადაკარგულია ან მისი შესრულება შეუძლებელია. ასეთი გადაწყვეტაც უშუალოდ გამომდინარეობს ნიუ იორკის 1958 წლის 10 ივნისის კონვენციის მე-2 მუხლის მე-3 პუნქტიდან. შესაბამისად, იმის მტკიცება, რომ საარბიტრაჟო შეთანხმება ბათილია, ძალადაკარგულია ან რომ მისი შესრულება შეუძლებელია, სასამართლოში შეტანილი სარჩელის მოსარჩელე მხარემ უნდა ამტკიცოს, მოპასუხე მხარეს ასეთი მტკიცების ტვირთი საერთოდ არ აწევს, მას შეუძლია შესაგებელი შეიტანოს დავის არსებით საკითხზე და თავისთავად ეს უკვე საკმარისი საფუძველია, რომ მხარეთა შორის არსებული დავა განიხილოს სასამართლომ და არა არბიტრაჟმა.

2. მოცემული მუხლის მე-3 პუნქტი ითვალისწინებს, რომ სასამართლოში სარჩელის შეტანის პირობებში, განსჯადობის საკითხის გადაწყვეტამდე, საარბიტრაჟო განხილვა შეიძლება დაიწყოს, გაგრძელდეს და გამოტანილი იქნეს საარბიტრაჟო გადაწყვეტილება. გასაგებად რომ აღინიშნოს, ეს ნორმა ისეთ შემთხვევას ითვალისწინებს, როდესაც მოსარჩელე მხარეს სასამართლოში შეტანილი აქვს სარჩელი, მეორე მხარე (მოპასუხე) აცხადებს, რომ არსებობს საარბიტრაჟო შეთანხმება, ამ შეთანხმებას მოსარჩელე მხარე არ ეთანხმება და მას მიიჩნევს ბათილ ან ძალადაკარგულ შეთანხმებად ან მიუთითებს მისი შესრულების შეუძლებლობაზე. სასამართ-

ლოში წარდგენილი სარჩელის მოპასუხეს კი ამავე საარბიტრაჟო შეთანხმების (დათქმის) საფუძველზე თავად აქვს რა კონკრეტული სადავო საკითხი მის მოწინააღმდეგესთან, მის ხელთ არსებული საარბიტრაჟო შეთანხმებით თავად მიმართავს ასეთ შეთანხმებაში გათვალისწინებულ საარბიტრაჟო დანესებულებას დამოუკიდებელი სასარჩელო მოთხოვნით. სწორედ ასეთი შემთხვევაა ნაგულისხმები განსახილველ ნორმაში და ასეთი საარბიტრაჟო სარჩელის განხილვა კონკრეტულმა არბიტრაჟმა შეიძლება განიხილოს სასამართლო განხილვისაგან დამოუკიდებლად.

თავი №3 არბიტრაჟის შემადგენლობა

მუხლი 10. არბიტრთა რაოდენობა

1. არბიტრაჟი შედგება ერთი ან რამდენიმე არბიტრისაგან.
2. არბიტრთა რაოდენობას და მათი დანიშვნის წესს განსაზღვრავენ მხარეები. მხარეები ნიშნავენ თანაბარი რაოდენობის არბიტრებს, თუ მხარეთა შეთანხმებით სხვა რამ არ არის გათვალისწინებული.
3. თუ საარბიტრაჟო შეთანხმებით არბიტრთა რაოდენობა ლუნი რიცხვით განისაზღვრება, მაშინ უკვე დანიშნული არბიტრები ვალდებული არიან, დანიშვნიდან 10 დღის ვადაში დანიშნონ კიდევ ერთი არბიტრი, თუ მხარეთა შეთანხმებით სხვა რამ არ არის გათვალისწინებული.
4. თუ არბიტრთა რაოდენობა არ იქნება განსაზღვრული მხარეთა შეთანხმებით, მაშინ არბიტრაჟი უნდა შეიქმნას სამი არბიტრის შემადგენლობით.

1. მოცემული კანონი არბიტრთა რაოდენობის განსაზღვრის საკითხში მხარეებს სრულ ავტონომიურობას და თავი-

სუფლებას ანიჭებს, ოღონდ განსაზღვრავს, რომ არბიტრაჟი შეიძლება შედგებოდეს როგორც ერთი, ასევე რამდენიმე არბიტრისაგან და არბიტრთა რაოდენობის განსაზღვრა მხარეთა გადასაწყვეტია და მათ ნებაზეა დამოკიდებული (ისევე როგორც შეთანხმება მათი დანიშვნის პროცედურების შესახებ). მათი გადაწყვეტილება არბიტრთა რაოდენობის შესახებ (ერთი ან რამდენიმე) შეიძლება არ იყოს დამოკიდებული დავის საგნის ღირებულებაზე. შესაბამისად, მხარეები შეიძლება შეთანხმდნენ, რომ დავას განიხილავს ერთი არბიტრი დავის საგნის საფასურის მიუხედავად. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ ადვოკატთა საერთაშორისო ასოციაციის საბჭოს (IBA) მიერ 2010 წლის ოქტომბერში დამტკიცებული „საერთაშორისო საარბიტრაჟო დათქმების შედგენის შესახებ“ სახელმძღვანელო პრინციპების (მე-5 სახელმძღვანელო პრინციპი) რეკომენდაციის თანახმად, მხარეები არ უნდა შეთანხმდნენ არბიტრთა ლუნ რაოდენობაზე (ასეთი შეთანხმება მხოლოდ დამატებით პრობლემებს წარმოშობს). ამავე რეკომენდაციის თანახმად, საქმის განხილვის სისწრაფისათვის უპირატესობა უნდა მიენიჭოს ერთი არბიტრისაგან შემდგარ არბიტრაჟს (ეს მხარეთა გადასაწყვეტია, მაგრამ რეკომენდაციის არსი იმაში მდგომარეობს, რომ ერთი არბიტრის შემთხვევაში საქმე უფრო სწრაფად იქნება განხილული). ასევე უნდა აღინიშნოს, რომ საქართველოს მუდმივმოქმედი არბიტრაჟების დებულებები განსაზღვრავენ, რომ არბიტრთა რაოდენობაზე მხარეთა შეთანხმების არარსებობისას დავა განიხილება ერთი არბიტრით ფორმირებული ტრიბუნალის მიერ. ამასთან, ამ არბიტრაჟების დებულებები ასეთ შემთხვევაში ითვალისწინებენ გარკვეულ დათქმას. მაგალითად, „დავების განმხილველი ცენტრის“ დებულება ითვალისწინებს ასეთ დათქმას: „თუ საარბიტრაჟო მოთხოვნების ჯამი შეადგენს 1 000 000 ლარს ან მეტს, ან DRC-ის სასამართლო ჩათვლის, რომ საქმის გარემოებების გათვალისწინებით მიზანშეწონილია საარბიტრაჟო ტრიბუნალის სამი არბიტრით ფორმირება, დავა განიხილება სამი არბიტრით

ფორმირებული საარბიტრაჟო ტრიბუნალის მიერ (მუდმივ-მოქმედი არბიტრაჟის, „დავების განმხილველი ცენტრი“-ს დებულების მე-14 მუხლის 14.3 პუნქტი), ხოლო საქართველოს საერთაშორისო საარბიტრაჟო ცენტრის წესები ასეთ დათქმას: „გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც საარბიტრაჟო საბჭო, დავის სირთულიდან გამომდინარე, მიიჩნევს, რომ საჭიროა სამი არბიტრის დანიშვნა“ (საარბიტრაჟო ცენტრის საარბიტრაჟო წესების მე-12 მუხლის მე-2 პუნქტი). ანალოგიურ გადაწყვეტას ვხვდებით სინგაპურის საერთაშორისო საარბიტრაჟო ცენტრის საარბიტრაჟო რეგლამენტში (მე-6 მუხლი) და სხვა საერთაშორისო არბიტრაჟების დებულებებში.

2. თუ მხარეთა საარბიტრაჟო შეთანხმება ითვალისწინებს არბიტრთა ლუნ რაოდენობას და მხარეები ამ შეთანხმების შესაბამისად დანიშნავენ არბიტრებს, მაშინ „არბიტრაჟის შესახებ“ საქართველოს კანონის იმპერატიული დანაწესის შესაბამისად, უკვე დანიშნული არბიტრები ვალდებული არიან, დანიშნიდან 10 დღის ვადაში დანიშნონ კიდევ ერთი არბიტრი. ამ საკითხთან დაკავშირებით აღსანიშნავია, რომ „არბიტრაჟის შესახებ“ საქართველოს კანონის მიღების შემდეგ, „საერთაშორისო საარბიტრაჟო დათქმების შედგენის შესახებ“ ადვოკატთა საერთაშორისო ასოციაციის საბჭოს (IBA) მიერ 2010 წლის ოქტომბერს სახელმძღვანელო პრინციპების (მე-5 სახელმძღვანელო პრინციპი) თანახმად, მხარეები არ უნდა შეთანხმდნენ არბიტრთა ლუნ რაოდენობაზე. ამდენად, უმჯობესი იქნება, საარბიტრაჟო შეთანხმების/დათქმის შედგენისას მხარეებმა გაითვალისწინონ ადვოკატთა საერთაშორისო ასოციაციის ზემოთ მითითებული რეკომენდაცია. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ არბიტრის დანიშვნაზე შეთანხმების მიუღწევლობის საკითხს არეგულირებს მოცემული კანონის მე-11 მუხლი.

3. კანონის მე-10 მუხლის თანახმად, არბიტრაჟი სამი არბიტრის შემადგენლობით უნდა შეიქმნას, თუ არბიტრთა რაოდენობა მხარეთა შეთანხმებით არ არის განსაზღვრული.

მოცემული კანონის მე-2 მუხლის მე-2 პუნქტის თანახმად, მხარეთა შეთანხმება კონკრეტულ საარბიტრაჟო დაწესებულებაზე მოიცავს შეთანხმებას ამავე საარბიტრაჟო დაწესებულების წესებზე. ამდენად, თუ მხარეთა შეთანხმებით განსაზღვრული კონკრეტული საარბიტრაჟო დაწესებულების წესები არ განსაზღვრავს არბიტრთა რაოდენობას, არბიტრაჟი სამი არბიტრის შემადგენლობით უნდა შეიქმნას.

მუხლი 11. არბიტრების დანიშვნა

1. დაუშვებელია პირის არბიტრად დანიშვნა მისი თანხმობის გარეშე. არბიტრობაზე თანხმობა პირმა უნდა განაცხადოს წერილობით.
2. არბიტრის (არბიტრების) და არბიტრაჟის თავმჯდომარის დანიშვნის პროცედურა დგინდება მხარეთა შეთანხმებით.
3. არბიტრის (არბიტრების) და არბიტრაჟის თავმჯდომარის დანიშვნაზე მხარეთა შეთანხმების არარსებობის ან შეთანხმებული პროცედურის განხორციელების შეუძლებლობის შემთხვევაში:
  - ა. სამი არბიტრისაგან შემდგარი არბიტრაჟის შემთხვევაში თითოეული მხარე ნიშნავს ერთ არბიტრს და ამ წესით დანიშნული ორი არბიტრი ნიშნავს არბიტრაჟის თავმჯდომარეს. თუ ერთ-ერთი მხარე არ დანიშნავს არბიტრს მეორე მხარის მოთხოვნის მიღებიდან 30 დღის ვადაში ან თუ ორი არბიტრი მათი დანიშვნიდან 30 დღის ვადაში ვერ შეთანხმდება მესამე არბიტრის დანიშვნაზე, ერთ-ერთი მხარის მოთხოვნის საფუძველზე არბიტრს ნიშნავს სასამართლო განცხადების წარმოებაში მიღებიდან 30 დღის ვადაში;
  - ბ. ერთი არბიტრისაგან შემდგარი არბიტრაჟის შემთხვევაში, თუ მხარეები ვერ შეთანხმდებიან არბიტრის დანიშვნაზე, ერთ-ერთი მხარის მოთხოვნის საფუძველზე არ-

ბიტრს ნიშნავს სასამართლო განცხადების წარმოებაში მიღებიდან 30 დღის ვადაში.

4. ამ მუხლის მე-3 პუნქტით გათვალისწინებული სასამართლოს გადაწყვეტილება საბოლოოა და არ გასაჩივრდება.
5. პირი, რომელიც უნდა დაინიშნოს არბიტრად, ვალდებულია არბიტრის მოვალეობის შესრულების დაწყებამდე საარბიტრაჟო წარმოების მხარეებს და არბიტრაჟს, მათი მოთხოვნის შემთხვევაში, წარუდგინოს წერილობითი ინფორმაცია განათლებისა და არბიტრად მუშაობის გამოცდილების შესახებ (ასეთის არსებობის შემთხვევაში).
6. არბიტრის დანიშვნისას სასამართლომ ან სხვა დაწესებულებამ, რომელიც ნიშნავს არბიტრს, უნდა გაითვალისწინოს მხარეთა მიერ შეთანხმებული საკვალიფიკაციო მოთხოვნები დამოუკიდებელი და მიუკერძოებელი არბიტრის დანიშვნის უზრუნველსაყოფად.
7. დაუშვებელია პირს აეკრძალოს არბიტრად დანიშვნა, გარდა იმ შემთხვევებისა, როდესაც იგი არის:
  - ა. შეზღუდულქმედუნარიანი ან მხარდაჭერის მიმღები, თუ სასამართლოს გადაწყვეტილებით სხვა რამ არ არის განსაზღვრული;
  - ბ. სახელმწიფო მოსამსახურე, სახელმწიფო-პოლიტიკური თანამდებობის პირი, პოლიტიკური თანამდებობის პირი ან საჯარო მოხელე (ეს რედაქცია ამოქმედდება 2017 წლის 1 ივლისიდან);
  - გ. მსჯავრდებული დანაშაულის ჩადენისათვის და მოხსნილი ან გაქარწყლებული არაა ქვეს ნასამართლობა.

1. საერთაშორისო პრაქტიკაა და „არბიტრაჟის შესახებ“ საქართველოს კანონის მოთხოვნაა, რომ არბიტრად დანიშვნაზე კონკრეტულმა პირმა უნდა განაცხადოს წერილობითი ფორმით გამოხატული თანხმობა. ასეთი წერილობითი თანხმობის არარსებობის შემთხვევაში ითვლება, რომ არბიტრის დანიშვნა არ არის იურიდიული ძალის მქონე.

2. სასამართლო განხილვისაგან განსხვავებით, საარბიტ-

რაყო განხილვის ერთ-ერთი უპირატესობა არბიტრის (არბიტრების) დანიშვნის საკითხში მხარეთა მონაწილეობის უფლებაა და ეს უფლება მოცემული კანონითაა გარანტირებული. შესაბამისად, მხარეებს ამ უფლების გამოყენება როგორც საარბიტრაჟო დათქმის პირობების ჩამოყალიბებისას შეუძლიათ, ასევე შემდგომაც. ასეთი დოკუმენტის შედგენისას სასარგებლო იქნება ადვოკატთა საერთაშორისო ასოციაციის საბჭოს (IBA) მიერ 2010 წლის ოქტომბერში დამტკიცებული „საერთაშორისო საარბიტრაჟო დათქმების შედგენის შესახებ“ სახელმძღვანელო პრინციპების გათვალისწინება. მითითებული დოკუმენტი ითვალისწინებს სხვადასხვა შეთანხმებათა მოდელებს როგორც *ad hoc* არბიტრაჟებისათვის, ასევე მუდმივმოქმედი საარბიტრაჟო დაწესებულებებისათვის. სახელმძღვანელო პრინციპები ითვალისწინებენ რეკომენდაციებს როგორც არბიტრთა რაოდენობის განსაზღვრის და დანიშვნის პროცედურებზე, აგრეთვე საარბიტრაჟო რეგლამენტების არჩევის, განსახილველ საკითხთა წრის, საქმის განხილვის ადგილის, გამოსაყენებელი სამართლის განსაზღვრის და სხვა საკითხებზე.

3. კანონმა გაითვალისწინა გარკვეული პროცედურები არბიტრის (არბიტრების) ან/და არბიტრაჟის თავმჯდომარის დანიშვნაზე მხარეთა შეთანხმების არარსებობისას ან წარმოშობილი უთანხმოების შემთხვევაში. კანონის მე-11 მუხლის მე-3 პუნქტის თანახმად, სამი არბიტრისაგან შემდგარი არბიტრაჟის შემთხვევაში თითოეული მხარე ნიშნავს ერთ არბიტრს და ამ წესით დანიშნული ორი არბიტრი ნიშნავს არბიტრაჟის თავმჯდომარეს. თუ ერთ-ერთი მხარე არ დანიშნავს არბიტრს მეორე მხარის მოთხოვნის მიღებიდან 30 დღის ვადაში ან თუ ორი არბიტრი მათი დანიშნიდან 30 დღის ვადაში ვერ შეთანხმდება მესამე არბიტრის დანიშვნაზე, ერთ-ერთი მხარის მოთხოვნის საფუძველზე არბიტრს ნიშნავს სასამართლო ასეთი განცხადების წარმოებაში მიღებიდან 30 დღის ვადაში. ასეთი მოთხოვნის განმხილველ სასამართლოს, კანონის მე-2 მუხლის შესაბამისად, წარმოადგენს ის რაიონული (საქალაქო) სასამართლო, რომლის სამოქ-

მედო ტერიტორიაზედაც მიმდინარეობდა, მიმდინარეობს ან უნდა გაიმართოს საარბიტრაჟო განხილვა, ამავე პუნქტის თანახმად, ერთი არბიტრისაგან შემდგარი არბიტრაჟის შემთხვევაში არბიტრის დანიშვნის საკითხზე წამოჭრილი უთანხმოების შემთხვევაში, არბიტრს ნიშნავს სასამართლო განცხადების წარმოებაში მიღებიდან 30 დღის ვადაში. მოცემულ შემთხვევაშიც, ასეთ სასამართლოს წარმოადგენს ის რაიონული (საქალაქო) სასამართლო, რომლის სამოქმედო ტერიტორიაზედაც მიმდინარეობდა, მიმდინარეობს ან უნდა გაიმართოს საარბიტრაჟო განხილვა. საერთო სასამართლოში მითითებული საკითხის განხილვას არეგულირებს საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 356¹³ – 365¹⁵ მუხლები – არბიტრის დანიშვნის საკითხზე შეტანილ განცხადებას სასამართლო განიხილავს განცხადების წარმოებაში მიღებიდან 30 დღის განმავლობაში, მისი გადაწყვეტილება საბოლოოა და არ საჩივრდება, რაც ასახულია როგორც სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 356¹⁵ მუხლის მე-4 და მე-6 ნაწილებში, ასევე „არბიტრაჟის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-11 მუხლის მე-4 პუნქტში.

4. კანონი ითვალისწინებს პოტენციური არბიტრის/საარბიტრაჟო ტრიბუნალის წევრის ვალდებულებას არბიტრის მოვალეობის შესრულების დაწყებამდე საარბიტრაჟო წარმოების მხარეებს და არბიტრაჟს, მათი მოთხოვნის შემთხვევაში, წარუდგინოს წერილობითი ინფორმაცია განათლებისა და არბიტრად მუშაობის გამოცდილების შესახებ (ასეთის არსებობის შემთხვევაში). გასაკვირი არ უნდა იყოს, რომ საარბიტრაჟო წარმოების მონაწილეს არბიტრების კვალიფიციურობის, დამოუკიდებლობისა და მიუკერძოებლობის საკითხის გადასაწყვეტად აინტერესებდეს ინფორმაცია არბიტრის კვალიფიკაციის შესახებ და იმ კრიტერიუმების დაზუსტება, რომლებიც შეიძლება მისაღებად იქნეს მიჩნეული შესაბამისი მხარისათვის, მით უფრო, რომ მოქმედი კანონი („არბიტრაჟის შესახებ“) არანაირ საკვალიფიკაციო მოთხოვნას, მათ შორის განათლების შესახებ, არ აწესებს. სწორედ ამიტომ, კანონმა იმპერატიულად განსაზღვრა არ-

ბიტრად დასანიშნი პირის მითითებული ვალდებულება.

5. მხარეთა თანხმობის/მოთხოვნის პირობებში არბიტრის სასამართლოს ან სხვა დაწესებულების („სხვა დაწესებულება“ არის მუდმივმოქმედი საარბიტრაჟო დაწესებულება, რომელსაც თავისი დებულება გააჩნია და მისი დებულებითაა განსაზღვრული არბიტრის დანიშვნის პროცედურები) მიერ დანიშვნისას, კანონი მოითხოვს, რომ გათვალისწინებული უნდა იქნეს მხარეთა მიერ შეთანხმებული საკვალიფიკაციო მოთხოვნები დამოუკიდებელი და მიუკერძოებელი არბიტრის დანიშვნის უზრუნველსაყოფად. იმასთან დაკავშირებით, რომ დამოუკიდებლობა და მიუკერძოებლობა უკავშირდება საარბიტრაჟო ტრიბუნალის წევრის გარკვეული ურთიერთობის, კავშირის ან ინტერესის არსებობას პროცესის მონაწილეების ან განსახილველი დავის მიმართ, შეხედულებებს და ა.შ., ერთიანი სტანდარტების შემუშავების მიზნით, ადვოკატთა საერთაშორისო ასოციაციის მიერ 2004 წლის მაისში მოწონებული და რეკომენდირებული იქნა სახელმძღვანელოდ, 14 ქვეყნის მრავალი ექსპერტის მონაწილეობით შედგენილი სახელმძღვანელო წესები „საერთაშორისო საარბიტრაჟო განხილვაში ინტერესთა კონფლიქტის შესახებ“. მითითებული დოკუმენტით დადგინდა კონკრეტული სიტუაციების ჩამონათვალი (კონკრეტული ფერების მიხედვით შედგენილი სია), რომელიც განაპირობებს ან არ განაპირობებს ინფორმაციის გამჟღავნების აუცილებლობას. მითითებული წესების თანახმად, ყველა არბიტრი უნდა იყოს მიუკერძოებელი და დამოუკიდებელი და დარჩეს ასეთად საარბიტრაჟო წარმოების მთელი პროცესის განმავლობაში საბოლოო საარბიტრაჟო გადაწყვეტილების გამოტანამდე ან სხვა საფუძვლით საარბიტრაჟო წარმოების საბოლოო დასრულებამდე (დავის მორიგებით დასრულება). სახელმძღვანელო წესები ადგენს მხარეების, მათ წარმომადგენლებს და არბიტრებს შორის შესაძლო ინტერესთა კონფლიქტების დაჯგუფებას მათი სიმკაცრის დონეების მიხედვით. დაყოფა განხორციელდა წითელი, ნარინჯისფერი და მწვანე სიის სახით. წითელი ფერის 2 სიაა – იმპერატიული, რომლის მიხედ-

ვითაც დაუშვებელია არბიტრის ფუნქციის შესრულება და წითელი ფერის არაიმპერატიული სია, რომლის მიხედვითაც არბიტრის ფუნქციის შესრულება შესაძლებელია, მაგრამ ასეთი გარემოებების გაცხადებისა და მოწინააღმდეგე მხარის თანხმობის შემთხვევაში, ნარინჯისფერი სია, რომლის თანახმადაც აუცილებელია სიაში მითითებული გარემოებების გამჟღავნება და მწვანე სია, რომლის თანახმად მასში მითითებული გარემოებების არსებობა არ საჭიროებს გამჟღავნებას.

იმპერატიული წითელი სიის მიხედვით:

მხარეებსა და არბიტრს შორის არსებობს იგივეობა (პრინციპი არავინ შეიძლება იყოს საკუთარი საქმის განმსჯელი) ან არბიტრი იმ პირის იურიდიული წარმომადგენელია, რომელიც საარბიტრაჟო განხილვის მხარეა;

არბიტრს აქვს მაკონტროლებელი გავლენა ერთ-ერთ მხარეზე (დირექტორი, მენეჯერი, სამეთვალყურეო საბჭოს წევრი და ა.შ.);

არბიტრს გააჩნია მნიშვნელოვანი ფინანსური ინტერესი რომელიმე მხარის ან საქმის შედეგის მიმართ;

არბიტრი რეგულარულად უწევს კონსულტაციას მის დამნიშნავ მხარეს ან ასეთ მხარესთან დაახლოვებულ პირს და არბიტრი ან/და მისი ფირმა ფინანსურ სარგებელს იღებს ამ საქმიანობიდან.

ციტირებული წესების თანახმად, იმპერატიულ წითელ სიაში მითითებული ფაქტების გამჟღავნება ვერ აღმოფხვრის კონფლიქტს და ასეთი გარემოების არსებობისას მხარის თანხმობა/მხარეთა შეთანხმება ასეთი პირის არბიტრად დანიშვნის შესახებ ბათილია.

არაიმპერატიული წითელი სიის მიხედვით:

არბიტრს მოცემულ საქმესთან დაკავშირებით გაცემული აქვს იურიდიული რჩევა, საექსპერტო დასკვნა ან მანამდე

ჰქონდა შეხება ამ საქმესთან;

არბიტრი ფლობს ერთ-ერთი მხარის აქციებს/წილებს;

არბიტრის ოჯახის წევრს აქვს მნიშვნელოვანი ფინანსური ინტერესი დავის შედეგის მიმართ;

არბიტრს ან მისი ოჯახის წევრს აქვს ახლო ურთიერთობა მესამე პირთან, რომელსაც შეიძლება რეგრესული მოთხოვნა წაუყენოს მოცემული დავის წაგებულმა მხარემ;

არბიტრს ახლო ურთიერთობა აკავშირებს მხარესთან ან მის წარმომადგენელთან;

არბიტრს აქვს მნიშვნელოვანი ფინანსური ინტერესი ერთ-ერთ მხარესთან ან დავის შედეგთან დაკავშირებით;

არბიტრის ოჯახის ახლო წევრს აქვს მნიშვნელოვანი ფინანსური ინტერესი ერთ-ერთი მხარის მიმართ ან ერთ-ერთ მხარესთან დაახლოებული პირის მიმართ.

ასეთი გარემოებების არსებობისას არბიტრის მიერ მისი მოვალეობის შესრულება მხოლოდ იმ პირობით და მხოლოდ მაშინ დაიშვება, როდესაც მხარეებისათვის აღნიშნული გარემოებების შესახებ ცნობილია და ამის მიუხედავად, ისინი მაინც ნათლად და არაორაზროვნად გამოთქვამენ თანხმობას ასეთი პირის მიერ არბიტრის ფუნქციების განხორციელების შესახებ.

ნარინჯისფერი სიის მიხედვით:

არბიტრი არბიტრად დანიშვნამდე უკანასკნელი 3 წლის განმავლობაში გამოდიოდა ერთ-ერთი მხარის ან ერთ-ერთ მხარესთან აფილირებული პირის წარმომადგენლად ან განეული აქვს მომსახურება რომელიმე მხარისათვის ან არბიტრად დამნიშნავი მხარის აფილირებული პირის მიმართ სხვა საქმეში, მაგრამ არბიტრს და მხარეს ან აფილირებულ პირს აღარ აქვთ განგრძობადი ურთიერთობა;

არბიტრი უკანასკნელი სამი წლის განმავლობაში გამოდიოდა ერთ-ერთი მხარის ან ერთ-ერთი მხარესთან აფილირებული პირის წარმომადგენლად მოცემულ დავასთან კავშირის არმქონე საქმეზე;

არბიტრი უკანასკნელი სამი წლის განმავლობაში ერთ-ერთი მხარის ან/და ერთ-ერთი მხარის აფილირებული პირის მიერ არბიტრად დანიშნული იყო ორჯერ ან მეტჯერ;

არბიტრის იურიდიული ფირმა უკანასკნელი სამი წლის განმავლობაში წარმოადგენდა ერთ-ერთი მხარის ან ერთ-ერთი მხარესთან აფილირებული პირის ინტერესებს ამ საქმესთან კავშირის არმქონე საქმეში ამ არბიტრის მონაწილეობის გარეშე;

არბიტრი ამჟამად წარმოადგენს ან უკანასკნელი სამი წლის განმავლობაში წარმოადგენდა არბიტრს სხვა არბიტრაჟში ერთ-ერთი მხარის ან ერთ-ერთ მხარესთან აფილირებული პირის მონაწილეობით ამ საქმესთან დაკავშირებულ სხვა საქმეში;

არბიტრის იურიდიული ფირმა უწევს მიმდინარე მომსახურებას ერთ-ერთ მხარეს ან ერთ-ერთ მხარესთან აფილირებულ პირს მნიშვნელოვანი კომერციული ურთიერთობის და არბიტრის მონაწილეობის გარეშე;

იურიდიული ფირმა, რომელიც არბიტრის იურიდიულ ფირმასთან ერთად იყოფს შემოსავლებს ან ჰონორარს, იურიდიულ მომსახურებას უწევს ერთ-ერთ მხარეს ან ან ერთ-ერთი მხარესთან აფილირებულ პირს და წარმოადგენს მას არბიტრაჟში;

არბიტრი ან მისი იურიდიული ფირმა მხარის ან მხარესთან აფილირებული პირის იურიდიულ ინტერესს არბიტრაჟში წარმოადგენენ რეგულარულად, მაგრამ მოცემულ დავაში არ მონაწილეობენ;

არბიტრი და მეორე არბიტრი წარმოადგენენ ერთი და იმავე იურიდიული ფირმის ადვოკატებს/იურისტებს;

არბიტრი უკანასკნელი სამი წლის განმავლობაში წარმოადგენდა პარტნიორს ან სხვაგვარად იყო დაკავშირებული სხვა არბიტრთან ან მოცემულ საქმეში მონაწილე ნებისმიერი მხარის წარმომადგენელთან;

არბიტრის იურიდიული ფირმის იურისტი/ადვოკატი არის სხვა დავაში მონაწილე იმავე მხარის ან მასთან აფილირებუ-

ლი პირის წარმომადგენელი;

არბიტრის ოჯახის წევრი არის პარტნიორი ან მუშაობს ერთ-ერთი მხარის წარმომადგენელ იურიდიულ ფირმაში, მაგრამ არ მონაწილეობს მოცემულ საქმეში;

არსებობს მჭიდრო მეგობრული ურთიერთობა არბიტრსა და ერთ-ერთი მხარის წარმომადგენელს შორის, რისი დასტურიცაა ის ფაქტი, რომ არბიტრი და ეს პირი რეგულარულად ატარებენ ერთად მნიშვნელოვან დროს, ამასთან ეს არ არის დაკავშირებული მათ პროფესიულ შრომით მოვალეობებთან ან საზოგადოებრივ ორგანიზაციებსა თუ გაერთიანებებში მონაწილეობასთან;

არბიტრი უკანასკნელი სამი წლის განმავლობაში სამჯერ ან მეტჯერ იქნა დანიშნული არბიტრად ერთი და იმავე წარმომადგენლის ან ერთი და იმავე იურიდიული ფირმის მიერ;

არბიტრის იურიდიული ფირმა ამჟამად აწარმოებს საქმეს ერთ-ერთი მხარის ან ერთ-ერთ მხარესთან აფილირებული პირის მიმართ;

არბიტრი უკანასკნელი სამი წლის განმავლობაში პროფესიული საქმიანობით დაკავშირებული იყო მხარესთან ან მასთან აფილირებულ პირთან, მაგალითად ყოფილი მუშაკის ან პარტნიორის სახით;

არსებობს მჭიდრო მეგობრული ურთიერთობა არბიტრსა და მენეჯერს ან დირექტორს ან სამეთვალყურეო საბჭოს წევრს შორის ან ნებისმიერ პირთან, რომელსაც მსგავსი ფუნქციები გააჩნია და შესაძლებლობას აძლევს გავლენა მოახდინოს ერთ-ერთი მხარის ან მასთან აფილირებული პირის, ან მოწმის ან ექსპერტის მოქმედებაზე და ეს გარემოება დასტურდება იმით, რომ არბიტრი და ასეთი პირი ერთად რეგულარულად ატარებენ მნიშვნელოვან დროს და ეს არ არის დაკავშირებული მათ პროფესიულ შრომით მოვალეობებთან ან საზოგადოებრივ ორგანიზაციებსა თუ გაერთიანებებში მონაწილეობასთან;

არბიტრს, თუ ის ადრე მოსამართლედ მუშაობდა, უკანასკნელი სამი წლის განმავლობაში ერთ-ერთი მხარის მონაწი-

ლეობით საქმეთა მნიშვნელოვანი რაოდენობა აქვს განხილული;

არბიტრი პირდაპირ ან არაპირდაპირ ფლობს საჯარო მიმოქცევაში არსებულ აქციებს, რომლებიც მათი რაოდენობისა თუ ღირებულებიდან გამომდინარე მნიშვნელოვნად მონაწილეობენ ერთ-ერთი მხარის ან მასთან აფილირებული პირის საქმიანობაში;

არბიტრს ბეჭდური სახით, საჯაროდ ზეპირი ფორმით ან სხვაგვარად გამოთქმული აქვს არბიტრაჟში განსახილველ საქმესთან დაკავშირებული რომელიმე პოზიციის მხარდამჭერი პოზიცია;

არბიტრს მის დამნიშნავ საარბიტრაჟო დაწესებულებაში უკავია გარკვეული თანამდებობა;

არბიტრი წარმოადგენს მენეჯერს, დირექტორს ან სამეთვალყურეო საბჭოს წევრს ან ფლობს მსგავს უფლებამოსილებას, რომელიც საშუალებას აძლევს გავლენა მოახდინოს ერთ-ერთ მხარესთან აფილირებულ პირზე, თუ ასეთი პირი პირდაპირ არ მონაწილეობს არბიტრაჟში განსახილველ საქმეში.

როგორც ვხედავთ, ნარინჯისფერი სია საკმაოდ მოცულობითია. მითითებულ სიაში არსებული ნებისმიერი გარემოების შესახებ არბიტრი ვალდებულია გაამჟღავნოს ასეთი გარემოება და მხარის გადასაწყვეტია განუცხადებს თუ არა არბიტრს აცილებას (კანონის მე-13 მუხლის მოთხოვნათა და(ცვით)).

მწვანე სიის მიხედვით:

არბიტრს არბიტრად დანიშვნამდე საჯაროდ აქვს გამოთქმული აბსტრაქტული მოსაზრება საარბიტრაჟო განხილვის ერთ-ერთ საკითხზე;

არბიტრის იურიდიული ფირმა მოქმედებდა ერთ-ერთი მხარის ან მასთან დაახლოვებული პირის წინააღმდეგ ამ საქ-

მესთან კავშირში არმყოფ საქმეში და არბიტრი იმ საქმეში არ ლეზულობდა მონაწილეობას;

ფირმა, რომელიც თანამშრომლობს არბიტრის იურიდიულ ფირმასთან ან გაერთიანებულია მასთან, მაგრამ არ აწარმოებს ჰონორარებისა და სხვა შემოსავლების მასთან გაყოფას, იურიდიულ მომსახურებას უწევს ერთ-ერთ მხარეს ან ერთ-ერთი მხარის აფილირებულ პირს ამ საქმესთან კავშირის არმქონე საქმეში;

არბიტრს აქვს ურთიერთობა სხვა არბიტრთან ან ერთ-ერთი მხარის წარმომადგენელთან ერთი და იგივე პროფესიულ ასოციაციაში ან სოციალურ ორგანიზაციაში წევრობის გზით;

არბიტრს მის დამნიშნავ მხარესთან ან მასთან აფილირებულ პირთან (ან მათ წარმომადგენლებთან) არბიტრად დანიშვნამდე ჰქონდა კონტაქტი, თუ ასეთი კონტაქტი შემოიფარგლებოდა არბიტრად დანიშვნის შესაძლებლობაზე და კვალიფიკაციაზე მსჯელობით და ადგილი არ ჰქონდა განსახილველი საკითხების არსის და პროცესუალური ასპექტების განხილვას;

არბიტრი და მხარის წარმომადგენელი ან სხვა არბიტრი მანამდე ერთად ახორციელებდნენ მომსახურებას როგორც არბიტრები ან მხარის წარმომადგენლები;

არბიტრი ფლობს საჯარო მიმოქცევაში მყოფი აქციების უმნიშვნელო რაოდენობას საარბიტრაჟო პროცესის ერთ-ერთ მხარეში. ეს ჩამონათვალი არ არის ამომწურავი, მითითებული გარემოებების არსებობა სახელმძღვანელო წესების თანახმად არ საჭიროებს გამჟღავნებას (თუმცა საქართველოს არბიტრთა ეთიკის კოდექსის ნორმებიდან გამომდინარე, რომელიც ეთიკური სტანდარტების უფრო მაღალ ხარისხს ითვალისწინებს, ასეთი გარემოებების გამჟღავნება სავალდებულოა). ერთი საკითხი, რომელიც შეიძლება საინტერესო იყოს, ესაა არბიტრის და მხარის ან მასთან აფილირებული პირის წარმომადგენლის სოციალურ ქსელში მეგობრობის საკითხი. სახელმძღვანელო წესების შედგენის

დროს სოციალური ქსელი დღევანდელი მასშტაბით არ არსებობდა და ეს საკითხი ამ წესების მიღმა დარჩენილი. არსებობს სხვადასხვა მოსაზრება ამ საკითხთან დაკავშირებით. პირადად მე მიმაჩნია, რომ ასეთი ურთიერთობა თავისუფლად შეიძლება „მწვანე სიის“ კუთვნილებას წარმოადგენდეს და არ საჭიროებდეს გამჟღავნებას.

აღსანიშნავია, რომ ადვოკატთა საერთაშორისო ასოციაციის მიერ 2004 წლის მაისში მოწონებული და რეკომენდირებული სახელმძღვანელო წესების თანახმად, არბიტრს გამჟღავნების განმეორებითი ვალდებულება ეკისრება, თუ მის მიერ გამოტანილი გადაწყვეტილება სასამართლოს მიერ გაუქმებული იქნა და ეს საქმე კვლავ მის წარმოებაში აღმოჩნდება. ადვოკატთა საერთაშორისო ასოციაციის მითითებული სახელმძღვანელო წესების თანახმად, არბიტრის მიერ შესაბამისი ფაქტების გამჟღავნება მისი მიუკერძოებლობის სასარგებლოდ უნდა იყოს აღქმული და დაუშვებელია როგორც უსაფუძვლო აცილება, ასევე უსაფუძვლო თვითაცილება.

ასევე აღსანიშნავია, რომ საქართველოს არბიტრთა ასოციაციის მიერ 2014 წლის ივნისში მიღებული იქნა არბიტრთა ეთიკის კოდექსი, რომელიც ითვალისწინებს რა სახელმძღვანელო წესების დებულებებს, ადგენს არბიტრთა ქცევის საკმაოდ მაღალ სტანდარტებს და მისი დაცვა სავალდებულოა. აქვე აუცილებლად უნდა აღინიშნოს, რომ ეთიკის ნორმების განუხრელი დაცვა სავალდებულოა იმ ადვოკატებისთვისაც, რომლებიც საარბიტრაჟო წარმოების მხარეებს წარმოადგენენ. „მერკანტილიზმისათვის პროფესიონალიზმის დაპირისპირების შესახებ“ ადვოკატთა საერთაშორისო ასოციაციის საბჭოს 2000 წლის სექტემბრის დადგენილების და ამავე ასოციაციის მიერ დამტკიცებული ეთიკის საერთაშორისო კოდექსის შესაბამისად, ისევე როგორც „ადვოკატთა შესახებ“ საქართველოს კანონის თანახმად, ადვოკატებმა მხარეთა უფლებების და ინტერესების დაცვა უნდა განახორციელონ კვალიფიციურად და ეთიკის სტანდარტების განუხრელი დაცვით.

6. კანონმა გაითვალისწინა არბიტრად დანიშვნის გამომრიცხავი საფუძვლები. კერძოდ, პირი არბიტრად ვერ დანიშნება, თუ: შეზღუდულქმედუნარიანი ან მხარდაჭერის მიმღებია და თუ სასამართლოს გადაწყვეტილებით სხვა რამ არ არის განსაზღვრული, სახელმწიფო-პოლიტიკური თანამდებობს პირი ან საჯარო მოხელეა (2017 წლის 1 ივლისიდან კი, კანონში 2016 წლის 21 დეკემბერს შეტანილი ცვლილების შესაბამისად, არბიტრად დანიშვნა ეკრძალებათ სახელმწიფო მოსამსახურეებს, სახელმწიფო-პოლიტიკური თანამდებობის პირებს, პოლიტიკური თანამდებობის პირებს და საჯარო მოსამსახურეებს) ან მსჯავრდებულია დანაშაულის ჩადენისათვის და მოხსნილი ან გაქარწყლებული არა აქვს სასამართლობა. სხვა შემთხვევაში დაუშვებელია პირს აეკრძალოს არბიტრად დანიშვნა.

მუხლი 12. არბიტრის აცდილების საფუძვლები

1. მხარეს უფლება აქვს, მოითხოვოს არბიტრის აცდილება, თუ არბიტრი არ აკმაყოფილებს მხარეთა შეთანხმებით განსაზღვრულ კვალიფიკაციას ან/და არსებობს გარემოებები, რომლებსაც შეუძლია გამოიწვიოს დასაბუთებული ეჭვი არბიტრის დამოუკიდებლობასა და მიუკერძოებლობაში.
2. მხარეს უფლება აქვს, მოითხოვოს თავის მიერ დანიშნული არბიტრის აცდილება მხოლოდ იმ გარემოებათა გამო, რომლებიც მისთვის ცნობილი გახდა არბიტრის დანიშვნის შემდეგ.
3. პირი, რომელიც უნდა დაინიშნოს არბიტრად, ან უკვე დანიშნული არბიტრი ვალდებულია მისი დანიშნიდან საარბიტრაჟო განხილვის მთელი ვადის განმავლობაში დაუყოვნებლივ აცნობოს მხარეებს და არბიტრაჟს იმ გარემოებათა შესახებ, რომლებიც საეჭვოს ხდის მის დამოუკიდებლობასა და მიუკერძოებლობას.

1. მე-11 მუხლის კომენტარებში მოყვანილი იქნა ის საორიენტაციო საფუძვლები, რომელთა არსებობისას მხარემ შეიძლება დააყენოს არბიტრის აცილების საკითხი. ასეთი საფუძვლების არსებობისას ან თუ გამოირკვევა, რომ არბიტრი არ აკმაყოფილებს მხარეთა შეთანხმებით განსაზღვრულ კვალიფიკაციას (მხარეები შეთანხმდნენ საქმის გარკვეული კვალიფიკაციის მქონე არბიტრის მიერ განხილვის შესახებ და ამის მიუხედავად, საარბიტრაჟო დანესებულებამ არბიტრის დანიშვნისას მხარეთა შეთანხმებაში აღნიშნული საკვალიფიკაციო მონაცემი არ გაითვალისწინა), საქმის მიუკერძოებლად განხილვის უზრუნველსაყოფად კანონმა მხარეს მიანიჭა არბიტრის აცილების უფლება. როგორც აღინიშნა, აცილების უდავო საფუძველია ე.წ. „იმპერატიულ წითელ სიაში“ მითითებული ნებისმიერი გარემოება, ამასთანავე, აცილების საფუძველია „არაიმპერატიულ წითელ სიაში“ და „ნარინჯისფერ სიაში“ მითითებული გარემოებები, ოღონდ, ასეთი გარემოებების არბიტრის მიერ გამჟღავნების შემდეგ მხარეებმა მაინც ნათლად და არაორაზროვნად უნდა გამოთქვან თანხმობას ასეთი პირის მიერ არბიტრის ფუნქციების განხორციელების შესახებ („იმპერატიული წითელი სიის“ შემთხვევაში ასეთი თანხმობა არ ჩაითვლება ნამდვილად და გავლენას იქონიებს გადაწყვეტილების გაუქმების ან ცნობა-აღსრულების საკითხის განხილვის შედეგზე (იხ. ასევე კანონის 42-ე და 45-ე მუხლების კომენტარი).

2. მხარის მიერ დანიშნული არბიტრის აცილების საკითხი ასეთმა მხარემ მხოლოდ იმ შემთხვევაში შეიძლება მოითხოვოს, თუ გარემოებები, რომელთა გამოც იგი მოითხოვს მის მიერ დანიშნული არბიტრის აცილებას, არბიტრის კანდიდატურის დასახელებამდე და მის დანიშნამდე მისთვის ცნობილი არ იყო. რადგანაც კანონმა ეს საკითხი დაუკავშირა აცილების საფუძვლის არსებობის შესახებ ინფორმაციის ფლობის დროის საკითხს, სავსებით ცხადია, რომ მხარეს უფლება არა აქვს დასვას მის მიერ დანიშნული არბიტრის აცილების საკითხი, თუ აცილების საფუძვლის არსებო-

ბა მისთვის არბიტრის კანდიდატურის წამოყენებამდე იყო ცნობილი. შესაბამისად, ყოველი მხარის რისკია, რამდენად გააზრებულად მოახდენს არბიტრის კანდიდატურის შერჩევა-დანიშვნას.

3. ადვოკატთა საერთაშორისო ასოციაციის მიერ რეკომენდირებულ სახელმძღვანელო წესებში მითითებული გამჟღავნებასავალდებულო გარემოებების ან ისეთი გარემოების არსებობისას, რომელმაც შეიძლება გავლენა მოახდინოს არბიტრის მიუკერძოებლობაზე ან შექმნას მიუკერძოებლობის გონივრული ეჭვი, პირი, რომელიც უნდა დაინიშნოს, ან უკვე დანიშნულია არბიტრად, ვალდებულია მისი დანიშვნიდან საარბიტრაჟო განხილვის მთელი ვადის განმავლობაში დაუყოვნებლივ აცნობოს მხარეებს და არბიტრაჟს ასეთი გარემოებათა შესახებ. ასეთ ვალდებულებას არბიტრს პირდაპირ აკისრებს საქართველოს არბიტრთა ასოციაციის მიერ შემუშავებული და დამტიცებული არბიტრთა ეთიკის კოდექსი, რომლის შესაბამისად, „ყოველი ეჭვი, იმის შესახებ, არსებობს თუ არა გამჟღავნების ვალდებულება, უნდა გადაწყდეს გამჟღავნების სასარგებლოდ (მე-2 პრინციპის მე-4 პუნქტი). ამდენად ნათელია, რომ საქართველოს არბიტრთა ეთიკის კოდექსი არბიტრთა დამოუკიდებლობისა და მიუკერძოებლობის საკითხში უფრო მაღალ სტანდარტებს ითვალისწინებს.

მუხლი 13. არბიტრის აცტილემის პროცედურა

1. მხარეებს, ამ მუხლის მოთხოვნათა დაცვით, შეუძლიათ შეთანხმდნენ არბიტრის აცტილემის პროცედურაზე.
2. მხარეთა შეთანხმების არარსებობისას მხარე, რომელსაც განზრახული აქვს, აცტილება გამოუცხადოს არბიტრს, ვალდებულია არბიტრის აცტილემის შესახებ წერილობითი განცხადება წარუდგინოს არბიტრაჟს იმ დღიდან 15 დღის ვადაში, როდესაც მისთვის ცნობილი გახდა შესა-

ბამისი არბიტრის დანიშვნა ან ამ კანონით გათვალისწინებული რომელიმე გარემოება, რომელიც არბიტრის აცილების საფუძველია. არბიტრის აცილების შესახებ განცხადებაში უნდა მიეთითოს არბიტრის აცილების საფუძველი და მოტივები. თუ არბიტრი, რომლის აცილების საკითხიც განიხილება, არ გამოაცხადებს თვითაცილებას ან თუ მეორე მხარე არ დაეთანხმება მის აცილებას არბიტრის აცილების შესახებ განცხადების წარდგენიდან 30 დღის ვადაში, არბიტრის აცილების საკითხს გადაწყვეტს არბიტრაჟი ამ ვადის გასვლიდან 30 დღეში.

- 2¹. თუ არბიტრის აცილების შესახებ მხარის განცხადება არბიტრაჟმა არ დააკმაყოფილა, მხარეს, რომელიც არბიტრის აცილებას აცხადებს, შეუძლია არბიტრის აცილებაზე უარის თქმის შესახებ არბიტრაჟის გადაწყვეტილების ჩაბარებიდან 30 დღის ვადაში მიმართოს სასამართლოს არბიტრის აცილების მოთხოვნით.
3. ერთი არბიტრისაგან შემდგარი არბიტრაჟის შემთხვევაში მხარეს უფლება აქვს არბიტრის დანიშნიდან ან იმ დღიდან, როდესაც მისთვის ცნობილი ამ კანონით გათვალისწინებული რომელიმე გარემოება, რომელიც არბიტრის აცილების საფუძველია, 30 დღის ვადაში მიმართოს სასამართლოს არბიტრის აცილების მოთხოვნით.
4. სასამართლოს ამ მუხლის 2¹ და მე-3 პუნქტებით გათვალისწინებულ საკითხებზე გადაწყვეტილება გამოაქვს განცხადების წარმოებაში მიღებიდან 14 დღის ვადაში. ეს გადაწყვეტილება საბოლოოა და არ გასაჩივრდება. ასეთ შემთხვევაში არბიტრს უფლება აქვს გამოაცხადოს თვითაცილება სასამართლოს მიერ გადაწყვეტილების გამოტანამდე. არბიტრის აცილების შესახებ სასამართლოს გადაწყვეტილების გამოტანამდე არბიტრაჟს შეუძლია გააგრძელოს საარბიტრაჟო განხილვა იმ არბიტრის მონაწილეობით, რომლის აცილებასაც ითხოვს მხარე, და გამოიტანოს საარბიტრაჟო გადაწყვეტილება.
5. აცილების საფუძვლის არსებობისას არბიტრი ვალდებულია განაცხადოს თვითაცილება.

1. ნებისმიერ მუდვივმოქმედი საარბიტრაჟო დაწესებულების დებულება ითვალისწინებს ამ მუხლის მოთხოვნათა საფუძველზე შემუშავებულ, არბიტრთა აცილების პროცედურას, მაგრამ მხარები უფლებამოსილნი არიან ასეთი პროცედურა მუდვივმოქმედი საარბიტრაჟო დაწესებულებების საარბიტრაჟო დებულებისაგან განსხვავებულად გაითვალისწინონ. ასეთი შეთანხმება შესაძლებელია აისახოს საარბიტრაჟო დათქმაში, თუმცა მხარეებს ამ საკითხზე შეთანხმების მიღწევის შესაძლებლობა საარბიტრაჟო განხილვის დაწყებამდეც აქვთ. მხარეთა მიერ შემუშავებული პროცედურის არარსებობის შემთხვევაში მოქმედებს მოცემული კანონით და თავად საარბიტრაჟო დაწესებულებების დებულებებით გათვალისწინებული პროცედურა, რომელთა თანახმად მხარემ, შესაბამისი საფუძვლის გაგებიდან 15 დღის ვადაში, არბიტრაჟს წერილობითი განცხადება უნდა წარუდგინოს და ბუნებრივია, უნდა დაადასტუროს შესაბამისი მტკიცებულებით, რომ აცილების საფუძვლის შესახებ ინფორმაციის გაგებიდან არ გასულა 15 დღის ვადა და ასევე უნდა მიუთითოს აცილების საფუძველი და მოტივი. ასეთი განცხადების წარდგენის შემთხვევაში არბიტრი, თუ გაცხადებულ აცილებას საფუძვლიანად მიიჩნევს, უფლებამოსილია თვითააცილება გამოაცხადოს და ის აცილებულად ითვლება (ასეთ შემთხვევაში სხვა პროცედურა აღარ მოითხოვება). თვითააცილების განუცხადებლობის შემთხვევაში, საარბიტრაჟო პროცესის სხვა მხარეს (მხარეებს) უფლება აქვთ დაეთანხმონ არბიტრის აცილების შესახებ განცხადებას და არც ასეთ შემთხვევაში მოითხოვება სხვა პროცედურა – არბიტრი აცილებული იქნება. ასეთი თვითააცილების ან მოწინააღმდეგე მხარის (მხარეების) შემხვედრი თანხმობის არარსებობისას, აცილების საკითხი უნდა გადაწყდეს საარბიტრაჟო დაწესებულების დებულებით გათვალისწინებული შესაბამისი სტრუქტურის მიერ არბიტრის აცილების შესახებ განცხადების წარდგენიდან არაუგვიანეს 60 დღისა – კანონმა თვითააცილების საკითხის გადასაწყვეტად, ისევე როგორც მოწინააღმდეგე მხარის (მხარეების) მიერ აცილების

საკითხის გადასაწყვეტად განსაზღვრა 30 დღის ვადა, ხოლო ამ ვადის გასვლის შემდეგ კი მომდევნო 30 დღე განუსაზღვრა საარბიტრაჟო დაწესებულებას. 2015 წლის მარტში, კანონში შეტანილი ცვლილებით კიდევ უფრო დაიხვეწა ეს პროცედურა და დამატებით განისაზღვრა, რომ საარბიტრაჟო დაწესებულების მიერ აცილების საკითხის დაუკმაყოფილებლობის შემთხვევაში მხარეს, რომელიც არბიტრის აცილებას აცხადებს, შეუძლია არბიტრის აცილებაზე უარის თქმის შესახებ არბიტრაჟის გადაწყვეტილების ჩაბარებიდან 30 დღის ვადაში მიმართოს სასამართლოს არბიტრის აცილების მოთხოვნით. ამდენად, საარბიტრაჟო დაწესებულება ვალდებულია გადაწყვეტილება აცილებაზე უარის თქმის შესახებ დაასაბუთოს და წერილობითი ფორმით/ელექტრონული ვერსიით გადასცეს განცხადების ავტორს, რომელიც უფლებამოსილია ასეთი გადაწყვეტილების მისთვის ჩაბარებიდან 30 დღის ვადაში მიმართოს სასამართლოს. „არბიტრაჟის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-2 მუხლის თანახმად, ამ საკითხის განხილვაზე უფლებამოსილი სასამართლო პირველი ინსტანციის სასამართლოა, რომლის სამოქმედო ტერიტორიაზეც მიმდინარეობდა, მიმდინარეობს ან უნდა გაიმართოს საარბიტრაჟო განხილვა. საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 356¹⁵ მუხლის მე-4 ნაწილის თანახმად, გადაწყვეტილება ასეთ განცხადებაზე მიღებული უნდა იქნეს 14 დღის ვადაში განცხადების წარმოებაში მიღების დღიდან და ამავე მუხლის მე-6 ნაწილის თანახმად ასეთი გადაწყვეტილება საბოლოოა.

2. მე-13 მუხლის მე-2 პუნქტისაგან განსხვავებით, კანონის მე-13 მუხლის მე-3 პუნქტი, ერთი არბიტრისაგან შემდგარი არბიტრაჟის შემთხვევაში, ითვალისწინებს ერთი არბიტრისაგან შემდგარი არბიტრაჟის არბიტრის აცილების განსაზღვრულ პროცედურას. კერძოდ, კანონის რედაქციის მიხედვით, მხარემ, შესაბამისი საფუძვლის არსებობისას, არბიტრის აცილების გარემოების შეტყობიდან 30 დღის განმავლობაში აცილების შესახებ განცხადებით უშუალოდ სასამართლოს უნდა მიმართოს. მიმაჩნია, რომ აცილების

საკითხის გადაწყვეტაში დიფერენცირებული მიდგომის დაწესება საკითხის გადაწყვეტისადმი არასწორია, რადგანაც ერთი არბიტრისაგან შემდგარი არბიტრაჟი არ ნიშნავს, რომ არ არსებობს საარბიტრაჟო დაწესებულების შესაბამისი სტრუქტურა (მუდმივმოქმედი არბიტრაჟის შემთხვევაში) ან დამნიშვნელი ორგანო (*ad hoc* არბიტრაჟის შემთხვევაში). შესაბამისად, საარბიტრაჟო დაწესებულებისათვის ერთ შემთხვევაში არბიტრის აცილების საკითხის გადაწყვეტის უფლების მინიჭება და მეორე შემთხვევაში კი ასეთი სტრუქტურის სრული იგნორირება არც ლოგიკის და არც სამართლებრივი არგუმენტაციის ჩარჩოებში არ ჯდება. კანონმდებლის მიერ საარბიტრაჟო არსის არასწორ გაგებაზე მიუთითებს ის გარემოება, რომ „საერთაშორისო კომერციული არბიტრაჟის შესახებ“ UNCITRAL-ის 1985 წლის მოდელური კანონის მე-2 მუხლის „ა“ პუნქტის თანახმად, „არბიტრაჟი ნიშნავს ნებისმიერ არბიტრაჟს, მიუხედავად იმისა, ხდება თუ არა მისი ადმინისტრირება მუდმივმოქმედი საარბიტრაჟო დაწესებულების მიერ“. ამავე მუხლის „ბ“ პუნქტის თანახმად კი, „საარბიტრაჟო ტრიბუნალი“ შედგება ერთი არბიტრისაგან ან არბიტრთა პანელისაგან“. ასევე ამავე კანონის მე-6 მუხლის თანახმად კი, დამნიშნავი ორგანოს განსაზღვრა ყოველი ქვეყნის შიდა კანონმდებლობის შესაბამისად უნდა განხორციელდეს. საქართველოს კანონი „არბიტრაჟის შესახებ“ ასეთ დამნიშნავ ორგანოდ ერთმნიშვნელოვნად აღიარებს მუდმივმოქმედ საარბიტრაჟო დაწესებულებებს. შესაბამისად, ყოველგვარი ეჭვის გარეშეა, რომ ერთი არბიტრისაგან შემდგარი არბიტრაჟი (*ad hoc* არბიტრაჟის შემთხვევაშიც კი) არ შეიძლება დიფერენცირებულად მოიაზრებოდეს. ასეთ მოსაზრებას აძლიერებს ის გარემოებაც, რომ UNCITRAL-ის საარბიტრაჟო რეგლამენტის მე-13 მუხლის მე-4 პუნქტის შესაბამისად, *ad hoc* არბიტრაჟის შემთხვევაშიც კი, შესაბამისი დაინტერესული მხარე არბიტრის აცილების შესახებ მიმართავს კომპეტენტურ ორგანოს (იგულისხმება დამნიშნავი ორგანო) და არა პირდაპირ სასამართლოს. შესაბამისად კანონმდებლის მიერ საკითხის ასეთი გადაწყვეტა არ

არის სწორი, ეწინააღმდეგება „არბიტრაჟის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-2 მუხლის მე-2 პუნქტის დანაწესს, რომ: „მხარეთა შეთანხმება კონკრეტულ საარბიტრაჟო დანესებულებაზე მოიცავს შეთანხმებას ამავე საარბიტრაჟო დანესებულების წესებზე“. ამდენად, როდესაც მხარეები შეთანხმებული არიან დავის მუდმივმოქმედი არბიტრაჟის დებულებით განსაზღვრული პროცედურებით განხილვაზე და ეს დებულება ითვალისწინებს არბიტრის აცილების პროცედურას, აცილების საკითხის საარბიტრაჟო დანესებულების გვერდის ავლით გადაწყვეტა არ არის სწორი. მხარეს ასეთი უფლება შეიძლება მხოლოდ მაშინ მიენიჭოს, როდესაც საკითხის ასეთი გადაწყვეტა უშუალოდ მხარეთა შეთანხმებიდან გამომდინარეობს. აცილების საფუძვლის არსებობის შემთხვევაში საარბიტრაჟო დანესებულების შესაბამისი სტრუქტურა თავად გადაწყვეტს არბიტრის აცილების საკითხს და ეს საკითხი სასამართლომდე არც მივა.

3. კანონის მე-13 მუხლის მე-4 პუნქტის თანახმად, სასამართლო გადაწყვეტილებამდე, ანუ განცხადების წარმოებაში მიღებიდან 14 დღის გასვლამდე, არბიტრს უფლება აქვს გამოაცხადოს თვითაცილება (ცხადია, თუ ის განცხადებას საფუძვლიანად მიიჩნევს). მართალია ასეთი ფორმულირება (თვითაცილებაზე არბიტრის უფლების შესახებ), კანონის მე-13 მუხლის მე-4 პუნქტშია, მაგრამ პრაქტიკულად არბიტრს ასეთივე შესაძლებლობა აქვს ამავე მუხლის მე-2 პუნქტით გათვალისწინებულ შემთხვევაშიც. ასევე უნდა აღინიშნოს, რომ სასამართლოს მიერ არბიტრის აცილების საკითხის განხილვამდე და გადაწყვეტილების გამოტანამდე „არბიტრაჟს შეუძლია გაარძელოს საარბიტრაჟო განხილვა იმ არბიტრის მონაწილეობით, რომლის აცილებასაც ითხოვს მხარე და გამოიტანოს საარბიტრაჟო გადაწყვეტილება“.

4. კანონის მე-13 მუხლის მე-5 პუნქტის თანახმად, აცილების საფუძვლის არსებობისას არბიტრი ვალდებულია განაცხადოს თვითაცილება. ადვოკატთა საერთაშორისო ასოციაციის მიერ რეკომენდირებულ სახელმძღვანელო წესებში მითითებული ან, არბიტრის შეხედულებით ისეთი

გარემოებების არსებობისას, რაც ეჭვქვეშ დააყენებს მის მიუკერძოებლობასა და დამოუკიდებლობას, არბიტრმა არ უნდა განაცხადოს თანხმობა არბიტრად დანიშვნაზე, ხოლო უკვე დანიშვნის შემთხვევაში თვითააცილების გზით უარი უნდა განაცხადოს არბიტრის ფუნქციის განხორციელებაზე. ასეთი უფლების განხორციელებაზე უარის თქმა, აცილების საფუძვლის სასამართლოს მიერ გაზიარების შემთხვევაში, ცხადია შემდგომში შექმნის ასეთი არბიტრის მიერ/მონაწილეობით გამოტანილი გადაწყვეტილების გაუქმების საფუძველს, თუ არბიტრაჟი ისარგებლებს კანონის მე-13 მუხლის მე-4 პუნქტით მინიჭებული უფლებით და გადაწყვეტილებას მის წარმოებაში არსებულ საქმეზე გამოიტანს სასამართლოს მიერ აცილების საკითხის გადაწყვეტამდე. აღსანიშნავია, რომ არბიტრმა თვითააცილება უნდა განაცხადოს მაშინაც, როდესაც მოეთხოვება კონფიდენციალური და/ან სამართლებრივად დაცული ინფორმაციის გამჟღავნება და მას ამის თაობაზე არ გააჩნია ასეთი ინფორმაციის მფლობელის თანხმობა (საქართველოს არბიტრთა ეთიკის კოდექსის მეორე პრინციპი, პ.9).

მუხლი 14. არბიტრის უფლებამოსილების შეწყვეტა

1. მხარეს არა აქვს უფლება, ერთპიროვნულად შეცვალოს თავის მიერ დანიშნული არბიტრი.
2. მოვალეობის შესრულების შეუძლებლობის ან სხვა რაიმე მიზეზით უმოქმედობის შემთხვევაში არბიტრს შეიძლება შეუწყდეს უფლებამოსილება საკუთარი მოთხოვნის საფუძველზე ან მხარეთა შეთანხმებით. აღნიშნულ შემთხვევებში შეთანხმების მიუღწევლობისას ერთ-ერთ მხარეს შეუძლია არბიტრის უფლებამოსილების შეწყვეტის მოთხოვნის დაყენებიდან 30 დღის ვადაში მიმართოს სასამართლოს არბიტრის უფლებამოსილების შეწყვეტის მოთხოვნით. სასამართლოს აღნიშნულ საკითხზე გამოაქვს

გადაწყვეტილება განცხადების წარმოებაში მიღებიდან 14 დღის ვადაში, ეს გადაწყვეტილება საბოლოოა და არ გასაჩივრდება.

3. არბიტრის მიერ უარის თქმა თავისი მოვალეობის შესრულებაზე ან მხარის თანხმობა არბიტრის უფლებამოსილების შეწყვეტაზე არ გულისხმობს ამ მუხლის მე-2 პუნქტით გათვალისწინებული საფუძვლების არსებობას ან აცილების ამ კანონით გათვალისწინებული საფუძვლების არსებობას ან მათ აღიარებას.

1. მხარის უფლება, დანიშნოს არბიტრი, შეუქცევადია. ამასთანავე, მას არბიტრის აცილების საფუძვლის შემთხვევაში გააჩნია მისი აცილების უფლება, რაც უკვე განხილული იყო მე-11 – მე-13 მუხლების კომენტირებისას.

2. კანონი ითვალისწინებს არბიტრის უფლებამოსილების შეწყვეტის შესაძლებლობას როგორც თავად არბიტრის მოთხოვნის, აგრეთვე მხარეთა შეთანხმების საფუძველზე. არბიტრის უფლებამოსილების შეწყვეტას ადგილი შეიძლება ჰქონდეს არბიტრის სხვა სამუშაოზე ან საცხოვრებელ ადგილზე გადასვლის შემთხვევაში, რაც შეუძლებელს ხდის არბიტრის მოვალეობის შესრულებას და არბიტრი თავად არის უფლებამოსილების შეწყვეტის ინიციატორი. შესაძლებელია სხვა საფუძვლების არსებობაც. მაგალითად, გარკვეული, სხვა გარემოებების გამო არბიტრი ფაქტობრივად ან იურიდიულად შეზღუდულია თავისი ფუნქციების შესრულებაში და საარბიტრაჟო დანესებულება, როდესაც მხარეები შეთანხმებულები არიან დავის ამ დანესებულების რეგლამენტით განხილვის შესახებ, მისი რეგლამენტის/დებულების შესაბამისად თავად მიიღებს გადაწყვეტილებას არბიტრის შეცვლის შესახებ ან დააკმაყოფილებს მხარის განცხადებას არბიტრის აცილების შესახებ, ან ერთი მხარის მიერ დაყენებულ აცილებას დაეთანხმება მოწინააღმდეგე მხარე. არბიტრის შეცვლის საკითხი დადგება აგრეთვე მისი გარდაცვალების შემთხვევაში. ნებისმიერი ასეთი საფუძვლით მხარეთა

შეთანხმების მიუღწევლობისას/საარბიტრაჟო დაწესებულების მიერ არბიტრის შეცვლის საკითხის გადაუწყვეტელობისას, მხარეს უფლება აქვს არბიტრის უფლებამოსილების შეწყვეტის მოთხოვნის დაყენებიდან 30 დღის ვადაში მიმართოს სასამართლოს არბიტრის უფლებამოსილების შეწყვეტის მოთხოვნით. საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 356¹⁵ მუხლის მე-4 ნაწილის თანახმად, აღნიშნულ საკითხზე სასამართლოს გადაწყვეტილება გამოაქვს განცხადების წარმოებაში მიღებიდან 14 დღის ვადაში, ეს გადაწყვეტილება საბოლოოა და არ გასაჩივრდება.

3. კანონის მოცემული მუხლით განსაზღვრულია, რომ არბიტრის მიერ თავისი მოვალეობის შესრულებაზე უარის თქმა ან მხარის თანხმობა არბიტრის უფლებამოსილების შეწყვეტაზე არ გულისხმობს ამ მუხლის მე-2 პუნქტით გათვალისწინებული საფუძვლების არსებობას ან აცილების ამ კანონით გათვალისწინებული საფუძვლების არსებობას ან მათ აღიარებას. როგორც აღინიშნა, არბიტრმა თვითააცილება უნდა განაცხადოს მაშინაც, როდესაც მოეთხოვება კონფიდენციალური და/ან სამართლებრივად დაცული ინფორმაციის გამჟღავნება და მას ამის თაობაზე არ გააჩნია ასეთი ინფორმაციის მფლობელის თანხმობა და ასეთ შემთხვევაში განსახილველი საქმისგან განრიდება სწორედ არბიტრის დამოუკიდებლობასა და მიუკერძოებლობაზე მიუთითებს. ამასთანავე აღსანიშნავია, რომ არბიტრის აცილება მეორე მხარის თანხმობის შემთხვევაში ავტომატურ რეჟიმში ხდება და კანონი არ ითვალისწინებს ასეთი თანხმობის მოტივაციის გაცხადებას. შესაბამისად, არანაირი საფუძველი არ არსებობს, რომ ასეთი თანხმობა არბიტრის უმოქმედობის შედეგად მივიჩნიოთ.

მუხლი 15. ახალი არბიტრის დანიშვნა

არბიტრის უფლებამოსილების შეწყვეტის შემთხვევაში ახალი არბიტრი დანიშნება იმ წესების დაცვით, რომლებიც გამოყენებულ იქნა წინა არბიტრის დანიშვნისას.

არბიტრის უფლებამოსილების ნებისმიერი საფუძვლით შეწყვეტის შემთხვევაში (მნიშვნელობა არა აქვს საფუძველს) ახალი არბიტრის დანიშვნა უნდა განხორციელდეს იმ პროცედურის შესაბამისად, რაც წინ უძღვოდა წინა არბიტრის დანიშვნას.

თავი №4

არბიტრაჟის უფლებამოსილება

მუხლი 16. არბიტრაჟის კომპეტენცია

1. არბიტრაჟი უფლებამოსილია მიიღოს დადგენილება საკუთარი კომპეტენციის შესახებ, საარბიტრაჟო შეთანხმების არსებობის თუ ნამდვილობის დადგენის ჩათვლით. ამ მიზნით, საარბიტრაჟო დათქმა, რომელიც ხელშეკრულების ნაწილია, განიხილება საარბიტრაჟო შეთანხმებად, რომელიც არ არის დამოკიდებული ხელშეკრულების სხვა პირობებზე. ხელშეკრულების ბათილად ცნობა არ გამოიწვევს საარბიტრაჟო დათქმის ბათილობას.
2. განცხადება იმის შესახებ, რომ არბიტრაჟს არ აქვს კომპეტენცია, შეიძლება გაკეთდეს საარბიტრაჟო შესაგებლის წარდგენამდე. მხარის მიერ არბიტრის დანიშვნა ან არბიტრის დანიშვნაში მონაწილეობა არ ართმევს ამ მხარეს უფლებას, გააკეთოს ასეთი განცხადება.
3. განცხადება არბიტრაჟის მიერ საკუთარი კომპეტენციის გადაჭარბების შესახებ უნდა გაკეთდეს მხარის მიერ შე-

საბამისი გარემოების შეტყობიდან 7 დღის ვადაში.

4. განცხადება არბიტრაჟის კომპეტენციის შესახებ შეიძლება გაკეთდეს ამ მუხლის მე-2 და მე-3 პუნქტებით განსაზღვრული ვადის გასვლის შემდეგაც, თუ აღნიშნული ვადის გასვლას არბიტრაჟი საპატიოდ მიიჩნევს.
5. არბიტრაჟი უფლებამოსილია ამ მუხლის მე-2 და მე-3 პუნქტებით გათვალისწინებულ განცხადებასთან დაკავშირებით გადაწყვეტილება მიიღოს საბოლოო საარბიტრაჟო გადაწყვეტილების გამოტანამდე ან საბოლოო საარბიტრაჟო გადაწყვეტილებასთან ერთად. თუ არბიტრაჟი საბოლოო საარბიტრაჟო გადაწყვეტილების გამოტანამდე დაადგენს, რომ მას აქვს შესაბამისი კომპეტენცია, ნებისმიერ მხარეს აქვს უფლება, არბიტრაჟის ამგვარი გადაწყვეტილების შესახებ შეტყობინების მიღებიდან 30 დღის განმავლობაში გაასაჩივროს ეს გადაწყვეტილება სასამართლოში. არბიტრაჟის კომპეტენციის შესახებ სასამართლოს გამოაქვს დასაბუთებული განჩინება განცხადების წარმოებაში მიღებიდან 14 დღის ვადაში. ეს განჩინება საბოლოოა და არ გასაჩივრდება. სასამართლოს მიერ აღნიშნული საკითხის გადაწყვეტამდე საარბიტრაჟო განხილვა შეიძლება დაიწყოს, გაგრძელდეს და გამოტანილ იქნეს საარბიტრაჟო გადაწყვეტილება.
6. მხარეთა შეთანხმების შემთხვევაში არბიტრაჟი საკუთარი კომპეტენციის შესახებ გადაწყვეტილებას იღებს მხარეთა შეთანხმების შესაბამისად, საბოლოო საარბიტრაჟო გადაწყვეტილების გამოტანამდე ან საბოლოო საარბიტრაჟო გადაწყვეტილებასთან ერთად.

1. დებენ რა საარბიტრაჟო შეთანხმებას, მხარეები ამით კონკრეტულ არბიტრაჟს აღჭურვავენ საქმის განხილვისა და აღსრულებადი გადაწყვეტილების გამოტანის უფლებამოსილებით. შესაბამისად, არბიტრაჟის კომპეტენციის წყაროს წარმოადგენს საარბიტრაჟო შეთანხმება. არბიტრაჟის

კომპეტენცია მოიცავს მხარეთა შეთანხმებით განსაზღვრული დავის განხილვას (მხოლოდ შეთანხმებით განსაზღვრულ ფარგლებში), მაგრამ არბიტრაჟის კომპეტენცია მარტოოდენ მხარეთა შეთანხმებით არ შემოიფარგლება. კანონის იმპერატიული დანაწესის თანახმად, „არბიტრაჟი უფლებამოსილია განიხილოს პირთა თანასწორობაზე დამყარებული კერძო ხასიათის ის ქონებრივი დავა, რომლის მოწესრიგებაც მხარეებს შეუძლიათ ერთმანეთს შორის“ (კანონის პირველი მუხლის მე-2 პუნქტი). შესაბამისად, მხარეთა შეთანხმების არსებობის გარდა, სახეზე უნდა იყოს არბიტრაჟის იურისდიქცია. ამდენად, შესაძლებელია არსებობდეს მხარეთა საარბიტრაჟო შეთანხმება დავის კონკრეტული არბიტრაჟის მიერ განხილვის შესახებ, მაგრამ არბიტრაჟს არ გააჩნდეს მხარეთა შეთანხმებაში მითითებული დავის განხილვის კომპეტენცია. ე.წ. „competence-competence“ „კომპეტენციის კომპეტენციის“ შესახებ დოქტრინიდან გამომდინარე, „საგარეო ვაჭრობის არბიტრაჟის შესახებ“ ჟენევის 1961 წლის 21 აპრილის ევროკონვენციის მე-5 მუხლის, UNCITRAL-ის მოდელური კანონის მე-16 მუხლის და ამ ნორმებზე დაყრდნობით, „არბიტრაჟის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-16 მუხლის თანახმად, კომპეტენციის შესახებ დავის წარმოშობის შემთხვევაში არბიტრაჟი უფლებამოსილია თავად მიიღოს დადგენილება საკუთარი კომპეტენციის შესახებ, რაც, როგორც უკვე აღინიშნა, მოიცავს როგორც საარბიტრაჟო შეთანხმების არსებობას, ასევე არბიტრაჟის იურისდიქციის და თავად საარბიტრაჟო შეთანხმების ნამდვილობის დადგენას. კანონის მე-16 მუხლის პირველი პუნქტის თანახმად, საარბიტრაჟო დათქმა, რომელიც ხელშეკრულების ნაწილია, განიხილება საარბიტრაჟო შეთანხმებად, რომელიც არ არის დამოკიდებული ხელშეკრულების სხვა პირობებზე და მხარეთა შორის დადებული ხელშეკრულების ბათილად ცნობა არ გამოიწვევს საარბიტრაჟო დათქმის ბათილობას. ერთადერთი გამონაკლისი, როდესაც ხელშეკრულების ბათილობასთან ერთად საარბიტრაჟო დათქმაც ბათილად შეიძლება

იყოს ცნობილი, ესაა ნების ნაკლთან დაკავშირებული შემთხვევა (ნაწილობრივ ასეთი საფუძველი მითითებულია მოცემული კანონის 46¹ მუხლში). საერთაშორისო არბიტრაჟების პრაქტიკაში ნების ნაკლთან დაკავშირებით ყოფილა სხვა მაგალითებიც.

2. კანონის ამავე მუხლის მე-2 პუნქტის თანახმად, განცხადება იმის შესახებ, რომ არბიტრაჟს არ აქვს კომპეტენცია, შეიძლება გაკეთდეს საარბიტრაჟო შესაგებლის წარდგენამდე. ასეთი განცხადების გაკეთება შესაძლებელია არბიტრის დანიშვნის ან არბიტრის დანიშვნაში მონაწილეობის მიღების შემთხვევაშიც, ოღონდ, როგორც აღინიშნა, ასეთი განცხადება წარდგენილი უნდა იქნეს საარბიტრაჟო შესაგებლის წარდგენამდე, წინააღმდეგ შემთხვევაში იგულისხმება, რომ საარბიტრაჟო მოპასუხე სადავოდ არ ხდის არბიტრაჟის კომპეტენციას და კანონის ასეთი დანაწესი სრულ თანხვედრაშია UNCITRAL-ის მოდელური კანონის მე-16 მუხლის მე-2 პუნქტთან. „არბიტრაჟის შესახებ“ საქართველოს კანონმა, მოდელური კანონისაგან განსხვავებით, დააწესა კონკრეტული ვადა – შესაბამისი გარემოებების შეტყობიდან 7 დღე, რომლის განმავლობაშიც მხარეს მიეცა უფლება განაცხადოს არბიტრაჟის მიერ საკუთარი კომპეტენციის გადაჭარბების შესახებ (თავისთავად ცხადია, ასეთი განცხადება უნდა ეფუძნებოდეს შესაბამის მტკიცებულებებს). ასეთი განცხადება შეიძლება გაკეთდეს ასეთი ვადის გასვლის შემდეგაც, თუ აღნიშნული ვადის გასვლას არბიტრაჟი საპატიოდ მიიჩნევს. აღნიშნულიდან გამომდინარე ნათელია, რომ მხარე, რომელიც მითითებული ვადების დარღვევით მიმართავს არბიტრაჟს განცხადებით კომპეტენციის გადაჭარბების შესახებ, ვალდებულია დაასაბუთოს ვადის გაშვების საპატიოობა, წინააღმდეგ შემთხვევაში არბიტრაჟს, კანონის მითითებული დათქმიდან გამომდინარე (პირველ და მეორე პუნქტებში მითითებული ვადები), სრული უფლება გააჩნია ასეთი განცხადება არ სცნოს დასაშვებად ან შესაძლებელია ვადის გაშვების მიზეზი საპატიოდ იყოს ცნობილი, მაგრამ

განცხადება არ სცნოს დასაბუთებულად, ხოლო განცხადების დასაშვებად და, დასაბუთებულად ცნობის შემთხვევაში, საარბიტრაჟო განხილვა შეწყდება არბიტრაჟის კომპეტენციის არქონის გამო.

3. კანონმა არბიტრაჟს მიანიჭა შესაძლებლობა, კომპეტენციის გადაჭარბების/არქონის შესახებ მხარის განცხადება განიხილოს როგორც საბოლოო გადანყვეტილების მიღებამდე, ასევე საბოლოო გადანყვეტილების მიღებასთან ერთად. პირველ შემთხვევაში, ანუ თუ არბიტრაჟი საპროცესო დოკუმენტის – დადგენილების მიღების ფორმით დაადგენს, რომ მას გააჩნია იმ საქმის განხილვის კომპეტენცია, კანონის მე-16 მუხლის მე-5 პუნქტის დანაწესიდან გამომდინარე ნათელია, რომ არბიტრაჟმა ასეთი საპროცესო აქტი, დადგენილება უნდა გადასცეს ასეთი განცხადების ავტორს. ეს უკანასკნელი უფლებამოსილია, არბიტრაჟის დადგენილება გაასაჩივრის სასამართლოში არბიტრაჟის დადგენილების მიღებიდან 30 დღის განმავლობაში. UNCITRAL-ის მოდელური კანონიცი, „არბიტრაჟის შესახებ“ საქართველოს კანონიცი და მუდმივმოქმედი საარბიტრაჟო დანესებულებების დებულებებიც ითვალისწინებს, რომ ასეთ შემთხვევაში არბიტრაჟი უფლებამოსილია, სასამართლოს მიერ აღნიშნული საკითხის გადანყვეტამდე დაიწყოს, გააგრძელოს და გადანყვეტილების გამოტანით დაასრულოს კიდევ დაწყებული საარბიტრაჟო განხილვა. რაც შეეხება მხარის მიერ სასამართლოში შეტანილ განცხადებას არბიტრაჟის კომპეტენციის არქონის/გადაჭარბების შესახებ, ასეთ განცხადებას იხილავს თბილისის ან ქუთაისის სააპელაციო სასამართლო არბიტრაჟის ადგილმდებარეობის გათვალისწინებით, განცხადების წარმოებაში მიღებიდან 14 დღის ვადაში და სასამართლოს განჩინება ასეთი განცხადების როგორც დაკმაყოფილების, ასევე დაკმაყოფილებაზე უარის თქმის შესახებ საბოლოოა და არ საჩივრდება. საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 356¹⁶ მუხლის მე-4 ნაწილის თანახმად, თუ სასამართლო არბიტრაჟს მოცემულ საკითხზე არ ცნობს კომპე-

ტენტურად, განჩინებაში უნდა მიეთითოს შესაბამისი კომპეტენტური ორგანო. ამავე მუხლის მე-5 ნაწილის თანახმად კი, არბიტრაჟის კომპეტენციის არქონის დადგენის შემთხვევაში, ბათილად იქნება ცნობილი არბიტრაჟის მიერ მოცემულ საკითხზე მანამდე გამოტანილი ყველა გადაწყვეტილება. განსაკუთრებით უნდა აღინიშნოს, რომ როგორც „საგარეო ვაჭრობის არბიტრაჟის შესახებ“ ფენევის 1961 წლის 21 აპრილის ევროკონვენციის მე-5 მუხლის, UNCITRAL-ის მოდელური კანონის მე-16 მუხლის, ასევე „არბიტრაჟის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-16 მუხლის ნორმების ლოგიკური ანალიზის თანახმად და „კომპეტენციის კომპეტენციის“ შესახებ დოქტრინიდან გამომდინარე, სასამართლო არაა უფლებამოსილი დასაშვებად სცნოს მხარის განცხადება არბიტრაჟის კომპეტენციის გადაჭარბების/არქონის შესახებ, სანამ ასეთი სახის განცხადებაზე შესაბამის გადაწყვეტილებას არ მიიღებს ის არბიტრაჟი, რომლის კომპეტენციასაც არ ეთანხმება საარბიტრაჟო პროცესის მონაწილე ერთ-ერთი მხარე. ანუ მხარე არაა უფლებამოსილი აღნიშნულ საკითხზე პირდაპირ სასამართლოს მიმართოს და თავის მხრივ, სასამართლო არაა უფლებამოსილი ასეთი პროცედურის დაცვის გარეშე სცნოს დასაშვებად მხარის შესაბამისი განცხადება.

4. მოცემული მუხლის მე-6 პუნქტის თანახმად საარბიტრაჟო პროცესის მონაწილეების წინასწარი შეთანხმების შემთხვევაში საკუთარი კომპეტენციის შესახებ გადაწყვეტილებას არბიტრაჟი იღებს საბოლოო გადაწყვეტილების გამოტანამდე ან საბოლოო გადაწყვეტილებასთან ერთად. შესაბამისად ნათელია, რომ მხარეები საარბიტრაჟო შეთანხმებაში/დათქმაში შეიძლება შეთანხმდნენ, რომ საკუთარი კომპეტენციის შესახებ არბიტრაჟი, მხარის განცხადების არარსებობის შემთხვევაშიც, იმსჯელებს პროცესის მხარეთა შეთანხმებით განსაზღვრულ სტადიაზე (წინასწარ ან საბოლოო გადაწყვეტილებაში). აღნიშნული არც ერთ შემთხვევაში არ გულისხმობს, რომ შესაბამისი საფუძვლის არსებობისას,

მოცემული მუხლის მე-3 და მე-4 პუნქტებით განსაზღვრული პირობების დაცვით, მხარეს აღარ აქვს არბიტრაჟისათვის შესაბამისი განცხადებით მიმართვის უფლება. კანონის ხარვეზად შეიძლება ჩაითვალოს ის გარემოება, რომ კანონი არ იძლევა პასუხს ისეთი შემთხვევისათვის, როდესაც არბიტრაჟი საფუძვლიანად სცნობს მხარის განცხადებას არბიტრაჟის კომპეტენციის არქონის/გადაჭარბების შესახებ. ამაზე პირდაპირი პასუხი მხოლოდ მუდმივმოქმედი არბიტრაჟების დებულებებშია, რომელთა თანახმად, ასეთ შემთხვევაში საარბიტრაჟო განხილვა შეწყდება.

მუხლი 17. არბიტრაჟის მიერ საარბიტრაჟო სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიებების გამოყენება

1. საარბიტრაჟო განხილვის დაწყებამდე ან განხილვის ნებისმიერ სტადიაზე, საბოლოო საარბიტრაჟო გადაწყვეტილების გამოტანამდე, მხარეს შეუძლია შუამდგომლობით მიმართოს არბიტრაჟს საარბიტრაჟო სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიებების გამოყენების შესახებ, თუ ეს არ ეწინააღმდეგება საარბიტრაჟო შეთანხმებას.
2. არბიტრაჟი უფლებამოსილია მხარის მიმართვის საფუძველზე, წერილობითი საარბიტრაჟო გადაწყვეტილებით, გონივრულ ვადაში დაავალოს მხარეს:
  - ა. საბოლოო საარბიტრაჟო გადაწყვეტილების გამოტანამდე პირვანდელი მდგომარეობის შენარჩუნება ან აღდგენა;
  - ბ. ისეთი ზომების მიღება, რომლებიც უკავშირდება მეორე მხარისათვის ან საარბიტრაჟო წარმოებისათვის ზიანის მიყენების თავიდან აცილებას;
  - გ. ღონისძიებების განხორციელება იმ აქტივების შესანარჩუნებლად, რომლებითაც აღსრულდება შემდგომი საარბიტრაჟო გადაწყვეტილება;

დ. იმ მტკიცებულებების შენახვა და შენარჩუნება, რომლებიც შესაძლოა უკავშირდებოდეს საარბიტრაჟო დავას და მის გადანყვეტას.

1. საარბიტრაჟო პროცესში საარბიტრაჟო სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიების გამოყენება ისევე აქტუალურია, როგორც საერთო სასამართლოთა სისტემაში საქმის განხილვის დროს. კანონის მოცემული მუხლი განსაზღვრავს, რომ შუამდგომლობა არბიტრაჟს შეიძლება წარედგინოს საარბიტრაჟო პროცესის ნებისმიერ სტადიაზე, მათ შორის საარბიტრაჟო სარჩელის აღძვრამდეც კი. ასეთი ღონისძიების მიზანია გადანყვეტილების რეალურად აღსრულებისათვის მოსალოდნელი დაბრკოლების თავიდან აცილება. ასეთი უფლებამოსილება თანაბრად გააჩნიათ როგორც მუდმივმოქმედ საარბიტრაჟო დანესებულებებს, აგრეთვე *ad hoc* არბიტრაჟებს. „არბიტრაჟის შესახებ“ კანონმა, UNCITRAL-ის მოდელური კანონის და რეგლამენტის მსგავსად, განსაზღვრა, რომ საარბიტრაჟო სარჩელის უზრუნველყოფა შეიძლება განხორციელდეს როგორც საარბიტრაჟო დანესებულების, ასევე უშუალოდ სასამართლოს მიერ და საარბიტრაჟო მოსარჩელის, მათ შორის პოტენციური მოსარჩელის ასეთი სახის მოთხოვნის განხილვა წარმოადგენს სააპელაციო სასამართლოს პრეროგატივას (კანონის მე-2 და 23-ე მუხლები).

2. კანონმა ამომწურავად განსაზღვრა არბიტრაჟის მიერ საარბიტრაჟო სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიებების გამოყენების ფარგლები და კანონის მე-17 მუხლის მე-2 პუნქტში მიუთითა იმ ღონისძიებათა ჩამონათვალი, რომლითაც უნდა იხელმძღვანელოს არბიტრაჟმა სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიების გამოყენების შუამდგომლობის განხილვისას. აღსანიშნავია, რომ ზოგიერთმა მუდმივმოქმედმა არბიტრაჟმა საკუთარ დებულებაში კანონის ეს პუნქტი პირდაპირ ასახა (მაგ. „დავების განმხილველი ცენტრი“), ხოლო ზოგიერთი არბიტრაჟის დებულებაში ასეთი დაკონკრეტება

არ ასახულა (მაგ. „საქართველოს საერთაშორისო საარბიტრაჟო ცენტრი“), რაც ცხადია, არ ართმევს მხარეს უფლებას მოითხოვოს კანონით განსაზღვრული უზრუნველყოფის ღონისძიების გამოყენება.

**მუხლი 18. არბიტრაჟის მიერ საარბიტრაჟო
სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიებების
გამოყენების პირობები**

1. მხარემ, რომელიც შუამდგომლობით მიმართავს არბიტრაჟს სარჩელის ამ კანონის მე-17 მუხლის მე-2 პუნქტის „ა“-„გ“ ქვეპუნქტებით გათვალისწინებული უზრუნველყოფის ღონისძიებების გამოყენების შესახებ, უნდა დაასაბუთოს შემდეგი გარემოებების არსებობა:
  - ა. საარბიტრაჟო სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიებების გამოუყენებლობამ შეიძლება გამოიწვიოს ისეთი ზიანი, რომლის თავიდან აცილება შეუძლებელი იქნება მეორე მხარისათვის ზიანის ანაზღაურების ვალდებულების დაკისრებით;
  - ბ. საარბიტრაჟო სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიებების გამოუყენებლობით გამოწვეული ზიანი მნიშვნელოვნად აღემატება იმ ზიანს, რომელიც შესაძლოა მიადგეს იმ მხარეს, რომლის წინააღმდეგაც მიმართულია საარბიტრაჟო სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიებები, ამ ღონისძიებების გამოყენების შემთხვევაში;
  - გ. არსებობს საფუძვლიანი ვარაუდი იმის შესახებ, რომ მისი სასარჩელო მოთხოვნა დაკმაყოფილდება. აღნიშნული ვარაუდი გავლენას არ ახდენს არბიტრაჟის მიერ შემდგომი გადაწყვეტილების გამოტანაზე.
2. ამ კანონის მე-17 მუხლის მე-2 პუნქტის „დ“ ქვეპუნქტით გათვალისწინებული უზრუნველყოფის ღონისძიების მიმართ ამ მუხლის პირველი პუნქტის „ა“-„გ“ ქვეპუნქტების მოთხოვნები გამოიყენება მხოლოდ იმ ფარგლებში, რომლებშიც არბიტრაჟი ამას მიზანშეწონილად მიიჩნევს.

3. არბიტრაჟი უფლებამოსილია მოსთხოვოს მხარეს, რომელიც შუამდგომლობს საარბიტრაჟო სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიებების გამოყენებაზე, აღნიშნულ უზრუნველყოფის ღონისძიებებთან დაკავშირებული შესაბამისი უზრუნველყოფის გარანტიის წარმოდგენა.
4. მხარეს, რომელიც შუამდგომლობს საარბიტრაჟო სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიებების გამოყენებაზე, ეკისრება პასუხისმგებლობა ნებისმიერი ხარჯისა და ზიანისათვის, რომლებიც გამოწვეულია ამ მხარის მიერ მოთხოვნილი საარბიტრაჟო სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიებების გამოყენებით, თუ არბიტრაჟი დაადგენს, რომ აღნიშნულ გარემოებებში საარბიტრაჟო სარჩელის უზრუნველყოფის მოცემული ღონისძიებები არ უნდა ყოფილიყო გამოყენებული. არბიტრაჟი უფლებამოსილია მხარეს ხარჯებისა და ზიანის ანაზღაურება საარბიტრაჟო განხილვის ნებისმიერ სტადიაზე დააკისროს.

1. კანონი განსაზღვრავს იმ სავალდებულო მოთხოვნებს, რომელთა დაცვითაც უნდა მოხდეს საარბიტრაჟო სარჩელის, მათ შორის მომავალში აღსაძრავი სარჩელის, კანონის მე-17 მუხლის მე-2 პუნქტის „ა“ - „გ“ ქვეპუნქტებით გათვალისწინებული უზრუნველყოფის ღონისძიების გამოყენების შესახებ შუამდგომლობის განხილვა-გადაწყვეტა. საარბიტრაჟო სარჩელის უზრუნველყოფის წინაპირობა შეიძლება იყოს საფუძვლიანი ეჭვი იმის თაობაზე, რომ გადანყვეტილება აღუსრულებელი დარჩება ან მნიშვნელოვანწილად გაძნელდება მისი აღსრულება. ამ მიმართებით, შუამდგომლობის ავტორმა უნდა დაასაბუთოს, რომ: ა. უზრუნველყოფის ღონისძიებების გამოუყენებლობამ შეიძლება გამოიწვიოს ისეთი ზიანი, რომელიც ვერ იქნება კომპენსირებული მეორე მხარისათვის ზიანის ანაზღაურების ვალდებულების დაკისრებით; ბ. საარბიტრაჟო სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიებების გამოუყენებლობით გამოწვეული ზიანი მნიშვნელოვნად აღემატება იმ ზიანს, რომელიც შესაძლოა მიადგეს იმ მხარეს, რომლის წინააღმდეგადაც მიმართულია

საარბიტრაჟო სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიებები, ამ ღონისძიებების გამოყენების შემთხვევაში; გ. არსებობს საფუძვლიანი ვარაუდი იმის შესახებ, რომ მისი სასარჩელო მოთხოვნა დაკმაყოფილდება. აღსანიშნავია, რომ კანონის ასეთი ფორმულირება იმდაგვარად არ უნდა იქნეს გაგებული, რომ უზრუნველყოფის ღონისძიების გამოყენების მომთხოვნი პირი ვალდებულია უტყუარი მტკიცებულებების წარდგენით დაამტკიცოს საარბიტრაჟო სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიების გამოყენების აუცილებლობა. შუამდგომლობის წარდგენის სტადიაზე საკმარისად უნდა ჩაითვალოს ალბათობის მაღალი ხარისხით იმ გარემოებების არსებობის ვარაუდზე მითითება, რომელსაც ემყარება საარბიტრაჟო მოსარჩელის მოთხოვნა. მართალია კანონი მოსარჩელეს ავალდებულებს სასარჩელო მოთხოვნის დაკმაყოფილების საფუძვლიანი ვარაუდის შესახებ მითითების განხორციელებას (რაც შეიძლება შეცდომაც კი იყოს, რადგანაც ყველა მოსარჩელე მიიჩნევს, რომ მისი სარჩელის დაკმაყოფილების საკმაოდ დიდი ალბათობაა), მაგრამ უპრიანი იქნება, თუ სასამართლო პრაქტიკიდან გამომდინარე, არბიტრაჟის მიერ საარბიტრაჟო სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიების გამოყენების საკითხის გადაწყვეტისას უშუალოდ არბიტრაჟის მიერ (იმ ვარაუდის დაშვებით, რომ საარბიტრაჟო სარჩელში მითითებული გარემოებები სწორია და ემყარება მხარეთა შეთანხმებას და არ ენიანაღმდეგება არბიტრაჟის მიერ გამოსაყენებელი მატერიალური სამართლის მოთხოვნებს) და არა მხარის მიერ იქნება გადაწყვეტილი გააჩნია თუ არა საარბიტრაჟო სარჩელს დაკმაყოფილების პერსპექტივა და სწორედ ამის გათვალისწინებით, წარდგენილი მასალების ერთობლივი ანალიზის საფუძველზე უნდა გადაწყვიტოს არბიტრაჟმა შუამდგომლობის დაკმაყოფილების საკითხი.

2. კანონის მე-17 მუხლის მე-2 პუნქტი საარბიტრაჟო სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიების ერთ-ერთ სახედ ითვალისწინებს არბიტრაჟის უფლებამოსილებას, დაავალოს მხარეს იმ მტკიცებულებების შენახვა და შენარჩუნება, რომ-

ლებიც შესაძლოა უკავშირდებოდეს საარბიტრაჟო დავას და მის გადაწყვეტას. კანონის მე-18 მუხლის მე-2 პუნქტის თანახმად განსაზღვრულია, რომ უზრუნველყოფის ამ ღონისძიების მიმართ უზრუნველყოფის დანარჩენ ღონისძიებებთან დაკავშირებული მოთხოვნები გამოიყენება მხოლოდ არბიტრაჟის მიერ მიზანშეწონილად მიჩნევის ფარგლებში.

3. საარბიტრაჟო სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიების ღონისძიების გამოყენებით მიყენებული ზიანის თავიდან აცილების ერთ-ერთ საპროცესო-სამართლებრივ საშუალებას წარმოადგენს არბიტრაჟის უფლება, მოსთხოვოს შუამდგომლობის აღმძვრელ მხარეს უზრუნველყოფის ღონისძიებებთან დაკავშირებული შესაბამისი უზრუნველყოფის გარანტიის წარმოდგენა. ბუნებრივია, რომ არბიტრაჟის მიერ გამოყენებული უზრუნველყოფის ღონისძიება შეიძლება ზიანს აყენებდეს მოპასუხე მხარეს. ასევე გასათვალისწინებელია, რომ მხარეს, რომელმაც ასეთი უზრუნველყოფა მოითხოვა, თავის მხრივ, შეიძლება დაეკისროს იმ ზარალის ანაზღაურების უზრუნველყოფა, რომელიც შეიძლება განიცადოს მონინაალმდევე მხარემ. ზიანის ცნების ქვეშ, რა თქმა უნდა, არ იგულისხმება უფლების დროებით შეზღუდვა, ვინაიდან უზრუნველყოფის ღონისძიების დანიშნულებაც სწორედ უფლების დროებითი შეზღუდვაა. ზიანის მიყენებაში მოიაზრება ფაქტობრივი ზიანის დადგომა ან შემოსავლის დაკარგვა. უზრუნველყოფის გარანტია შეიძლება იყოს საბანკო გარანტია, დეპოზიტზე თანხის განთავსება, თავდებობა. თავისთავად ცხადია, რომ ასეთი გარანტია წარმოდგენილი უნდა იქნეს ასეთი სახის გარიგებისადმი საქართველოს სამოქალაქო კოდექსით გათვალისწინებული ფორმის დაცვით.

4. მოცემული მუხლის მე-4 პუნქტი განსაზღვრავს შუამდგომლობის ავტორის პასუხისმგებლობას იმ შემთხვევისათვის, თუ არბიტრაჟი დაადგენს, რომ საარბიტრაჟო სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიება არ უნდა ყოფილიყო გამოყენებული და საარბიტრაჟო სარჩელის უზრუნველყოფის არბიტრაჟის მიერ გამოყენების შედეგად მხარემ გასწია ხარ-

ჯი ან/და მიიღო ზიანი. ასეთი ხარჯის/ზიანის ანაზღაურება შუამდგომლობის ავტორს შეიძლება დაეკისროს საარბიტრაჟო განხილვის ნებისმიერ სტადიაზე. ბუნებრივია, ხარჯის განევაც და ზიანის მიღებაც მხარის მიერ დასაბუთებული უნდა იქნეს.

მუხლი 19. არბიტრაჟის მიერ საარბიტრაჟო სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიებების შეცვლა, შეჩერება და გაუქმება

არბიტრაჟი უფლებამოსილია, თუ ამას საჭიროდ მიიჩნევს, შეცვალოს, შეაჩეროს ან გააუქმოს მის მიერ გამოყენებული საარბიტრაჟო სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიებები ერთ-ერთი მხარის მოთხოვნით ან განსაკუთრებულ შემთხვევებში, მხარეთათვის წინასწარ შეტყობინების შემდეგ, თავისი ინიციატივით.

კანონმა არბიტრაჟს მიანიჭა უფლებამოსილება დაინტერესებული მხარის მოთხოვნით, შეცვალოს, შეაჩეროს ან გააუქმოს მის მიერ გამოყენებული საარბიტრაჟო სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიებები. ასეთი სახის მოთხოვნა მისმა ავტორმა სარწმუნოდ უნდა დაასაბუთოს და დაარწმუნოს არბიტრაჟი მის მიერ გამოყენებული უზრუნველყოფის ღონისძიების უსწორობაში ან მიზანშეუწონლობაში. საარბიტრაჟო სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიებების თავისი ინიციატივით შეცვლის, შეჩერების ან გაუქმების უფლებამოსილება განსაკუთრებულ შემთხვევებში არბიტრაჟსაც გააჩნია, ოღონდ კანონმა სავალდებულო პირობად განსაზღვრა ასეთი განზრახვის შესახებ მხარეთათვის წინასწარი შეტყობინების განხორციელება. როგორც ვხედავთ, საკმაოდ მშრალად არის განსაზღვრული არბიტრაჟის უფლებამოსილება ასეთი საკითხების გადაწყვეტისას და სასურველია კანონმდებელს მეტი სიცხადე შეეტანა მოცემულ

საკითხში. ასევე უნდა აღინიშნოს, რომ კანონის ხარვეზად შეიძლება ჩაითვალოს, რომ კანონში არაფერია ნათქვამი საქმის მოსარჩელე მხარის სანინააღმდეგოდ დასრულების შემთხვევაში არბიტრაჟის მიერ გამოყენებული სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიების უპირობოდ გაუქმების შესახებ. თუმცა სავსებით ნათელია, რომ თუ საარბიტრაჟო ტრიბუნალი არ დააკმაყოფილებს საარბიტრაჟო სარჩელს, მოპასუხე, რომლის წინააღმდეგაც იქნა გამოყენებული საარბიტრაჟო სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიება, დაინტერესული იქნება ასეთი ღონისძიების გაუქმებით და შესაბამისი განცხადებით მიმართავს არბიტრაჟს. საერთო სასამართლოების შემთხვევაში ასეთი საკითხი კანონითაა გადანყვეტილი, რაც გამორიცხავს ყოველგვარი დამატებითი განცხადების წარდგენის აუცილებლობას – სარჩელის დაკმაყოფილებაზე უარის თქმა, სარჩელის განუხილველად დატოვება ან საქმეზე წარმოების შეწყვეტა სასამართლოს ავალდებულებს ასეთი გადანყვეტილების გამოტანისას ავტომატურ რეჟიმში მოახდინოს სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიების გაუქმება (საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 199¹ მუხლი). მოცემული მუხლი მართალია ითვალისწინებს საარბიტრაჟო სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიების გაუქმებას, მაგრამ მუხლის შინაარსიდან გამომდინარე სრულიად ნათელია, რომ ეს ეხება არბიტრაჟის დისკრეციას საბოლოო საარბიტრაჟო გადანყვეტილების გამოტანამდე და არა გადანყვეტილების გამოტანისას არბიტრაჟის ვალდებულებას, გააუქმოს საარბიტრაჟო სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიება, როდესაც საბოლოო საარბიტრაჟო გადანყვეტილებით საარბიტრაჟო მოსარჩელის სარჩელი არ კმაყოფილდება, საარბიტრაჟო სარჩელი დატოვებულია განუხილველად ან საქმეზე წყდება წარმოება.

მუხლი 20. ინფორმაციის განცხადების ვალდებულება

არბიტრაჟი უფლებამოსილია მხარეებს მოსთხოვოს იმ ინფორმაციის დაუყოვნებლივ განცხადება, რომელიც უკავშირდება იმ გარემოებათა არსებით ცვლილებებს, რომელთა საფუძველზედაც მოხდა საარბიტრაჟო სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიებების მოთხოვნა ან გამოყენება.

კანონმა არბიტრაჟს მიანიჭა უფლებამოსილება მოსთხოვოს საარბიტრაჟო წარმოების ნებისმიერ მხარეს ინფორმაცია საარბიტრაჟო სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიებების გამოყენებით მოსალოდნელ ცვლილებებზე (უზრუნველყოფის ღონისძიების გამოყენებამდე) ან ასეთი ღონისძიების გამოყენების შედეგად მომხდარ ცვლილებებზე. ასეთი უფლებამოსილება გათვალისწინებულია UNCITRAL-ის როგორც მოდელურ კანონში, ასევე საარბიტრაჟო რეგლამენტში და მიუძღვის საარბიტრაჟო დანესებულებათა რეგლამენტების უმრავლესობაში. ასეთი უფლებამოსილება ემსახურება სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიების გამოყენების შესაძლო შედეგების პროგნოზირებას.

მუხლი 21. არბიტრაჟის მიერ გამოყენებული საარბიტრაჟო სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიებების ცნობა და აღსრულება

1. არბიტრაჟის მიერ გამოყენებულ საარბიტრაჟო სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიებებს აქვს სავალდებულო ძალა და ისინი უნდა აღსრულდეს სასამართლოსათვის მიმართვის გზით, მიუხედავად იმისა, თუ რომელ ქვეყანაში იქნა გამოტანილი საარბიტრაჟო სარჩელის უზრუნველყოფის აღნიშნული ღონისძიებების გამოყენების შესახებ გადაწყვეტილება, ამ მუხლისა და კანონის

22-ე მუხლის დებულებათა გათვალისწინებით. თუ საარბიტრაჟო სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიებების აღსრულება, საქართველოს კანონმდებლობის შესაბამისად, სასამართლოსათვის მიმართვას არ საჭიროებს, არბიტრაჟი უფლებამოსილია დაადგინოს მათი აღსრულების განსხვავებული წესი.

2. მხარე, რომელიც მიმართავს სასამართლოს შუამდგომლობით არბიტრაჟის მიერ გამოყენებული საარბიტრაჟო სარჩელის უზრუნველყოფის ცნობისა და აღსრულების შესახებ, ან რომლის შუამდგომლობაც დააკმაყოფილა სასამართლომ, ვალდებულია დაუყოვნებლივ აცნობოს სასამართლოს ნებისმიერი ინფორმაცია, რომელიც უკავშირდება არბიტრაჟის მიერ გამოყენებული საარბიტრაჟო სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიებების შეჩერებას, შეცვლას ან გაუქმებას.
3. სასამართლო უფლებამოსილია მოსთხოვოს მხარეს, რომელიც შუამდგომლობს არბიტრაჟის მიერ გამოყენებული საარბიტრაჟო სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიებების ცნობასა და აღსრულებაზე, ამ კანონის მე-18 მუხლის მე-3 პუნქტით გათვალისწინებული უზრუნველყოფის გარანტიის წარმოდგენა.
4. სასამართლოში ამ კანონის მე-17 მუხლის მე-2 პუნქტით გათვალისწინებული საარბიტრაჟო გადაწყვეტილება მისი ცნობისა და აღსრულებისათვის წარდგენილ უნდა იქნეს ამ კანონის 44-ე მუხლის მე-2 პუნქტით გათვალისწინებული წესით.

1. მოცემული კანონი ადგენს არბიტრაჟის მიერ გამოყენებული საარბიტრაჟო სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიებების სავალდებულობას და ითვალისწინებს მის მიერ გამოყენებული უზრუნველყოფის ღონისძიებების იძულებითი აღსრულების შესაძლებლობას სასამართლოს მიერ მათი ცნობისა და აღსასრულებლად მიქცევის გზით. ამასთან, მნიშვნელობა არა აქვს, საარბიტრაჟო განხილვის მხა-

რეები ერთი ქვეყნის რეზიდენტები არიან თუ არა. კანონი მოცემული საკითხის განხილვის უფლებამოსილ სასამართლოდ მიიჩნევს სააპელაციო სასამართლოს. მართალია კანონი პირდაპირ არ მიუთითებს, რომელმა სააპელაციო სასამართლომ (თბილისის თუ ქუთაისის) უნდა განხილოს უცხო ქვეყნის საარბიტრაჟო საპროცესო აქტი საარბიტრაჟო სარჩელის უზრუნველყოფის შესახებ, მაგრამ ამოსავალ წერტილად მიჩნეული უნდა იქნეს მოვალის ან მისი ქონების (ნებისმიერი აქტივის) ადგილსამყოფელი. საქართველოში გამოტანილი საარბიტრაჟო სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიებების მიმართ გამოყენებული იქნება საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის ნორმები, ხოლო უცხოეთის საარბიტრაჟო დანესებულების საპროცესო აქტის მიმართ გამოიყენება „უცხოური საარბიტრაჟო გადაწყვეტილებების ცნობისა და აღსრულების შესახებ“ ნიუ-იორკის 1958 წლის 10 ივნისის კონვენცია და საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის ნორმები. შუამდგომლობის დასაბუთებისას მისმა ავტორმა აუცილებლად უნდა გაითვალისწინოს ამავე კანონის 22-ე მუხლით განსაზღვრული გარემოებები, რომლებიც იწვევენ შუამდგომლობის დაკმაყოფილებაზე უარის თქმას (იხ. კანონის 22-ე მუხლის კომენტარი). კანონმა პირდაპირ არ მიუთითა საარბიტრაჟო სარჩელის უზრუნველყოფის ისეთ ღონისძიებებზე, რომელთა ცნობისა და აღსრულებისათვის სასამართლოსათვის მიმართვა არ დაიშვება და გაითვალისწინა, რომ არბიტრაჟი თავადაა უფლებამოსილი დაადგინოს ასეთი ღონისძიებების აღსრულების განსხვავებული წესი. ასეთი საკითხი შემთხვევით არ არის გათვალისწინებული, რადგანაც განსხვავებით საქართველოს კანონმდებლობისა, UNCITRAL-ის მოდელური კანონი, ისევე როგორც უცხოური საარბიტრაჟო დანესებულებების დებულებები ითვალისწინებს წინასწარი ბრძანების გაცემის შესაძლებლობას, რომლითაც მეორე მხარეს დაეკისრება ვალდებულება, არ შეუშალოს ხელი მოთხოვნილი დროებითი ღონისძიებების მიზნის განხორცი-

ელებას (UNCITRAL-ის მოდელური კანონის მუხლი 17 „ბ“. იმავე კანონის მე-17 „გ“ მუხლის თანახმად, წინასწარ ბრძანებას სავალდებულო ძალა აქვს მხარეებისათვის, მაგრამ ის არ ექვემდებარება აღსრულებას სასამართლოს მიერ). ამდენად, აღნიშნულის გათვალისწინებით შეიძლება დავასკვნათ, რომ საქართველოს კანონი მართალია არ ითვალისწინებს „არბიტრაჟის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-17 მუხლის მე-2 პუნქტში მითითებული საარბიტრაჟო სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიებების გარდა უზრუნველყოფის სხვა ღონისძიებების გამოყენების შესაძლებლობას, მაგრამ საერთაშორისო ნორმებზე და პრაქტიკაზე დაყრდნობით, არ კრძალავს უზრუნველყოფის ისეთი ღონისძიებების გამოყენებას, რომლებიც, ამ ეტაპზე კანონით არ არის გათვალისწინებული. ასეთ მოსაზრებას აძლიერებს ისიც, რომ კანონის მე-17 მუხლის პირველი პუნქტის თანახმად საარბიტრაჟო სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიების გამოყენების საკითხი დაკავშირებულია საარბიტრაჟო შეთანხმებასთან და, ამდენად, ასეთი განსხვავებული ღონისძიებები შესაძლოა გათვალისწინებული იყოს უშუალოდ საარბიტრაჟო შეთანხმებაში.

2. საარბიტრაჟო სარჩელის უზრუნველყოფის ცნობისა და აღსრულების შესახებ შუამდგომლობის შესაბამის სასამართლოში წარმდგენი პირი ვალდებულია დაუყოვნებლივ მიაწოდოს შუამდგომლობის განმხილველ სასამართლოს ინფორმაცია არბიტრაჟის მიერ გამოყენებული საარბიტრაჟო სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიებების შეჩერების, შეცვლის ან გაუქმების თაობაზე, რათა თავიდან იქნეს აცილებული არბიტრაჟის საპროცესო აქტის ცნობა და აღსასრულებლად მიქცევა ისეთ დროს, როდესაც ასეთ აქტი აღარ არსებობს ან თავად მისმა მიმღებმა საარბიტრაჟო დაწესებულებამ თავად შეაჩერა მისი მოქმედება.

3. მოცემული მუხლი ითვალისწინებს სასამართლოს უფლებამოსილებას, მოსთხოვოს შუამდგომლობის აღმძვრელ მხარეს წარადგინოს „არბიტრაჟის შესახებ“ საქართველოს

კანონის მე-18 მუხლით გათვალისწინებული უზრუნველყოფის გარანტია (იხ. მე-18 მუხლის მე-3 პუნქტის კომენტარი).

4. როგორც აღინიშნა, საარბიტრაჟო სარჩელის უზრუნველყოფის ცნობისა და აღსრულების მოთხოვნით სასამართლოს შეიძლება მიემართოს მხოლოდ „არბიტრაჟის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-17 მუხლის მე-2 პუნქტით გათვალისწინებული ღონისძიებების არსებობის შემთხვევაში. შუამდგომლობის წარდგენისას გათვალისწინებული უნდა იქნეს ამ კანონის 44-ე მუხლის მე-2 პუნქტის მოთხოვნები (შუამდგომლობის უფლებამოსილ სასამართლოში წარდგენა, წარსადგენ მტკიცებულებათა ნუსხა – იხ. მითითებული მუხლის კომენტარი).

**მუხლი 22. სასამართლოს მიერ საარბიტრაჟო
სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიებების
ცნობასა და აღსრულებაზე უარის თქმის
საფუძველები**

1. მხარეს შეიძლება უარი ეთქვას საარბიტრაჟო სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიებების ცნობასა და აღსრულებაზე მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ:
  - ა. მხარე, რომლის წინააღმდეგაც მიმართულია აღნიშნული უზრუნველყოფის ღონისძიებები, მიმართავს სასამართლოს და დაამტკიცებს, რომ:
    - ა.ა. საარბიტრაჟო სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიებების ცნობასა და აღსრულებაზე უარი ეფუძნება ამ კანონის 45-ე მუხლის პირველ პუნქტში მოცემულ გარემოებებს;
    - ა.ბ. არბიტრაჟის გადაწყვეტილება უზრუნველყოფის გარანტიის წარმოდგენის თაობაზე არ იქნა შესრულებული;
    - ა.გ. საარბიტრაჟო სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიებები შეაჩერა ან გააუქმა არბიტრაჟმა, ან იმ ქვეყნის

სასამართლომ, სადაც ტარდება საარბიტრაჟო განხილვა, ან იმ ქვეყნის სასამართლომ, რომლის სამართლის შესაბამისადაც იქნა გამოყენებული უზრუნველყოფის ღონისძიებები;

ბ. სასამართლო მიიჩნევს, რომ:

ბ.ა. სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიების აღსრულება სცილდება სასამართლოს უფლებამოსილებას, გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც სასამართლო გამოიტანს გადაწყვეტილებას უზრუნველყოფის ღონისძიების არსებითად შეცვლის გარეშე მისი ფორმის იმ ფარგლებში შეცვლის შესახებ, რომლებიც აუცილებელია აღნიშნული უზრუნველყოფის ღონისძიების კანონმდებლობით დადგენილი წესით აღსრულებისათვის;

ბ.ბ. ამ კანონის 45-ე მუხლის პირველი პუნქტის „ბ.ა“ და „ბ.ბ.“ ქვეპუნქტებით გათვალისწინებული პირობები გამოიყენება საარბიტრაჟო სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიებების ცნობასა და აღსრულებასთან დაკავშირებით.

2. ამ მუხლის პირველი პუნქტით გათვალისწინებული ნებისმიერი საფუძვლით სასამართლოს მიერ გამოტანილი გადაწყვეტილება ვრცელდება მხოლოდ საარბიტრაჟო სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიებების ცნობასა და აღსრულებაზე.

3. სასამართლო, რომელსაც გამოაქვს გადაწყვეტილება საარბიტრაჟო სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიებების ცნობასა და აღსრულებაზე, გადაწყვეტილების გამოტანისას არსებითად არ იხილავს საარბიტრაჟო სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიებებს.

1. კანონის 21-ე მუხლის თანახმად, არბიტრაჟის მიერ გამოყენებული საარბიტრაჟო სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიებებს სავალდებულო ძალა გააჩნიათ. მითითებული მუხლი განსაზღვრავს ასეთი ღონისძიებების ცნობისა და აღსრულების პირობებს. მოცემული მუხლი კი იმ გამონაკლისებს, რომელთა არსებობაც გამორიცხავს არბიტრაჟის

მიერ გამოყენებული საარბიტრაჟო სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიებების ცნობასა და აღსრულებას. შესაბამისად ნათელია, რომ მხოლოდ ასეთი გარემოებების არსებობისას შეიძლება ეთქვას უარი საარბიტრაჟო მოსარჩელეს, რადგანაც მოცემული მუხლის მე-3 პუნქტი პირდაპირ მიუთითებს, რომ სასამართლო, რომელმაც უნდა მიიღოს გადაწყვეტილება საარბიტრაჟო სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიებების ცნობასა და აღსრულებაზე, გადაწყვეტილების გამოტანისას არსებითად არ იხილავს საარბიტრაჟო სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიებებს.

2. არბიტრაჟის მიერ გამოყენებული საარბიტრაჟო სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიებების ცნობასა და აღსრულებაზე უარი მხარეს შეიძლება ეთქვას იმ შემთხვევებში, თუ სახეზე იქნება ამ კანონის 45-ე მუხლის პირველ პუნქტში მითითებული გარემოებები (იხ. დასახელებული მუხლის კომენტარი), შუამდგომლობის აღმძვრელი მხარის მიერ არ იქნება შეასრულებული არბიტრაჟის გადაწყვეტილება შესაბამისი უზრუნველყოფის გარანტიის წარმოდგენის შესახებ, სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიებების შესახებ მიღებული გადაწყვეტილება შეაჩერა ან გააუქმა მისმა მიმღებმა არბიტრაჟმა, ან იმ ქვეყნის სასამართლომ, სადაც ტარდება საარბიტრაჟო განხილვა, ან იმ ქვეყნის სასამართლომ, რომლის სამართლის შესაბამისადაც იქნა გამოყენებული უზრუნველყოფის ღონისძიებები. შუამდგომლობა ასევე არ დაკმაყოფილდება, თუ სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიების აღსრულება სცილდება სასამართლოს უფლებამოსილებას, გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც არბიტრაჟის მიერ მიღებული საარბიტრაჟო სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიების არსებითად შეცვლის გარეშე მისი ფორმა იმ ფარგლებში იქნება შეცვლილი, რომელიც აუცილებელია უზრუნველყოფის ასეთი ღონისძიების აღსრულებისათვის (საქართველოს სასამართლოებს ასეთი გადაწყვეტილება, ჩემს ხელთ არსებული მონაცემებით, ჯერ არ მიუღია).

3. არბიტრაჟის მიერ გამოყენებული საარბიტრაჟო სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიებების მიმართ ასევე მოქ-

მედებს ამ კანონის 45-ე მუხლის პირველი პუნქტის „ბ.ა“ და „ბ.ბ.“ ქვეპუნქტებით გათვალისწინებული პირობები: დავა, რომელზეც არბიტრაჟის მიერ გამოყენებული იქნა საარბიტრაჟო სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიებები, საქართველოს კანონმდებლობის თანახმად უნდა განეკუთვნებოდეს არბიტრაჟის იურისდიქციას და ასეთი ღონისძიება, ისევე როგორც მისი ცნობა და აღსრულება არ უნდა ეწინააღმდეგებოდეს საჯარო წესრიგს, წინააღმდეგ შემთხვევაში სასამართლო არ არის უფლებამოსილი, დააკმაყოფილოს საარბიტრაჟო მოსარჩელის შუამდგომლობა არბიტრაჟის მიერ მიღებული საარბიტრაჟო სარჩელის ცნობისა და აღსრულების შესახებ.

4. კანონის 22-ე მუხლის მე-2 პუნქტის თანახმად, სასამართლოს გადაწყვეტილება საარბიტრაჟო სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიების ცნობასა და აღსრულებაზე უარის თქმის შესახებ (საფუძვლის მიუხედავად), ვრცელდება მხოლოდ ასეთი ღონისძიების ცნობისა და აღსრულების საკითხის განხილვაზე და არა არბიტრაჟის საბოლოო გადაწყვეტილების ცნობისა და აღსრულების შუამდგომლობის განხილვის სტადიაზე. ანუ, თუ საარბიტრაჟო მოსარჩელეს რაიმე საფუძვლით უარი ეთქვა საარბიტრაჟო სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიების ცნობასა და აღსრულებაზე, ასეთი უარი ავტომატურ რეჟიმში არ იმოქმედებს არბიტრაჟის საბოლოო გადაწყვეტილების ცნობისა და აღსრულების საკითხის განხილვისას, რადგანაც მოცემული სტადიისათვის შუამდგომლობის დაკმაყოფილების გამომრიცხავი გარემოება არ იყოს შემაფერხებელი საბოლოო საარბიტრაჟო გადაწყვეტილების ცნობისა და აღსრულების საკითხის დადებითად გადაწყვეტისათვის. მაგალითად, თუ საარბიტრაჟო სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიების ცნობაზე სასამართლომ უარი განაცხადა იმის გამო, რომ საარბიტრაჟო მოსარჩელემ არ წარადგინა უზრუნველყოფის გარანტია, ცხადია, ეს ხელს ვერ შეუშლის საბოლოო გადაწყვეტილების ცნობისა და აღსრულების საკითხის დადებითად გადაწყვეტას. ასეთ გადაწყვეტას ხელს ვერ შეუშლის ის გარემოებაც,

რომ საარბიტრაჟო განხილვის საწყის ეტაპზე მხარეებს არ გააჩნდათ საარბიტრაჟო შეთანხმება. მოცემული კანონის მე-8 მუხლის მე-6 პუნქტის თანახმად, საარბიტრაჟო შეთანხმება „ითვლება წერილობითი ფორმით დადებულად, თუ იგი გაფორმებულია საარბიტრაჟო სარჩელისა და საარბიტრაჟო შესაგებლის გაცვლით, როდესაც ერთი მხარე ამტკიცებს, ხოლო მეორე მხარე არ უარყოფს საარბიტრაჟო შეთანხმების არსებობას“. ამდენად, საარბიტრაჟო სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიების გამოყენებისას საარბიტრაჟო მოპასუხეს თავისი პოზიცია შესაგებლის წარდგენის სახით შესაძლებელია ჯერ არ ჰქონდეს განხორციელებული და ასეთ ეტაპზე სასამართლო ბუნებრივია, არ დააკმაყოფილებს საარბიტრაჟო მოსარჩელის შუამდგომლობას, მაგრამ საბოლოო გადაწყვეტილების გამოტანისას თუ ასეთი შეთანხმება უკვე არსებობს, საბოლოო საარბიტრაჟო გადაწყვეტილების ცნობაზე უარის საფუძველი, ამ მოტივით, არ იარსებებს.

მუხლი 23. სასამართლოს მიერ გამოყენებული საარბიტრაჟო სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიებები

1. მხარეს შეუძლია საარბიტრაჟო სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიებების გამოყენების მოთხოვნით მიმართოს სასამართლოს.
2. საარბიტრაჟო სარჩელის უზრუნველყოფის საკითხებში, მიუხედავად საარბიტრაჟო განხილვის ადგილისა, სასამართლოს აქვს იგივე უფლებამოსილებანი, რაც სამართალწარმოებაში სარჩელის უზრუნველყოფის საკითხებთან დაკავშირებით.
3. სასამართლოს მიერ საარბიტრაჟო სარჩელის უზრუნველყოფასთან დაკავშირებით გამოიყენება საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის XXIII თავით დადგენილი წესები, გარდა 198-ე მუხლის მე-2 ნაწილის

„ვ“ და „ი“ ქვეპუნქტებისა, საერთაშორისო საარბიტრაჟო წარმოების თავისებურებათა გათვალისწინებით.

1. „არბიტრაჟის შესახებ“ საქართველოს კანონმა საარბიტრაჟო მოსარჩელეს მიანიჭა უფლება საარბიტრაჟო სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიებების გამოყენების მოთხოვნით მიმართოს უშუალოდ სასამართლოს. აღნიშნული არც ერთ შემთხვევაში არ ნიშნავს, რომ მხარე არღვევს საარბიტრაჟო შეთანხმებას. ასეთი დათქმა პირდაპირაა გათვალისწინებული UNCITRAL-ის მოდელურ კანონში (მე-9 მუხლი), ასევე მრავალი მიდმივმოქმედი არბიტრაჟის დებულებაში (საქართველოს საერთაშორისო საარბიტრაჟო ცენტრის საარბიტრაჟო წესების მე-20 მუხლი, სინგაპურის საერთაშორისო საარბიტრაჟო ცენტრის საარბიტრაჟო რეგლამენტის 26-ე მუხლი, საერთაშორისო სავაჭრო პალატის საერთაშორისო საარბიტრაჟო სასამართლოს რეგლამენტის 28-ე მუხლის მე-2 პუნქტი და ა.შ.). სააპელაციო სასამართლოს საარბიტრაჟო სარჩელის უზრუნველყოფის ზომების მიღება შეუძლია როგორც საარბიტრაჟო განხილვის დაწყებამდე, ასევე ასეთი განხილვის დაწყების შემდეგ.

2. „არბიტრაჟის შესახებ“ საქართველოს კანონმა საარბიტრაჟო სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიების გამოყენების საკითხში სააპელაციო სასამართლოს მიანიჭა იგივე უფლებამოსილება, რაც მას გააჩნია საერთო სასამართლო სისტემისათვის დადგენილი სამართალწარმოების ფარგლებში. ამასთან, მოცემული მუხლის მე-2 პუნქტის თანახმად, საარბიტრაჟო სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიების გამოყენების საკითხში სააპელაციო სასამართლოს უფლებამოსილება ვრცელდება როგორც საქართველოს საარბიტრაჟო დაწესებულებებში განსახილველი სარჩელების, ასევე უცხოურ საარბიტრაჟო დაწესებულებების წარმოებაში არსებული სარჩელების მიმართაც.

3. მოცემული მუხლის მე-3 ნაწილმა განსაზღვრა, რომ სააპელაციო სასამართლო, რომელსაც საარბიტრაჟო მოსარჩელე მიმართავს შუამდგომლობით საარბიტრაჟო სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიების გამოყენების შესახებ,

ხელმძღვანელობს საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის XXIII თავით დადგენილი წესებით, მითითებული კოდექსის 198-ე მუხლის მე-2 ნაწილის „ვ“ და „ი“ ქვეპუნქტების გარდა, საართაშორისო საარბიტრაჟო წარმოების თავისებურებათა გათვალისწინებით. საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის მითითებული ნორმები ეხება ადმინისტრაციული ორგანოების ან თანამდებობის პირის სადავო აქტის მოქმედების შეჩერებას („ვ“ ქვეპუნქტი) და „საცხოვრებელი სადგომით სარგებლობისას წარმოშობილი ურთიერთობების შესახებ“ საქართველოს კანონის საფუძველზე განხილულ საქმეზე გაცემული სააღსრულებო საბუთის შეჩერებას ან მითითებულ საქმეზე წარმოების განახლებას, შესაბამისად, ასეთ საკითხებზე არბიტრაჟს არ გააჩნია კომპეტენცია და ასეთი საკითხები არც უნდა იყოს არბიტრაჟის განხილვის საგანი მიუხედავად იმისა, მხარეებს აქვთ თუ არა ასეთი საკითხების არბიტრაჟის მიერ განხილვაზე საარბიტრაჟო შეთანხმება. საკითხი, რომელიც შეიძლება წამოიჭრას, ესაა საარბიტრაჟო სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიების გაუქმება იმ შემთხვევაში, თუ არბიტრაჟის მიერ საარბიტრაჟო სარჩელი არ იქნება დაკმაყოფილებული. ბუნებრივია, საარბიტრაჟო სარჩელზე გადაწყვეტილება საარბიტრაჟო ტრიბუნალს გამოაქვს და საარბიტრაჟო წარმოების შედეგად მიღებული საბოლოო გადაწყვეტილების შესახებ სააპელაციო სასამართლოს მყისიერი ინფორმაცია ვერ ექნება. ამდენად, სააპელაციო სასამართლო, რომელმაც დააკმაყოფილა საარბიტრაჟო მოსარჩელის შუამდგომლობა საარბიტრაჟო სარჩელის უზრუნველყოფის შესახებ, საარბიტრაჟო მოპასუხის მიერ ასეთი გადაწყვეტილების დამონმებული ასლის წარდგენის შემდეგ, საარბიტრაჟო სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიების გაუქმების საკითხის განხილვისას იხელმძღვანელებს საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 199¹ მუხლით და გააუქმებს მის მიერ მიღებულ უზრუნველყოფის ღონისძიებას. მითითებულ მუხლზე მინიშნებას შესაძლო ზიანთან დაკავშირებით სააპელაციო სასამართლო აკეთებს საარბიტრაჟო სარჩელის უზრუნ-

ველყოფის ღონისძიების გამოყენების შესახებ განჩინებების მიღებისას და ბუნებრივია, საარბიტრაჟო სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიების გაუქმებისას, შესაბამისი საფუძვლის არსებობისას, რეალური პრობლემა ასეთი ღონისძიების გაუქმების საკითხში არ უნდა შეიქმნას.

თავი №5 საარბიტრაჟო განხილვა

მუხლი 24. საარბიტრაჟო განხილვის წესის განსაზღვრა

1. საარბიტრაჟო განხილვის წესს განსაზღვრავენ მხარეები ამ კანონის მოთხოვნათა დაცვით.
2. თუ მხარეთა შორის არ არსებობს შეთანხმება საარბიტრაჟო განხილვის წესის შესახებ, მაშინ დავა განხილვა არბიტრაჟის მიერ დადგენილი წესით, ამ კანონის მოთხოვნათა დაცვით.

1. მოცემული კანონის თანახმად მხარეებს სრული უფლება გააჩნიათ თავად განსაზღვრონ საარბიტრაჟო განხილვის წესები იმისდა მიუხედავად, საარბიტრაჟო განხილვა ხორციელდება *ad hoc* არბიტრაჟის, თუ მუდმივმოქმედი საარბიტრაჟო დაწესებულების მიერ. უფრო დანრვილებით იხილეთ „არბიტრაჟის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-2 მუხლის კომენტარი.

2. თუ მხარეები არ გამოიყენებენ კანონით მინიჭებულ უფლებას დამოუკიდებლად დაადგინონ საარბიტრაჟო განხილვის წესები, მხარეთა დავა განხილული იქნება მხარეთა შეთანხმებით განსაზღვრული არბიტრაჟის მიერ დადგენილი წესით: მუდმივმოქმედი არბიტრაჟის დებულებით, თუ დავას იხილავს მუდმივმოქმედი არბიტრაჟი, რადგანაც

ასეთი შეთანხმების არარსებობისას „მხარეთა შეთანხმება კონკრეტულ საარბიტრაჟო დაწესებულებაზე მოიცავს შეთანხმებას ამავე საარბიტრაჟო წარმოების წესებზე“ (კანონის მე-2 მუხლის მე-2 პუნქტი) ან UNCITRAL-ის მოდელური კანონის და UNCITRAL-ის საარბიტრაჟო დებულების მიხედვით, თუ დავას იხილავს *ad hoc* არბიტრაჟი. მუდმივმოქმედი არბიტრაჟების დებულებები კანონის ამ ნორმის საფუძველზე მხარეებს კონკრეტულ განმარტებას აძლევენ („დავების განმხილველი ცენტრის“ საარბიტრაჟო წარმოების წესების მე-2 მუხლი, საქართველოს საერთაშორისო საარბიტრაჟო ცენტრის საარბიტრაჟო წესების მე-2 მუხლი). საარბიტრაჟო განხილვის თვალსაჩინო უპირატესობაზე მეტყველებს მხარეთა, მათ შორის მოპასუხე მხარის შესაძლებლობა მონაწილეობა მიიღოს არბიტრაჟის მიერ განსახილველ საკითხთა წრის განსაზღვრაში. ასეთ შესაძლებლობას იძლევა ისეთი პროცესუალური აქტი, როგორცაა საარბიტრაჟო განხილვის საკითხთა შესახებ დადგენილება. პასუხი კითხვაზე – სავალდებულოა თუ არა ასეთი საპროცესო აქტი მხარეებისათვის, გაცემულია მუდმივმოქმედი არბიტრაჟების დებულებებში. ასე მაგალითად, მუდმივმოქმედი არბიტრაჟის, „დავების განმხილველი ცენტრის“ დებულების მე-2 მუხლის 2.3 პუნქტის თანახმად, „თუ ამ მუხლის 2.1 და 2.2 პუნქტების შესაბამისად მხარეები შეთანხმებულები არიან დავა განიხილოს „დავების განმხილველმა ცენტრმა“, იგულისხმება, რომ წინამდებარე დებულება წარმოადგენს მხარეთა საარბიტრაჟო შეთანხმების ნაწილს“, ანალოგიური დათქმაა საქართველოს საერთაშორისო საარბიტრაჟო ცენტრის საარბიტრაჟო წესებში, აგრეთვე სხვა მუდმივმოქმედი არბიტრაჟების დებულებებში. მითითებული საპროცესო დოკუმენტი „საარბიტრაჟო განხილვის საკითხთა შესახებ დადგენილება“ ძალიან მნიშვნელოვანი და ერთ-ერთი საკვანძო საკითხია ნებისმიერი საარბიტრაჟო საქმის წარმატებულად განხილვისათვის და საქმის სწრაფად, ეფექტიანად და ეკონომიურად წარმართვას ემსახურება. ამაზე პირდაპირი მითითებაა „დავების განმხილველი ცენტრის“ დებულების

მე-19 მუხლში, სადაც აღნიშნულია, რომ საარბიტრაჟო ტრიბუნალი უზრუნველყოფს საარბიტრაჟო განხილვის სწრაფ და ნაკლები დანახარჯებით წარმართვას, ხოლო დებულების 24-ე მუხლის თანახმად, საარბიტრაჟო განხილვის სწრაფად და ნაკლები დანახარჯებით წარმართვის მიზნით, ტრიბუნალმა თავისი შეხედულებისამებრ შეიძლება მიიღოს პროცედურული ზომები, მათ შორის, ტრიბუნალი უფლებამოსილია შეადგინოს პროცედურული განრიგი. საარბიტრაჟო განხილვის საკითხთა შესახებ დადგენილებაში მიეთითება შემდეგი საკითხები: ინფორმაცია საარბიტრაჟო განხილვის თითოეული მხარის, მისი წარმომადგენლის სახელი, გვარი, საკონტაქტო მონაცემები, არბიტრ(ებ)ის სახელი, გვარი, მხარეთა სამართლებრივი მოთხოვნებისა და ინტერესების აღწერა, დავის ღირებულება, საარბიტრაჟო განხილვის ენა, ადგილი, გამოსაყენებელი სამართალი, საარბიტრაჟო განხილვისას გადასაწყვეტ საკითხთა წრე, პროცედურული წესები, რომლებმაც დებულებასთან ერთად უნდა დაარეგულირონ ცალკეული პროცესუალური საკითხები. საარბიტრაჟო ტრიბუნალის მიერ შედგენილი ასეთი პროცესუალური დოკუმენტის პროექტი გადაეცემა საარბიტრაჟო პროცესის ყველა მხარეს. მათ აქვთ სრული შესაძლებლობა შეიტანონ კორექტივები დოკუმენტში, ხოლო შენიშვნების არარსებობისას კი, ხელი უნდა მოაწერონ ასეთ დოკუმენტს. თუ რომელიმე მხარე უარს იტყვის ასეთი დადგენილების შედგენაში მონაწილეობაზე ან მისი ხელმოწერით დადასტურებაზე, დადგენილება გადაეცემა „დავების განმხილველი ცენტრის“ სასამართლოს დასამტკიცებლად და საარბიტრაჟო განხილვა გაგრძელდება. შესაბამისად ნათელია, რომ მხარეთა ასეთი ჩართულობა გამორიცხავს არაკეთილსინდისიერი მხარის პრეტენზიას, რომ არბიტრაჟმა სადავო საკითხის განხილვისას ყურადღება არ გაამახვილა მისი შეხედულებით რაიმე საკითხზე. აღსანიშნავია, რომ ამავე დებულების თანახმად, დადგენილების ხელმოწერის/დამტკიცების შემდეგ მხარეს ახალი მოთხოვნ(ებ)ის დაყენების უფლება აქვს მხოლოდ ტრიბუნალის თანხმობით.

მუხლი 25. საარბიტრაჟო განხილვის ადგილი

1. საარბიტრაჟო განხილვის ადგილი განისაზღვრება მხარეთა შეთანხმებით. მხარეთა შეთანხმების არარსებობისას საარბიტრაჟო განხილვის ადგილს განსაზღვრავს არბიტრაჟი საქმის გარემოებებისა და იმის გათვალისწინებით, თუ რამდენად მოსახერხებელია ეს ადგილი მხარეებისათვის.
2. არბიტრაჟს შეუძლია ნებისმიერ ადგილზე მოიწვიოს სხდომა არბიტრთა შორის კონსულტაციების ჩასატარებლად, მოწვევის, ექსპერტების ან მხარეების მოსამენად, მტკიცებულებათა შესამოწმებლად, თუ მხარეთა შეთანხმებით სხვა რამ არ არის გათვალისწინებული.

1. საარბიტრაჟო განხილვის ადგილის განსაზღვრას დიდი მნიშვნელობა გააჩნია საარბიტრაჟო განხილვისას წამოჭრილი საკითხების გადასაწყვეტად კომპეტენტური სასამართლოსა და შესაბამისად, საერთაშორისო არბიტრაჟის შემთხვევაში, მოქმედი სამართლის (საარბიტრაჟო კანონმდებლობის თუ საჯარო წესრიგის და სხვა სავალდებულო დებულებების) განსაზღვრისათვის. კერძო ავტონომიის პრინციპიდან გამომდინარე, მხარეებს სრული თავისუფლება გააჩნიათ საარბიტრაჟო განხილვის ადგილის განსაზღვრაში. თუ მხარეები ასეთი უფლებით არ ისარგებლებენ, ან ვერ მიაღწევენ შეთანხმებას, საარბიტრაჟო განხილვის ადგილს განსაზღვრავს მხარეთა საარბიტრაჟო შეთანხმებაში მითითებული მუდმივმოქმედი არბიტრაჟი. ზოგიერთი მუდმივმოქმედი არბიტრაჟის დებულებაში პირდაპირაა მითითებული საარბიტრაჟო განხილვის ადგილი. მაგალითად, „დავების განმხილველი ცენტრის“ დებულებაში (მე-20 მუხლი) მითითებულია, რომ „საარბიტრაჟო განხილვის ადგილია თბილისი, თუ მხარეები სხვა ადგილზე არ შეთანხმდებიან“. ანალოგიური დათქმაა, მათ შორის და არა მხოლოდ, მაგალითად სინგაპურის საერთაშორისო საარბიტრაჟო

ცენტრის დებულებაში, რომლის თანახმად საარბიტრაჟო განხილვის ადგილად განსაზღვრულია ქალაქი სინგაპური (მე-18 მუხლი), ლონდონის საერთაშორისო საარბიტრაჟო სასამართლოს დებულების მიხედვით, მხარეთა შეთანხმების არარსებობისას საქმის განხილვის ადგილია ლონდონი (დებულების მე-16 მუხლი). მუდმივმოქმედი არბიტრაჟების უმრავლესობა კი ზოგადად აღნიშნავს, რომ მხარეთა შეთანხმების არარსებობისას საარბიტრაჟო განხილვის ადგილს განსაზღვრავს საარბიტრაჟო ტრიბუნალი (საქართველოს საერთაშორისო საარბიტრაჟო ცენტრი, დებულების 22-ე მუხლი, დიდი ბრიტანეთის არბიტრთა სამეფო ინსტიტუტი, დებულების მე-18 მუხლი, საერთაშორისო სავაჭრო პალატის საერთაშორისო საარბიტრაჟო სასამართლო, დებულების მე-18 მუხლი, UNCITRAL-ის საარბიტრაჟო რეგლამენტის მე-18 მუხლი). უნდა აღინიშნოს, რომ საარბიტრაჟო განხილვის ადგილის ნებისმიერი გადაწყვეტის შემთხვევაში, იქნება ეს დებულებაში მითითებული ადგილი, თუ თავად საარბიტრაჟო ტრიბუნალის მიერ გადაწყვეტილი ადგილი (მხარეთა შეთანხმების მიუღწევლობის შემთხვევაში), საარბიტრაჟო ტრიბუნალი უფლებამოსილია ნებისმიერ ადგილზე ჩაატაროს სხდომა და ასეთ შემთხვევაში საქმის განხილვის უკვე განსაზღვრული ადგილი კვლავ უცვლელი იქნება. ანუ, თუ საქმის განხილვის ადგილად განისაზღვრა ქალაქი თბილისი, ქუთაისი ან ნებისმიერი სხვა ქალაქი, სხდომა/სხდომები შეიძლება არბიტრაჟის შეხედულებით რამდენიმე სხვადასხვა გეოგრაფიულ წერტილში ჩატარდეს (ერთსა და იმავე საქმეზე სხდომები შეიძლება ჩატარდეს ბათუმშიც, ფოთშიც და თელავშიც). თუ საქმის განხილვის ადგილს სხდომის ჩატარების ადგილთან გავაიგივებთ, ეს გამოიწვევს კომპეტენტური სასამართლოს არჩევის საკითხის გადაწყვეტის სირთულეს, რადგანაც სახეზე იქნება სხვადასხვა სასამართლოს, მათ შორის სააპელაციო სასამართლოს იურისდიქცია - ქუთაისის და თბილისის, ხოლო საერთაშორისო არბიტრაჟის შემთხვევაში, პრობლემა კიდევ უფრო ფართო მასშტაბიან სახეს მიიღებს. ამდენად, სხდომის ჩატარების

ადგილისდა მიუხედავად, საქმის განხილვის ადგილი და, შესაბამისად, კომპეტენტური სასამართლო განისაზღვრება საარბიტრაჟო ტრიბუნალის მიერ განსაზღვრული საქმის განხილვის ადგილის მიხედვით ფუნქციონირებადი სასამართლოს იურისდიქციის შესაბამისად. ასეთი გადაწყვეტა სრულად შეესაბამება კანონის არსსაც და საერთაშორისო არბიტრაჟების დებულებებსაც. მაგალითისათვის შეიძლება მოყვანილი იქნეს ლონდონის საერთაშორისო საარბიტრაჟო სასამართლოს დებულება, რომლის შესაბამისადაც, საარბიტრაჟო სასამართლოს საარბიტრაჟო სხდომა შეიძლება ჩატარდეს ნებისმიერ გეოგრაფიულად მოსახერხებელ ადგილას (დებულების 16.2 მუხლი. ამავე დებულების თანახმად, როგორც აღინიშნა, საქმის განხილვის ადგილად ითვლება ქალაქი ლონდონი). ასევე შესაძლებელია მოყვანილი იქნეს „დავების განმხილველი ცენტრის“ დებულების მე-20 მუხლი, რომლის თანახმადაც ტრიბუნალი უფლებამოსილია საქმის ზეპირი მოსმენა გამართოს „სხვა ადგილას“ (დებულებით ან მხარეთა შეთანხმებით განსაზღვრული ადგილისაგან განსხვავებულ ადგილას).

2. ანალოგიურად, მხარეთა კონკრეტული შეთანხმების არარსებობისას, საქმის განხილვის ადგილისდა მიუხედავად, არბიტრთა შორის კონსულტაციების ჩასატარებლად, მოწმეების, ექსპერტების ან მხარეების მოსასმენად, მტკიცებულებათა შესამოწმებლად, არბიტრაჟი უფლებამოსილია ნებისმიერ ადგილზე მოიწვიოს სხდომა. კანონი ითვალისწინებს ელექტრონული შეტყობინებების განხორციელების შესაძლებლობას (კანონის მე-2 მუხლი), შესაბამისად არბიტრთა კონსულტაციების, მოწმეების, ექსპერტების ან მხარეების მოსმენა შესაძლებელია განხორციელდეს დისტანციურად, ტელევიდეოკონფერენციების ან კომუნიკაციის სხვა საშუალებების მეშვეობით. არბიტრაჟების დებულებები უფრო აკონკრეტებენ ასეთი კომუნიკაციის ფორმას. საქართველოს საერთაშორისო საარბიტრაჟო ცენტრის საარბიტრაჟო წესები პირდაპირ ითვალისწინებს პროცედურული კონფერენციების ჩატარებას ტელევიდეოკონფერენციების

ან კომუნიკაციის სხვა საშუალებების გამოყენებით (საარბიტრაჟო წესების 27-ე მუხლის მე-3 პუნქტი). ანალოგიური პროცედურა გათვალისწინებულია საერთაშორისო სავაჭრო პალატის საერთაშორისო საარბიტრაჟო სასამართლოს რეგლამენტით (24-ე მუხლი), UNCITRAL-ის რეგლამენტით (28-ე მუხლის მე-2 პუნქტი – მოწმეების და ექსპერტების დისტანციურად დაკითხვის შესაძლებლობა), დიდი ბრიტანეთის არბიტრთა სამეფო ინსტიტუტის საარბიტრაჟო განხილვის წესების თანახმად შესაძლებელია მოწმეთა და ექსპერტთა დისტანციური დაკითხვა (დებულების 28-ე მუხლის მე-4 პუნქტი), ხოლო სინგაპურის საერთაშორისო საარბიტრაჟო ცენტრის დებულება ტექნიკური საშუალებების გამოყენებით ითვალისწინებს არა მარტო არბიტრების თათბირის გამართვის, არამედ მხარეთა მოსმენის შესაძლებლობასაც კი (დებულების მე-18 მუხლის მე-2 პუნქტი).

მუხლი 26. საარბიტრაჟო დავის განხილვის დაწყება

საარბიტრაჟო დავის განხილვა იწყება არბიტრაჟში ამ დავის გადაცემის შესახებ შეტყობინების საარბიტრაჟო მოპასუხის მიერ მიღების დღეს, თუ მხარეთა შეთანხმებით სხვა რამ არ არის გათვალისწინებული.

მხარეებს სრული შესაძლებლობა გააჩნიათ თავად განსაზღვრონ საარბიტრაჟო დავის დაწყების დრო. ასეთი შეთანხმების არარსებობისას საარბიტრაჟო განხილვის დაწყების დღედ მიიჩნევა არბიტრაჟში ამ დავის გადაცემის შესახებ შეტყობინების საარბიტრაჟო მოპასუხის მიერ მიღების დღე. განსაზღვრული აქვთ თუ არა მხარეებს მოცემული საკითხი, უნდა შეფასდეს მათი საარბიტრაჟო შეთანხმების შინაარსიდან. თუ მხარეები საარბიტრაჟო შეთანხმებაში პირდაპირ არ მიუთითებენ ამ საკითხზე და თანხმობას აცხადებენ, რომ მათი დავა განიხილოს კონკრეტულმა მუდმივმოქმედმა არბიტრაჟმა, შესაბამისად ეს საკითხი (საარბიტრაჟო

დავის განხილვის დაწყება) დამოკიდებულია საარბიტრაჟო დაწესებულების დებულების შინაარსზე. მუდმივმოქმედი არბიტრაჟის „დავების განმხილველი ცენტრი“-ს დებულების მე-19 მუხლის 19.4 პუნქტის შესაბამისად, საარბიტრაჟო განხილვის დაწყების დღედ ითვლება არბიტრაჟის სამდივნოს მიერ სარჩელის მიღების (რეგისტრაციის) დღე. საქართველოს საერთაშორისო საარბიტრაჟო ცენტრის საარბიტრაჟო წესების მე-6 მუხლის შესაბამისად, ნებისმიერმა მხარემ, რომელსაც სურს დაიწყოს საარბიტრაჟო პროცესი წესების შესაბამისად, საარბიტრაჟო ცენტრის სამდივნოში უნდა წარადგინოს საარბიტრაჟო განაცხადი, შიდა წესებით განსაზღვრულ ან საარბიტრაჟო ცენტრის ოფიციალურ ვებგვერდზე მოცემულ მისამართზე. საარბიტრაჟო პროცესი ჩაითვლება იმ რიცხვში დაწყებულად, როდესაც სამდივნომ მიიღო საარბიტრაჟო განაცხადი. ანალოგიურად რეგულირდება ეს საკითხი საერთაშორისო სავაჭრო პალატის საერთაშორისო საარბიტრაჟო სასამართლოს რეგლამენტიც (რეგლამენტის მე-4 მუხლი). UNCITRAL-ის მოდელური კანონის 21-ე მუხლის შესაბამისად, საარბიტრაჟო წარმოება იწყება არბიტრაჟში ამ დავის გადაცემის შესახებ შეტყობინების მოპასუხის მიერ მიღების დღეს, თუ მხარეთა შეთანხმებით სხვა რამ არ არის გათვალისწინებული. სინგაპურის საერთაშორისო საარბიტრაჟო ცენტრის დებულების მე-3 მუხლის შესაბამისად, მხარე, რომელსაც სურს საარბიტრაჟო განხილვის დაწყება არბიტრაჟის რეგისტრატორს წარუდგენს შესაბამის განაცხადს მტკიცებულებებთან ერთად. დიდი ბრიტანეთის არბიტრთა სამეფო ინსტიტუტის საარბიტრაჟო წარმოების წესების მე-3 მუხლის შესაბამისად, საარბიტრაჟო განხილვის დაწყების დღედ ითვლება მოპასუხის მიერ საარბიტრაჟო დავის დაწყების შესახებ შეტყობინების მიღების დღე, ხოლო ლონდონის საერთაშორისო საარბიტრაჟო სასამართლოს დებულების პირველი მუხლის თანახმად. საარბიტრაჟო განხილვის დაწყების მსურველი მხარე სასამართლოს რეგისტრატორს წარუდგენს განაცხადს საარბიტრაჟო განხილვის შესახებ.

მუხლი 27. შეტყობინება

თუ ამ კანონით ან მხარეთა შეთანხმებით სხვა რამ არ არის გათვალისწინებული, წერილობითი შეტყობინება მხარეებს ჩაჰბარდებათ საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსით სასამართლო შეტყობინებებისა და დაბარებებისათვის დადგენილი წესებით.

საარბიტრაჟო განხილვის დროული დასრულება მნიშვნელოვნადაა დამოკიდებული მასში მონაწილე მხარეების მიერ წერილობითი შეტყობინებების ჩაბარებაზე. პრაქტიკაში იქმნება სიძნელეები საარბიტრაჟო შეტყობინებების მოპასუხეებისათვის ჩაბარების დროს. არც თუ იშვიათად, არაკეთილსინდისიერი მხარეები (ძირითადად ფიზიკური პირები) არ იმყოფებიან მათი რეგისტრაციის ადგილის მისამართზე და ფაქტობრივი ადგილსამყოფელის შესახებ მათ კონტრაგენტს ხელშეკრულების დადებისას არასწორ მისამართს მიუთითებენ, ან ხელშეკრულების დადების შემდეგ იცვლიან ადგილსამყოფელს, რის შესახებაც კონტრაგენტს არ აწვდიან ინფორმაციას. სირთულეები იქმნება იურიდიულ პირებთან მიმართებაშიც, როდესაც იურიდიული პირების იურიდიულ მისამართად, მათი სარეგისტრაციო დოკუმენტაციის თანახმად, განსაზღვრულია დამფუძნებლის ან დირექტორის საცხოვრებელი ადგილის მისამართი. ასეთი შემთხვევის დროს, საარბიტრაჟო შეთანხმების გაფორმებისას, მხარეებს მეტი წინდახედულება მართებთ და უპრიანი იქნება, თუ საარბიტრაჟო შეთანხმებაში გაითვალისწინებენ შეტყობინების გაგზავნისა და ჩაბარებისათვის კონკრეტულ ფორმას – ელექტრონული ფოსტის მეშვეობით ჩაბარებას, სპეციალურ დაწესებულებას ან კონკრეტულ პიროვნებას (მაგალითად საპროცესო აგენტს), რომელიც უფლებამოსილი იქნება ჩაიბაროს ასეთი შეტყობინება. თუ მხარეები საარბიტრაჟო შეთანხმებაში პირდაპირ არ მიუთითებენ ამ საკითხზე (შეტყობინებების ჩაბარების პროცედურაზე) და თანხმობას აცხადებენ, რომ მათი დავა განიხილოს კონკრეტულმა მუდმივმოქმედმა არბიტრაჟმა, ეს საკითხი და-

რეგულირდება საარბიტრაჟო დანესებულების დებულების შესაბამისად. მუდმივმოქმედი არბიტრაჟის, „დავების განმხილველი ცენტრის“ საარბიტრაჟო წარმოების წესების მე-2 მუხლის 2.3 პუნქტის თანახმად, საარბიტრაჟო წარმოების წესები (დებულება) წარმოადგენს იმ მხარეებს შორის საარბიტრაჟო შეთანხმების ნაწილს, რომლებმაც დავის გადაწყვეტის მიზნით მიმართეს მუდმივმოქმედ არბიტრაჟს, „დავების განმხილველ ცენტრს“. მითითებული დებულების მე-5 მუხლის 5.4 პუნქტის თანახმად შეტყობინება/გზავნილი, ამ მუხლის 5.2 პუნქტის შესაბამისად, ჩაბარებულად ითვლება ადრესატისათვის მისი გადაცემის დღეს ან მისი გადაცემის მცდელობის დღეს. საარბიტრაჟო შეტყობინების ჩაბარების შესახებ საკითხი ანალოგიურადაა გადაწყვეტილი გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის სავაჭრო სამართლის კომისიის, UNCITRAL-ის მიერ მიღებული საარბიტრაჟო წარმოების წესების (საარბიტრაჟო რეგლამენტი) მე-2 მუხლის მე-4 და მე-5 პუნქტებით და ამავე კომისიის მიერ შემუშავებული მოდელური კანონის „საერთაშორისო კომერციული არბიტრაჟის შესახებ“ მე-3 მუხლის მიხედვით, ასევე მსოფლიოს სხვადასხვა საერთაშორისო კომერციული არბიტრაჟების დებულებებით და ამ დოკუმენტების თანახმად, საარბიტრაჟო შეტყობინება ჩაუბარებლობის მიუხედავად ჩაბარებულად ითვლება, თუ არბიტრაჟის მხრიდან ადგილი ჰქონდა არბიტრაჟისათვის ცნობილ მისამართ(ებ)ზე გაგზავნის გონივრულ მცდელობებს. კანონის სერიოზულ ხარვეზად უნდა აღინიშნოს ის, რომ მიუთითებს რა სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის ნორმების გამოყენებაზე, არ ითვალისწინებს საჯარო შეტყობინების დაუშვებლობას საარბიტრაჟო წარმოებაში, რადგანაც ასეთ დროს ირღვევა ერთ-ერთი უმთავრესი პრინციპი – კონფიდენციალურობა. დამკვიდრებული საარბიტრაჟო პრაქტიკის თანახმად, კონფიდენციალურია არა მარტო განსახილველი საქმის შინაარსი, არამედ თავად საქმის განხილვის შესახებ მონაცემიც კი. შესაბამისად, საარბიტრაჟო პროცესში დაუშვებელია საჯარო შეტყობინების განხორციელება.

მუხლი 28. წარმომადგენლობა საარბიტრაჟო განხილვაში

მხარეს უფლება აქვს, საარბიტრაჟო განხილვის ნებისმიერ სტადიაზე წარმოდგენილი იყოს ადვოკატის ან სხვა წარმომადგენლის მეშვეობით.

ისევე როგორც სასამართლოში, საარბიტრაჟო წარმომადგენლობაშიც მხარეს უფლება აქვს, საარბიტრაჟო განხილვის ნებისმიერ სტადიაზე წარმოდგენილი იყოს ადვოკატის ან სხვა წარმომადგენლის მეშვეობით. წარმომადგენლის უფლებამოსილება დადასტურებული უნდა იყოს სათანადოდ – იურიდიული პირის შემთხვევაში წარმომადგენლობის უფლება შეიძლება მიენიჭოს ამ იურიდიული პირის სამეწარმეო რეესტრში რეგისტრირებული წარმომადგენლობითი უფლებამოსილების მქონე პირის მიერ, ხოლო ფიზიკური პირის შემთხვევაში კი ნოტარიუსის მიერ.

მუხლი 29. საარბიტრაჟო წარმოების ენა

1. მხარეებს შეუძლიათ განსაზღვრონ საარბიტრაჟო წარმოების ენა (ენები). მხარეთა შეთანხმების არარსებობისას საარბიტრაჟო წარმოების ენას (ენებს) ადგენს არბიტრაჟი ყველა შესაბამისი გარემოების, მათ შორის, ხელშეკრულების ენის ჯეროვანი გათვალისწინებით. თუ მხარეთა შეთანხმებით სხვა რამ არ არის გათვალისწინებული, მხარეთა შეთანხმება ან არბიტრაჟის გადანყვეტილება ეხება აგრეთვე მხარეთა ნებისმიერ წერილობით განცხადებას, ზეპირ მოსმენას, საბოლოო საარბიტრაჟო გადანყვეტილებას, დადგენილებას და საარბიტრაჟო წარმოებაში გამოყენებულ ნებისმიერ სხვა საბუთს.
2. არბიტრაჟმა შეიძლება დაადგინოს, რომ ყოველგვარ დოკუმენტურ მტკიცებულებას თან უნდა ახლდეს თარგმანი საარბიტრაჟო წარმოების ენაზე (ენებზე).

1. საარბიტრაჟო წარმოების/განხილვის ენის საკითხი, ბუნებრივია წარმოიშევა საერთაშორისო დავის შემთხვევაში და მას უდიდესი პრაქტიკული მნიშვნელობა გააჩნია – შესაბამისი ენის მცოდნე არბიტრის/არბიტრების შერჩევისას და ა.შ. პროფესორ გიორგი ცერცვაძის აზრით, თუ ერთი მხარე საარბიტრაჟო განხილვის ენას უკეთესად ფლობს ვიდრე მეორე, მაშინ შეიძლება ითქვას, რომ მხარეთა თანასწორობა პრაქტიკულად დარღვეულია. როგორც წესი, საარბიტრაჟო წარმოების ენის განსაზღვრა მხარეთა მიერ ხდება, ხოლო თუ მხარეებს ასეთი არჩევანი არ გაუკეთებიათ, მაშინ ეს, მოცემული კანონის 29-ე მუხლის პირველი პუნქტის თანახმად, უნდა განსაზღვროს არბიტრაჟმა. მუდმივმოქმედი არბიტრაჟის, „დავების განმხილველი ცენტრი“-ს დებულების 21-ე მუხლის 21.1 პუნქტის თანახმად, მხარეთა შეთანხმების არარსებობისას „საარბიტრაჟო განხილვის ენას ადგენს ტრიბუნალი ყველა შესაბამისი გარემოების, მათ შორის, ხელშეკრულების ენის გათვალისწინებით“. საქართველოს საერთაშორისო საარბიტრაჟო ცენტრის 25-ე მუხლის პირველი პუნქტის თანახმად, „საარბიტრაჟო განხილვის ენას ადგენს ტრიბუნალი ყველა შესაბამისი გარემოების, მათ შორის ხელშეკრულების ენის გათვალისწინებით“. საქართველოს საერთაშორისო საარბიტრაჟო ცენტრის საარბიტრაჟო წესების 25-ე მუხლის პირველი პუნქტის თანახმად, მხარეთა შეთანხმების არარსებობის შემთხვევაში საარბიტრაჟო განხილვის ენას განსაზღვრავს საარბიტრაჟო ტრიბუნალი მხარეებთან კონსულტაციის შემდეგ. ლონდონის საერთაშორისო საარბიტრაჟო სასამართლოს საარბიტრაჟო რეგლამენტის მე-17 მუხლის თანახმად, საარბიტრაჟო განხილვის ენის შესახებ მხარეთა შეთანხმების არარსებობის შემთხვევაში საარბიტრაჟო განხილვა წარმოებს საარბიტრაჟო შეთანხმების ენაზე. ამავე რეგლამენტის თანახმად, თუ საარბიტრაჟო შეთანხმება რამდენიმე ენაზეა შესრულებული, საარბიტრაჟო განხილვის ენას განსაზღვრავს საარბიტრაჟო სასამართლო. მხარეთა შეთანხმებით გათვალისწინებული ან არბიტრაჟის მიერ განსაზღვრული საარბიტრაჟო გან-

ხილვის ენა სავალდებულოა ნებისმიერი საპროცესო მოქმედების შესრულებისათვის – განცხადების/შუამდგომლობის წარდგენა, საარბიტრაჟო განხილვისას მიღებული ნებისმიერი საპროცესო აქტის, მათ შორის საბოლოო საარბიტრაჟო გადაწყვეტილების გამოტანა. ასეთი სახის დოკუმენტები წარდგენილი უნდა იქნეს საარბიტრაჟო განხილვის ენაზე და არბიტრაჟის ნებისმიერი საპროცესო აქტიც მიღებული უნდა იქნეს საარბიტრაჟო განხილვის ენაზე.

2. კანონის თანახმად, არბიტრაჟს გააჩნია უფლება დაადგინოს, რომ მხარის/მხარეების მიერ საარბიტრაჟო განხილვის ენისაგან განსხვავებულ ენაზე შესრულებული ნებისმიერი დოკუმენტი წარდგენილი იქნეს საარბიტრაჟო განხილვის ენაზე შესრულებული თარგმანის სახით. აღნიშნულიდან გამომდინარე, თუ საარბიტრაჟო განხილვა მიმდინარეობს საქართველოში, მაგრამ საარბიტრაჟო განხილვის ენად განსაზღვრულია, ვთქვათ იაპონური ენა, ქართულ ან ნებისმიერ სხვა ენაზე (ამ შემთხვევაში იაპონურის გარდა) შესრულებული ნებისმიერი დოკუმენტი არბიტრაჟს უნდა წარედგინოს იაპონურ ენაზე ნათარგმნი და სათანადოდ დამოწმებული სახით.

მუხლი 30. საარბიტრაჟო სარჩელი, საარბიტრაჟო შესაგებელი

1. მხარეთა მიერ შეთანხმებულ ან არბიტრაჟის მიერ განსაზღვრულ ვადაში საარბიტრაჟო მოსარჩელემ წერილობით უნდა წარადგინოს საარბიტრაჟო სარჩელი, რომელშიც მიუთითებს მხარეთა სახელებსა (სახელწოდებებსა) და მისამართებს (ადგილსამყოფლებს), მოთხოვნას, იმ გარემოებებსა და მტკიცებულებებს, რომლებიც ადასტურებს აღნიშნულ მოთხოვნას, და საარბიტრაჟო სარჩელზე თანდართული საბუთების ნუსხა.
2. საარბიტრაჟო მოპასუხე წარმოადგენს შესაგებელს საარბიტრაჟო სარჩელში მითითებულ ფაქტებსა და გა-

რემოებებზე.

3. ამ მუხლის პირველი და მე-2 პუნქტების დებულებები გამოიყენება მაშინ, როდესაც მხარეთა შეთანხმებით სხვა მოთხოვნები არ არის დადგენილი საარბიტრაჟო სარჩელისა და საარბიტრაჟო შესაგებლის მიმართ, ან როდესაც ასეთი შეთანხმება არ არსებობს.
4. საარბიტრაჟო მოსარჩელის მიერ საარბიტრაჟო სარჩელის ამ მუხლით დადგენილი წესით განსაზღვრული ფორმის დაუცველად წარდგენის შემთხვევაში საარბიტრაჟო განხილვა არ დაიწყება.
5. თუ საარბიტრაჟო მოპასუხე არ წარმოადგენს შესაგებელს საარბიტრაჟო სარჩელზე ამ მუხლის მე-2 პუნქტის შესაბამისად, არბიტრაჟი განაგრძობს საქმის განხილვას. შესაგებლის წარმოუდგენლობა არ შეიძლება ჩაითვალოს საარბიტრაჟო სარჩელის ცნობად.
6. მხარეებს შეუძლიათ საარბიტრაჟო სარჩელთან ან შესაგებელთან ერთად წარმოადგინონ ნებისმიერი საბუთი, რომელიც უკავშირდება საქმეს, ან მიუთითონ იმ საბუთებსა და მტკიცებულებებზე, რომლებსაც ისინი შემდგომ წარმოადგენენ.
7. თუ მხარეთა შეთანხმებით სხვა რა არ არის გათვალისწინებული, საარბიტრაჟო სარჩელი უნდა გაეგზავნოს მეორე მხარესა და არბიტრაჟის თავმჯდომარეს, ხოლო თუ არბიტრაჟის თავმჯდომარე ჯერ არ არის არჩეული – ყველა არბიტრს.
8. თუ მხარეთა შეთანხმებით სხვა რამ არ არის გათვალისწინებული, საარბიტრაჟო განხილვის დროს მხარეს შეუძლია შეცვალოს საარბიტრაჟო სარჩელის მოთხოვნები ან შესაგებელი ან წარმოადგინოს დამატებითი მოთხოვნები, თუ ეს არბიტრაჟმა არ მიიჩნია განხილვის გაჭიანურებად.

1. „არბიტრაჟის შესახებ“ კანონის 26-ე მუხლით განისაზღვრა საარბიტრაჟო დავის განხილვის დაწყების წესი. მითი-

თებული მუხლის თანახმად, საარბიტრაჟო დავის დაწყება არ ნიშნავს საარბიტრაჟო სარჩელის წარდგენას. შესაძლებელია პრეტენდენტმა მხარემ მუდმივმოქმედი არბიტრაჟის სამდივნოს ან თავად მონინალმდევე მხარეს წარუდგინოს განაცხადი/შეტყობინება საარბიტრაჟო დავის დაწყების შესახებ. ასეთ შემთხვევაში, მხარეთა შეთანხმებით ან არბიტრაჟის მიერ განსაზღვრულ ვადაში, საარბიტრაჟო დავის წამომწყებმა მხარემ (საარბიტრაჟო მოსარჩელე) არბიტრაჟს წერილობითი ფორმით უნდა წარუდგინოს საარბიტრაჟო სარჩელი. თუ მხარეთა შეთანხმებით ან არბიტრაჟის მიერ განსაზღვრულ ვადაში საარბიტრაჟო მოსარჩელე არ წარადგენს საარბიტრაჟო სარჩელს, ბუნებრივია, რომ საარბიტრაჟო განხილვა არ შედგება და დაწყებული წარმოება შეწყდება – იხ. საქართველოს საერთაშორისო საარბიტრაჟო ცენტრის საარბიტრაჟო წესების 31-ე მუხლის პირველი პუნქტი. ანალოგიურად არის მოცემული საკითხი გადაწყვეტილი მსოფლიოს სხვა საარბიტრაჟო ცენტრებშიც - სინგაპურის საერთაშორისო საარბიტრაჟო ცენტრის საარბიტრაჟო რეგლამენტის მე-17 მუხლი, დიდი ბრიტანეთის არბიტრთა სამეფო ინსტიტუტის საარბიტრაჟო წარმოების წესების მე-19 მუხლი და ა.შ. საარბიტრაჟო სარჩელში უნდა აღინიშნოს: მოსარჩელის, სხვა მხარეებისა და მათი წარმომადგენლების (ასეთის არსებობის შემთხვევაში) სრული სახელები და საკონტაქტო ინფორმაცია (მისამართი, ტელეფონის ნომერი, ელექტრონული ფოსტის მისამართი და ა.შ.), დავის არსი და ის ფაქტობრივი გარემოებები, რომლიდანაც გამომდინარეობს მოთხოვნა, მტკიცებულებები, რომლებიც ადასტურებს მოსარჩელის მიერ მითითებულ ფაქტობრივ გარემოებებს, საარბიტრაჟო მოსარჩელის მოთხოვნ(ები), მისი მიახლოებითი ფულადი ღირებულება, მითითება საარბიტრაჟო შეთანხმების არსებობისა და პირობების შესახებ, რამდენიმე საარბიტრაჟო მოთხოვნის შემთხვევაში, მითითება, თუ რომელი საარბიტრაჟო შეთანხმებიდან გამომდინარეობს თითოეული მოთხოვნა, დოკუმენტების ნუსხა, რო-

მელიც ერთვის საარბიტრაჟო სარჩელს;

2. საარბიტრაჟო მოპასუხის უფლებაა წარადგინოს შესაგებელი საარბიტრაჟო სარჩელში მითითებულ ფაქტებსა და გარემოებებთან დაკავშირებით. კანონი არ განსაზღვრავს შესაგებლის წარდგენის ვადას. ასეთი ვადა შეუძლიათ განსაზღვრონ თავად მხარეებმა. შეთანხმების არარსებობისას საარბიტრაჟო შეთანხმებით განსაზღვრული არბიტრაჟი ხელმძღვანელობს საკუთარი დებულების მიხედვით. მუდმივმოქმედი არბიტრაჟის, „დავების განმხილველი ცენტრის“ დებულების მე-8 მუხლის თანახმად, მოპასუხემ შესაგებელი უნდა წარადგინოს საარბიტრაჟო სარჩელის მიღებიდან 15 დღის ვადაში, საქართველოს საერთაშორისო საარბიტრაჟო ცენტრის საარბიტრაჟო წესების მე-7 მუხლის თანახმად მოპასუხემ პასუხი საარბიტრაჟო განაცხადზე უნდა წარადგინოს 30 დღის განმავლობაში. ცნობისათვის, სინგაპურის საერთაშორისო საარბიტრაჟო ცენტრის რეგლამენტის მე-4 მუხლის თანახმად ასეთი ვადა 14 დღეა, დიდი ბრიტანეთის არბიტრთა სამეფო ინსტიტუტის საარბიტრაჟო წესების მე-4 მუხლის თანახმად ასეთი ვადა 30 დღეა.

3. კომენტირებული კანონის 30-ე მუხლის პირველი და მე-2 პუნქტების დებულებები მხოლოდ მაშინ გამოიყენება, თუ მხარეები სხვაგვარად არ არიან შეთანხმებული სარჩელის და შესაგებლის შეტანის პროცედურებზე.

4. მოცემული კანონი იმპერატიულად ადგენს, რომ საარბიტრაჟო სარჩელი წარდგენილი უნდა იქნეს ამ კანონით დადგენილი ფორმის დაცვით – წერილობით და ამ მუხლის პირველი პუნქტით განსაზღვრული მოთხოვნების დაცვით. ამ მოთხოვნების შეუსრულებლობისას საარბიტრაჟო განხილვა არ დაიწყება.

5. საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის ნორმებისაგან განსხვავებით, საარბიტრაჟო შესაგებლის წარუდგენლობა არ ნიშნავს საარბიტრაჟო სარჩელის ცნობას და არ წარმოადგენს მოპასუხის სანინააღმდეგო დაუსწრებელი გადაწყვეტილების გამოტანის საფუძველს. შესაგებლის წარდგენისათვის მხარეთა შეთანხმებით ან არბიტრაჟის დებუ-

ლებით განსაზღვრული ვადის გასვლის შემდეგ არბიტრაჟი განაგრძობს საქმის განხილვას საქმეში არსებული მტკიცებულებების საფუძველზე და მოცემული კანონის 24-ე მუხლის მოთხოვნების გათვალისწინებით (იხ. დასახელებული მუხლის კომენტარი).

6. მხარეებს განუსაზღვრელი შესაძლებლობა გააჩნიათ საარბიტრაჟო სარჩელთან ან შესაგებელთან ერთად წარადგინონ ნებისმიერი საბუთი, რომელიც უკავშირდება საქმეს. მათ ასევე შეუძლიათ მიუთითონ იმ საბუთებსა და მტკიცებულებებზე, რომლებსაც ისინი არბიტრაჟს შემდგომ წარუდგენენ. აღნიშნულიდან ნათელია, რომ კანონმდებელმა მხარეებს უფლება მიანიჭა არბიტრაჟს ნებისმიერი წერილობითი მტკიცებულება წარუდგინონ, ოღონდ სავალდებულო პირობად დათქვა, რომ ასეთი მტკიცებულება საქმეთან კავშირში უნდა იყოს. სარჩელში ან შესაგებელში ასეთი მითითების არსებობისას (მტკიცებულების შემდგომში წარმოდგენის თაობაზე), არბიტრაჟი, მისი დებულებიდან გამომდინარე, ასეთ მხარეს განუსაზღვრავს შესაბამის ვადას (იხ. 24-ე მუხლის მე-2 პუნქტის კომენტარი).

7. მოცემული მუხლის პირველი პუნქტის მოთხოვნათა დაცვით შეტანილი საარბიტრაჟო სარჩელი მუდმივმოქმედი არბიტრაჟის მიერ ეგზავნება მეორე მხარეს და საარბიტრაჟო ტრიბუნალის წევრებს, 30-ე მუხლის მე-7 პუნქტში მითითება „არბიტრაჟის თავმჯდომარე“ გულისხმობს საარბიტრაჟო ტრიბუნალის თავმჯდომარეს და არა საარბიტრაჟო დანესებულების ხელმძღვანელს, შესაბამისად სასურველია დაიხვეწოს კანონის მოცემული პუნქტი. მუდმივმოქმედი არბიტრაჟების დებულებების თანახმად, ტრიბუნალმა უნდა უზრუნველყოს საარბიტრაჟო განხილვის სწრაფი და ნაკლები დანახარჯებით წარმართვა. სწორედ ამ მიზანს ემსახურება კანონის 24-ე მუხლის მე-2 პუნქტის კომენტარში მითითებული ღონისძიებები.

8. მოცემული მუხლის მე-8 პუნქტთან დაკავშირებით შესაბამის კომენტარი გადმოცემულია 24-ე მუხლის მე-2 პუნქტის კომენტარში.

მუხლი 31. უარი შეპასუხებაზე

თუ ამ კანონის რომელიმე მოთხოვნა, რომლისგანაც მხარეებს შეუძლიათ გადაუხვიონ, ან/და საარბიტრაჟო შეთანხმების რომელიმე მოთხოვნა არ იქნა დაცული და მხარე აგრძელებს საარბიტრაჟო წარმოებაში მონაწილეობას ისე, რომ ამგვარი დარღვევის წინააღმდეგ დაუყოვნებლივ ან/და, თუ ამ კანონით, მხარეთა შეთანხმებით ან არბიტრაჟის მიერ განსაზღვრულია რაიმე ვადა, ამ ვადის განმავლობაში წერილობით არ წარადგენს თავის შესაგებელს, მაშინ ჩაითვლება, რომ მან უარი თქვა შეპასუხების უფლებაზე.

მოცემული მუხლის თანახმად, თუ მხარე რაიმე სახის პროცედურული დარღვევის თაობაზე არ განაცხადებს და აგრძელებს საარბიტრაჟო განხილვის პროცედურაში მონაწილეობას, ან თუ მოპასუხე მხარე, მხარეთა შეთანხმებით ან არბიტრაჟის მიერ განსაზღვრულ ვადაში არ წარადგენს შესაგებელს, ითვლება, რომ მან არ ისარგებლა შესაგებლის წარდგენის უფლებით, ოღონდ, როგორც უკვე აღინიშნა, ეს არ ნიშნავს მის მიერ სარჩელის ცნობას და არბიტრაჟმა საქმე უნდა განიხილოს საქმეში არსებული მტკიცებულებების საფუძველზე.

მუხლი 32. საარბიტრაჟო განხილვის ფორმა

1. თუ მხარეთა შეთანხმებით განსაზღვრული არ არის საარბიტრაჟო განხილვის ფორმა, არბიტრაჟი უფლებამოსილია ჩაატაროს საქმეზე წარმოდგენილ მტკიცებულებათა ზეპირი განხილვა ან საქმის განხილვა მხოლოდ საბუთებისა და სხვა მტკიცებულებების საფუძველზე. ერთ-ერთი მხარის მოთხოვნით არბიტრაჟი ვალდებულია ჩაატაროს ზეპირი განხილვა საარბიტრაჟო განხილვის ნებისმიერ სტადიაზე, გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც მხარეებმა უარი განაცხადეს ზეპირ მოსმენაზე.

2. მხარეებს წინასწარ, გონივრულ ვადაში უნდა ჩაჰბარდეთ უწყება არბიტრაჟის ყოველი სხდომისა და მოსმენის ჩატარების შესახებ.
3. ყველა განცხადება, საბუთი თუ სხვა ინფორმაცია, რომელსაც წარუდგენს არბიტრაჟს ერთ-ერთი მხარე, დაუყოვნებლივ უნდა გადაეგზავნოს მეორე მხარეს. მხარეებს უნდა წარედგინოთ ექსპერტის ყველა დასკვნა ან სხვა მტკიცებულებები, რომლებიც არბიტრაჟმა შეიძლება საფუძვლად დაუდოს თავის გადაწყვეტილებას.
4. თუ კანონით ან მხარეთა შეთანხმებით სხვა რამ არ არის გათვალისწინებული, ყველა საარბიტრაჟო განხილვა უნდა იყოს დახურული. წარმოდგენილი საბუთი, მტკიცებულება, წერილობითი თუ ზეპირი განცხადება არ უნდა იქნეს საჯაროდ გამოქვეყნებული ან გადაცემული და გამოყენებული სხვა სასამართლო ან ადმინისტრაციულ წარმოებაში.
5. ამ მუხლის მე-4 პუნქტის გათვალისწინებით, არბიტრი და საარბიტრაჟო წარმოების მონაწილე ნებისმიერი პირი ვალდებული არიან, დაიცვან საარბიტრაჟო განხილვის დროს მიღებული ინფორმაციის კონფიდენციალობა.

1. საქმის განხილვის ფორმაზე მხარეთა შეთანხმების არარსებობისას, კანონი არბიტრაჟს უფლებამოსილებას ანიჭებს თავად გადაწყვიტოს საკითხი საარბიტრაჟო განხილვის ფორმის შესახებ – ჩაატაროს ზეპირი განხილვა, თუ შემოიფარგლოს საქმეზე წარმოდგენილი მტკიცებულებების განხილვით. აღნიშნულიდან გამომდინარე, მუდმივმოქმედი არბიტრაჟი თავად საზღვრავს საქმის განხილვის ფორმას და როგორც წესი, საქმეთა განხილვა წარმოებს საბუთებისა და მხარეთა მიერ წარდგენილი მტკიცებულებების საფუძველზე, ხოლო მხარის მოთხოვნის შემთხვევაში, არბიტრაჟი ვალდებულია ჩაატაროს ზეპირი მოსმენა საარბიტრაჟო განხილვის ნებისმიერ სტადიაზე. ამ წესიდან არსებობს ერთი გამონაკლისი – ზეპირი მოსმენა არ გაიმართება, თუ მხარეებს უარი აქვთ გაცხადებული საქმის ზეპირი მოსმე-

ნით განხილვაზე. ასეთი უარი, მოცემული სამართლებრივი ნორმიდან გამომდინარე, შეუქცევადია, თუმცა ეს თავად არბიტრაჟს არ ართმევს უფლებას ზეპირი მოსმენა ჩაატაროს საკუთარი ინიციატივით.

2. საქმის ზეპირი მოსმენით ჩატარების შესახებ მხარეებს გონივრულ ვადაში უნდა ჩაბარდეთ უწყება არბიტრაჟის ყოველი კონკრეტული სხდომის შესახებ (იხ. 27-ე მუხლის კომენტარი).

3. საარბიტრაჟო განხილვის დასრულებამდე, ერთი მხარის მიერ წარმოდგენილი ყველა წერილობითი დოკუმენტი (საბუთი, ინფორმაცია, ექსპერტის დასკვნა და ა.შ.) დაუყოვნებლივ უნდა გაეგზავნოს პროცესის დანარჩენ მონაწილეებს.

4. სასამართლო განხილვისაგან განსხვავებით საარბიტრაჟო განხილვა დახურულია და ზეპირი მოსმენით საქმის განხილვის შემთხვევაში საარბიტრაჟო განხილვაში მხოლოდ მხარეები მონაწილეობენ. ამ წესიდან არსებობს მხოლოდ ერთი გამონაკლისი – მხარეთა შეთანხმება. კანონი ამასთანავე ითვალისწინებს, რომ საარბიტრაჟო წარმოების მასალის (მტკიცებულების, ზეპირი ან წერილობითი განცხადების) გამოყენება დაუშვებელია სხვა სასამართლო ან ადმინისტრაციულ წარმოებაში, შესაბამისად ასეთი მასალები კონფიდენციალურია. ამასთანავე, არბიტრაჟში არათუ საქმის მასალებია კონფიდენციალური, არამედ თავად საქმის განხილვის ფაქტიც კი. სწორედ კონფიდენციალობის პრინციპიდან გამომდინარე, არბიტრაჟი არ ახდენს საჯარო შეტყობინებას ისეთ შემთხვევაში, როდესაც ვერ ხერხდება მხარისათვის საარბიტრაჟო გზავნილის ჩაბარება.

5. კონფიდენციალობის დაცვის ვალდებულება ეკისრებათ არა მარტო მხარეებს. ასეთი ვალდებულება არბიტრებსაც გააჩნიათ. საქართველოს არბიტრთა ასოციაციის ეთიკის კოდექსის თანახმად, არბიტრმა თვითაც იღება უნდა განაცხადოს, როდესაც მოეთხოვება კონფიდენციალური და/ან სამართლებრივად დაცული ინფორმაციის გამჟღავნება და მას ამის თაობაზე არ გააჩნია ასეთი ინფორმაციის მფლობელის თანხმობა (საქართველოს არბიტრთა ეთიკის კოდექსის მეორე პრინციპი, პ.9).

მუხლი 33. მხარეთა გამოუცხადებლობა

თუ ერთ-ერთი მხარე არასაპატიო მიზეზით არ ცხადდება საქმის განხილვაზე ან არ წარმოდაგენს თავის პოზიციასა და მტკიცებულებებს, არბიტრაჟს შეუძლია განაგრძოს საქმის განხილვა და გამოიტანოს გადაწყვეტილება მის ხელთ არსებული მტკიცებულებების საფუძველზე, თუ მხარეთა შეთანხმებით სხვა რამ არ არის გათვალისწინებული.

ისევე როგორც შესაგებლის წარუდგენლობა არ გულისხმობს მოპასუხე მხარის მიერ საარბიტრაჟო სარჩელის ცნობას და არბიტრაჟი ვალდებულია საარბიტრაჟო სარჩელი განიხილოს არსებული მტკიცებულებების საფუძველზე, ერთ-ერთი მხარის საქმის განხილვაზე გამოუცხადებლობა არ განიხილება საარბიტრაჟო განხილვისა და გადაწყვეტილების გამოტანის შემაფერხებელ გარემოებად და არც სარჩელის ავტომატურ რეჟიმში დაკმაყოფილების საფუძველად. კონკრეტულ შემთხვევაში, მოპასუხის გამოუცხადებლობისას სარჩელი შეიძლება დაკმაყოფილდეს, მაგრამ არა იმიტომ, რომ საარბიტრაჟო განხილვაზე მოპასუხე მხარე არ გამოცხადდა. ამ წესიდან გამონაკლისია მხარეთა შეთანხმება, რომელიც შეიძლება ითვალისწინებდეს საარბიტრაჟო განხილვაზე გამოუცხადებლობისას საარბიტრაჟო განხილვის გადადების სავალდებულობას.

მუხლი 34. ექსპერტის დანიშვნა და აცტილვა

1. თუ მხარეთა შეთანხმებით სხვა რამ არ არის გათვალისწინებული, არბიტრაჟს უფლება აქვს:
  - ა. დანიშნოს ერთი ან რამდენიმე ექსპერტი არბიტრაჟის მიერ განსაზღვრულ კონკრეტულ საკითხებზე დასკვნების წარმოდგენის მიზნით;
  - ბ. მოსთხოვოს მხარეებს წარუდგინონ ექსპერტს საქმესთან დაკავშირებით მათ ხელთ არსებული ინფორმაცია,

გადასცენ ექსპერტს დათვალეირებისათვის ან მისცენ შესაძლებლობა, დაათვალეიროს საქმესთან დაკავშირებული ნებისმიერი საბუთი ან სხვა ნივთი.

2. თუ მხარეთა შეთანხმებით სხვა რამ არ არის გათვალისწინებული, ექსპერტის მიერ ზეპირი ან წერილობითი დასკვნის წარმოდგენის შემდეგ არბიტრაჟი მხარის შუამდგომლობით ან თავისი ინიციატივით სადავო საკითხებზე ჩვენებების მიცემის მიზნით მოიწვევს ექსპერტს საქმის ზეპირ განხილვაში მონაწილეობის მისაღებად. მხარეებს უფლება აქვთ დაუხვან შეკითხვები ექსპერტს და მოინვიონ სხვა ექსპერტები სადავო საკითხებზე ჩვენებების მისაცემად.
3. ექსპერტის აცილება და თვითაცილება განხორციელდება არბიტრის აცილებისათვის ამ კანონით განსაზღვრული საფუძვლებითა და წესით.

1. მოცემული მუხლი პრაქტიკულად მთლიანად, მცირე გამონაკლისის გარდა, მიესადაგება UNCITRAL-ის მოდელური კანონის კონსტრუქციას და განსაზღვრებას ექსპერტიზის დანიშვნის საკითხებში და მიუთითებს, რომ მხარეთა შეთანხმების არარსებობისას არბიტრაჟს უფლება აქვს დანიშნოს ერთი ან რამდენიმე ექსპერტი არბიტრაჟის მიერ განსაზღვრულ კონკრეტულ საკითხებზე დასკვნების წარმოდგენის მიზნით და მიიღოს ორგანიზაციული ზომები ექსპერტიზის ჩატარების უზრუნველყოფისათვის - მოსთხოვოს მხარეებს, წარუდგინონ ექსპერტს აუცილებელი ინფორმაცია, გადასცენ ესა თუ ის საბუთი, ნივთი. მუდმივმოქმედი არბიტრაჟების დებულებები, მითითებული სამართლებრივი ნორმის ფარგლებში, განსაზღვრავენ, რომ არბიტრაჟის ინიციატივით ექსპერტიზის დანიშვნა სწარმოებს მხარეებთან კონსულტაციის შემდეგ („დავების განმხილველი ცენტრი“-ს დებულება, საქართველოს საერთაშორისო საარბიტრაჟო ცენტრის საარბიტრაჟო წესები და ა.შ.). აღსანიშნავია, რომ ექსპერტზე ასევე ვრცელდება კანონის 32-ე მუხლის მე-5

პუნქტით გათვალისწინებული კონფიდენციალობის დაცვის ვალდებულება. საერთაშორისო არბიტრაჟების პრაქტიკაზე დაყრდნობით, ლიტერატურაში გამოთქმული მოსაზრებების თანახმად, ექსპერტს დასკვნის წარმოდგენა შეიძლება დაევალოს როგორც ფაქტობრივი გარემოების (მაგალითად, რაიმე სახის დანადგარის წარმადობის დადგენა), აგრეთვე სამართლებრივი საკითხების (გამოსაყენებელი სამართლის განსაზღვრა - „lex contractus“, „lex arbitri“) შესახებ.

2. ბუნებრივია, ექსპერტის დასკვნა არბიტრაჟის მიერ ეგზავნება პროცესის ყველა მხარეს საკუთარი მოსაზრებების და ტაქტიკის ჩამოსაყალიბებლად. ასეთი დასკვნის მიღების შემდეგ მხარის შუამდგომლობით ან საკუთარი ინიციატივით, სადავო საკითხზე ჩვენების მისაცემად არბიტრაჟი მოიწვევს ექსპერტს საქმის ზეპირ განხილვაში მონაწილეობის მისაღებად, თუ მხარეთა შეთანხმებით სხვაგვარი პროცედურა არ არის განსაზღვრული. ზეპირი განხილვისას მხარეებს უფლება აქვთ დაუსვან შეკითხვები ექსპერტს და მოიწვიონ სხვა ექსპერტები სადავო საკითხებზე ჩვენებების მისაცემად. აღსანიშნავია, რომ ექსპერტის ზეპირ განხილვაში მონაწილეობის მისაღებად მოწვევაზე მხარის შუამდგომლობის არარსებობისას, საარბიტრაჟო ტრიბუნალს ექსპერტის დაკითხვა შეუძლია დისტანციურადაც (ტექნიკური საშუალებების გამოყენებით). ამასთანავე აღსანიშნავია, რომ „არბიტრაჟის შესახებ“ საქართველოს კანონმა, UNCITRAL-ის მოდელური კანონის მსგავსად, ექსპერტის სტატუსი მოწმის სტატუსს გაუთანაბრა. ამის ნათელი დასტურია მოცემულ მუხლში არსებული ჩანაწერი - „ . . . სადავო საკითხებზე ჩვენების მიცემის მიზნით“. საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 170-ე მუხლის თანახმად, ექსპერტი იძლევა განმარტებას, ხოლო ამავე კოდექსის 145-ე და 148-ე მუხლების თანახმად, ჩვენებას იძლევა მონმე. ასეთი წინააღმდეგობის არსებობისას, „ნორმატიული აქტების შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-7 მუხლის მე-8 პუნქტის თანახმად, მოქმედებს უფრო გვიან მიღებული კა-

ნონი, შესაბამისად, საარბიტრაჟო წარმოებაში ექსპერტის სტატუსი უნდა განისაზღვროს „არბიტრაჟის შესახებ“ საქართველოს კანონის შესაბამისად და ექსპერტის მიერ საარბიტრაჟო განხილვაზე გაცხადებული მოსაზრება შეფასებული უნდა იქნეს როგორც ექსპერტის ჩვენება. აღსანიშნავია, რომ ამავე მუხლის თანახმად, არბიტრაჟს ასევე ჩვენება უნდა მისცენ მხარეების მიერ მოწვეულმა ექსპერტებმაც. აღსანიშნავია, რომ UNCITRAL-ის მოდელური კანონის თანახმად, ასეთ პირებს (მხარეთა მიერ მოწვეულ ექსპერტებს) „მონმე-ექსპერტი“ ეწოდებათ. ანალოგიური განსაზღვრებაა მოცემული UNCITRAL-ის რეგლამენტშიც და ადვოკატთა საერთაშორისო ასოციაციის 2010 წლის წესებშიც „საერთაშორისო არბიტრაჟში მტკიცებულებების მოპოვების შესახებ“, რომელიც დეტალურად განსაზღვრავს პროცედურულ საკითხებს. როგორც არბიტრაჟის, აგრეთვე მხარის მიერ დანიშნული ექსპერტი შეიძლება იყოს როგორც ფიზიკური, აგრეთვე იურიდიული პირი. მითითებული დოკუმენტის თანახმად, როდესაც საქმეზე რამდენიმე საქსპერტო დასკვნაა, არბიტრაჟს შეუძლია მიიღოს განკარგულება, რომ ექსპერტები შეხვდნენ ერთმანეთს და ერთობლივი დასკვნის წარმოსადგენად შეაჯერონ პოზიციები. ასევე ამავე წესების თანახმად, თუ მხარის მიერ დანიშნული ექსპერტი ჩვენების მისაცემად არასაპატიო მიზეზით არ გამოცხადდება ზეპირ მოსმენაზე, არბიტრაჟი მხედველობაში არ იღებს მის მიერ შესრულებულ დასკვნას და შესაბამისად მიჩნეული იქნება, რომ მხარემ ვერ უზრუნველყო მტკიცებულების წარმოდგენა იმ ფაქტების დადგენის მიზნით, რომლის დამტკიცებაც წარმოადგენდა მის საპროცესო ვალდებულებას.

3. ექსპერტის აცილების და თვითაცილების საკითხები მოცემული კანონის შესაბამისად განისაზღვრება არბიტრის აცილებისათვის დადგენილი წესის შესაბამისად (იხ. მე-12 – მე-13 მუხლების კომენტარები).

მუხლი 35. მტკიცებულება,
სასამართლოს დახმარება
მტკიცებულებათა მოპოვებაში

1. არბიტრაჟის უფლებამოსილებას განეკუთვნება ნებისმიერი მტკიცებულების დასაშვებობის შემოწმება და მტკიცებულებათა შეფასება.
2. თუ მხარეთა შეთანხმებით სხვა რამ არ არის გათვალისწინებული, არბიტრაჟი უფლებამოსილია:
  - ა. საარბიტრაჟო განხილვის ნებისმიერ სტადიაზე მოსთხოვოს მხარეს, წარუდგინოს მეორე მხარეს საქმესთან დაკავშირებული ნებისმიერი საბუთი ან ნივთმტკიცება;
  - ბ. გამოიძახოს ნებისმიერი მხარის მოწმე ან, საჭიროების შემთხვევაში, მოითხოვოს მისი დაკითხვა საარბიტრაჟო განხილვის დაწყებამდე და გამოიყენოს მოწმის ჩვენება განხილვის დროს;
  - გ. საარბიტრაჟო განხილვის ნებისმიერ სტადიაზე მოსთხოვოს მხარეს, წარმოადგინოს საქმესთან დაკავშირებული ნებისმიერი საბუთი ან ნივთმტკიცება.
3. არბიტრაჟს ან მხარეს არბიტრაჟის თანხმობით შეუძლია მოსთხოვოს სასამართლოს დახმარება მტკიცებულებათა მოპოვებაში საარბიტრაჟო განხილვის ნებისმიერ სტადიაზე. აღნიშნული მტკიცებულებანი უნდა წარედგინოს მხარეს (მხარეებს) ან არბიტრაჟს განხილვის ნებისმიერ სტადიაზე. არბიტრაჟი უფლებამოსილია მიმართოს სასამართლოს მოწმის დასწრების უზრუნველსაყოფად. სასამართლოს მიერ გამოძახებული მოწმის უფლება-მოვალეობები განისაზღვრება საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსით.

1. „არბიტრაჟის შესახებ“ კანონის მე-3 მუხლის თანახმად საარბიტრაჟო წარმოების მხარეებს საკუთარი პოზიციის გამოსახატად თანაბარი უფლებები გააჩნიათ. მხარეთა აღნიშნული უფლება ბუნებრივია, შესაბამისი მტკიცებულებებით

უნდა იყოს განმტკიცებული. ასეთი მტკიცებულებების არბიტრაჟში წარდგენისას არბიტრაჟი უპირველესად მათ დასაშვებობას ამოწმებს და ამ მტკიცებულებების დასაშვებად მიჩნევის შემთხვევაში ახდენს მათ შეფასებას. ჩვეულებრივ, მტკიცებულებას არბიტრაჟში თავდაპირველად წარადგენს საარბიტრაჟო მოსარჩელე, რომელიც კონკრეტულ მტკიცებულებაზე დაყრდნობით ამტკიცებს ამა თუ იმ ფაქტობრივ გარემოებას. აღნიშნულის შემდეგ, საარბიტრაჟო მოპასუხეს არბიტრაჟის მიერ განსაზღვრულ ვადაში, სრული უფლება გააჩნია შესაგებლთან ერთად წარადგინოს საკუთარი პოზიციის დამადასტურებელი მტკიცებულება. კანონის მე-2 მუხლის თანახმად, მხარეთა შეთანხმება კონკრეტულ საარბიტრაჟო დანესებულებაზე მოიცავს შეთანხმებას ამავე საარბიტრაჟო დანესებულების წესებზე. ამდენად, თუ მხარეები სხვა რამეზე არ შეთანხმებულან, მტკიცებულებათა დასაშვებობა განისაზღვრება მხარეთა მიერ შეთანხმებული არბიტრაჟის დებულების შესაბამისად. მუდმივმოქმედი არბიტრაჟის დებულების საფუძველზე მიღებული პროცედურული ბრძანებით განსაზღვრული ვადის გასვლის შემდეგ არბიტრაჟმა შეიძლება არ სცნოს დასაშვებად მხარის მიერ დაგვიანებით წარდგენილი მტკიცებულება, თუ ვადის გაშვებას არასაპატიოდ მიიჩნევს. შესაბამისად, კონკრეტული მტკიცებულების წარმდგენმა მხარემ უნდა დაასაბუთოს, რომ მტკიცებულების წარუდგენლობა გამონვეული იყო პატივისაღები მიზეზით. საყურადღებო კომენტარს აკეთებს UNCITRAL-ი მის რეგლამენტთან დაკავშირებით და აღნიშნავს, რომ თუ დოკუმენტური მტკიცებულება მოცულობითია, ასეთი მტკიცებულების წარმოჩენა შესაძლებელია განხორციელდეს კომპეტენტური პირის მოხსენების სახით და ასეთი მოხსენება შეიძლება გადმოცემული იქნეს რეზიუმეს, დიაგრამის, ცხრილის ან ამონარიდების სახით. შესაბამისად, სარწმუნოდ უნდა იქნეს დასაბუთებული ასეთი მოხსენების შედგენის მეთოდოლოგია. ამავე კომენტარის თანახმად, მტკიცებულების სახით შეიძლება წარდგენილ იქნეს ვიდე-

ოჩანანერი ან მოწყობილობის ფუნქციონირების დაკვირვების შედეგები. თუ მხარე გარკვეული გარემოების დამტკიცებას აპირებს ნივთიერი მტკიცებულების წარდგენის გზით, არბიტრაჟმა აღნიშნული უნდა უზრუნველყოს შესაბამისი პროცედურული გრაფიკით – განსაზღვროს ასეთი მტკიცებულების წარმოდგენის ვადა და მიიღოს ზომები ამ მტკიცებულების შენახვის უზრუნველსაყოფად. თუ ნივთიერი მტკიცებულების დათვალიერება მხოლოდ მის ადგილსამყოფელზეა შესაძლებელი, არბიტრაჟმა ასევე პროცედურული განრიგით უნდა განსაზღვროს აღნიშნულის განხორციელება ყველა მონაწილე მხარის ინფორმირების შემდეგ და პროცესის მონაწილეებს უნდა მიეცეთ შესაძლებლობა მიიღონ მონაწილეობა ადგილობრივ დათვალიერებაში.

2. ანალოგიურად, თუ მხარეები სხვა რამეზე არ შეთანხმებულან, მტკიცებულებათა წარმოდგენა, მეორე მხარისაგან გამოთხოვა, მონმეთა დაკითხვა, განისაზღვრება მხარეთა მიერ შეთანხმებული არბიტრაჟის დებულების შესაბამისად. არბიტრაჟის დებულებაში კონკრეტული პროცედურის გაუთვალისწინებლობის შემთხვევაში, არბიტრაჟი თავად საზღვრავს ასეთ საკითხებს პროცედურული სხდომის მონვევის გზით, ხოლო პროცედურული ზომების დადგენამდე არბიტრაჟი უფლებამოსილია მხარეებთან გამართოს კონსულტაციები, შემდეგ კი მოამზადოს საარბიტრაჟო განხილვის პროცედურული გრაფიკი და მიიღოს დადგენილება პროცედურული ზომებისა და პროცედურული განრიგის შესახებ, მათ შორის მოსთხოვოს მხარეს, წარუდგინოს მეორე მხარეს ნებისმიერი საბუთი ან ნივთმტკიცება. მართალია კანონი პირდაპირ არ უთითებს, მაგრამ იგულისხმება, რომ ასეთი საბუთი/ნივთმტკიცება უშუალო კავშირში უნდა იყოს განსახილველ საქმესთან. არბიტრაჟი ასევე უფლებამოსილია გამოიძახოს ნებისმიერი მხარის მონმე (ცხადია მხარის შუამდგომლობის შემთხვევაში და არა საკუთარი ინიციატივით) ან მოითხოვოს მისი დაკითხვა საარბიტრაჟო განხილვის დაწყებამდე და გამოიყენოს მისი ჩვენება საქმის

განხილვის დროს (შეაფასოს საქმეზე წარმოდგენილ მტკიცებულებებთან ერთობლიობაში). ამასთანავე, საქმის განხილვისას შეიძლება წამოიჭრას დამატებითი ზომების მიღების საკითხი, რაც უნდა გადაწყდეს მხარეებთან კონსულტაციის შემდეგ და ცვლილება უნდა იქნეს შეტანილი დამტკიცებულ პროცედურულ განრიგში.

3. „არბიტრაჟის შესახებ“ კანონი ითვალისწინებს მტკიცებულებათა მოპოვებაში საერთო სასამართლოს დახმარების შესაძლებლობას. კანონის 35-ე მუხლის მე-3 პუნქტის თანახმად, ასეთი უფლება გააჩნია არბიტრაჟსაც და არბიტრაჟის თანხმობით უშუალოდ მხარესაც. იგივე სამართლებრივი ნორმა არბიტრაჟს უფლებას აძლევს მიმართოს სასამართლოს მონმის დასწრების უზრუნველსაყოფად. არბიტრაჟის და მხარის აღნიშნული უფლებები შესაბამისად ასახულია საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 356¹⁹ მუხლში. მითითებული მუხლის თანახმად, მტკიცებულებათა მოპოვებაში დახმარების მიზნით მიმართვის შემთხვევაში გამოიყენება კოდექსის XIV თავით დადგენილი წესები (სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 109-ე – 119-ე მუხლები), ხოლო მონმის დასწრების უზრუნველყოფის საკითხის განხილვისას გამოიყენება სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 145-ე მუხლით დადგენილი წესები.

თავი №6
საარბიტრაჟო
გადაწყვეტილების გამოტანა და
საქმის განხილვის შეწყვეტა

მუხლი 36. სამართლის ნორმათა გამოყენება
საარბიტრაჟო განხილვისას

1. არბიტრაჟი დავას გადაწყვეტს მხარეთა მიერ არჩეული სამართლის იმ ნორმების შესაბამისად, რომლებიც დავის არსებით ნაწილზე ვრცელდება.
2. მხარეთა შეთანხმების არარსებობის შემთხვევაში საარბიტრაჟო განხილვისას გამოიყენება არბიტრაჟის მიერ განსაზღვრული სამართლის ნორმები.
3. ნებისმიერი მითითება რომელიმე ქვეყნის კანონმდებლობაზე ან სამართლებრივ სისტემაზე გულისხმობს ამ ქვეყნის მატერიალურ სამართალს და არა მის საპროცესო და კოლიზიურ ნორმებს.
4. არბიტრაჟი გადაწყვეტილების გამოტანისას ითვალისწინებს ხელშეკრულების პირობებს და იმ სავაჭრო ჩვეულებებსა და ტრადიციებს, რომლებიც ასეთი ხელშეკრულების მიმართ გამოიყენება.

1. „არბიტრაჟის შესახებ“ კანონის 36-ე მუხლის პირველი პუნქტის თანახმად, არბიტრაჟი დავას წყვეტს მხარეთა მიერ არჩეული სამართლის ნორმების შესაბამისად. ასეთი საკითხი ბუნებრივია საერთაშორისო დავის შემთხვევაში წამოიჭრება (თუ საარბიტრაჟო პროცესის მონაწილეები საქართველოს რეზიდენტები არიან, ცხადია გამოსაყენებელი სამართალი საქართველოს კანონმდებლობა იქნება). საერთაშორისო საარბიტრაჟო განხილვის მხარეები შეიძლება შეთანხმდნენ როგორც საარბიტრაჟო შეთანხმების, ასევე ძირითადი ხელშეკრულების მიმართ გამოსაყენებელი სამართლის ნორმების შესახებ. ასეთი შეთანხმება ასახული უნდა იყოს საარბიტრაჟო შეთანხმებაში.

2. მხარეთა შეთანხმების არარსებობისას გამოსაყენებელი სამართლის ნორმებს განსაზღვრავს არბიტრაჟი და მხედველობაში მიიღება ნებისმიერი ის სამართალი ან სამართლის ის ნორმები, რომელთანაც საარბიტრაჟო დავას მისი არსიდან გამომდინარე, აქვს ყველაზე მჭიდრო კავშირი და არბიტრაჟი მიზანშეწონილად მიიჩნევს მის გამოყენებას. ცხადია, ხელშეკრულების დადებისას მხარეები თავად განსაზღვრავენ მასში შესატან საკითხთა წრეს და შემდგომში აზრთა სხვადასხვაობის თავიდან აცილების მიზნით, კარგი იქნება, თუ ხელშეკრულებაში გათვალისწინებული იქნება მათი შეფერებული პოზიცია გამოსაყენებელ სამართალთან დაკავშირებითაც. საერთაშორისო პრაქტიკიდან გამომდინარე, მხარეებს შეუძლიათ აირჩიონ კერძო სამართლის უნიფიცირების საერთაშორისო ინსტიტუტის (UNIDROIT) მიერ შემუშავებული საერთაშორისო კომერციულ ხელშეკრულებათა პრინციპები, რაც ოპტიმალურად მიესადაგება საერთაშორისო სავაჭრო სამართლის სპეციფიკურ მოთხოვნილებებს და მათი გამოყენება შესაძლებელია სხვადასხვა სამართლებრივი ტრადიციების, ეკონომიკური თუ პოლიტიკური პირობების მიუხედავად.

3. მხარეთა ხელშეკრულებაში/კონტრაქტში არსებული მითითება რომელიმე ქვეყნის კანონმდებლობაზე გულისხმობს იმ ქვეყნის მატერიალურ სამართალს და არა მის საპროცესო ან კოლიზიურ ნორმებს. ამდენად, იმის გათვალისწინებით, რომ მოცემული კანონი საქართველოში ფუნქციონირებადი არბიტრაჟის საქმიანობას არეგულირებს, ცხადია, რომ თუ საქართველოს არბიტრაჟი საერთაშორისო დავის განხილვისას გამოსაყენებელ სამართლად მიიჩნევს ინგლისის სამართალს, ეს ნიშნავს ინგლისის მატერიალური და არა საპროცესო სამართლის ნორმების გამოყენებას. ასეთი საქმის განხილვისას გამოსაყენებელი საპროცესო ნორმაა მოცემული კანონი საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის შესაბამის ნორმებთან ერთად.

4. კონკრეტულ დავაზე საარბიტრაჟო გადაწყვეტილების

გამოტანისას არბიტრაჟი ახორციელებს სახელშეკრულებო პირობების შეფასებას მის მიერ გამოყენებული სამართლის ნორმების საფუძველზე, იმ სავაჭრო ჩვეულებებისა და ტრადიციების გათვალისწინებით, რომლებიც ასეთი ხელშეკრულების მიმართ გამოიყენება.

**მუხლი 37. საარბიტრაჟო გადაწყვეტილების
გამოტანა საქმის რამდენიმე არბიტრისაგან
შემდგარი არბიტრაჟის მიერ განხილვისას**

1. რამდენიმე არბიტრისაგან შემდგარ არბიტრაჟს გადაწყვეტილება გამოაქვს არბიტრთა ხმების უბრალო უმრავლესობით, თუ მხარეთა შეთანხმებით სხვა რამ არ არის გათვალისწინებული;
2. არბიტრს უფლება არა აქვს თავი შეიკავოს ხმის მიცემისაგან.
3. გადაწყვეტილების გამოტანასთან დაკავშირებული პროცედურული საკითხები შეიძლება გადაწყვიტოს არბიტრაჟის თავმჯდომარემ თუ მას შესაბამისი უფლებამოსილება მინიჭებული ექნება მხარეების ან ყველა არბიტრის მიერ.

1. საქმის განხილვის ფინალური ეტაპი საბოლოო და აღსრულებადი საარბიტრაჟო გადაწყვეტილების გამოტანაა. მხარეთა შეთანხმების არარსებობისას, რამდენიმე არბიტრისაგან შემდგარ არბიტრაჟს გადაწყვეტილება გამოაქვს არბიტრთა ხმების უბრალო უმრავლესობით. თუ მხარეები შეთანხმებული არიან მათი დავის კონკრეტული მუდმივმოქმედი არბიტრაჟის დებულების მიხედვით განხილვაზე, მაშინ გადაწყვეტილების გამოტანა სწორედ მითითებული არბიტრაჟის დებულებით გათვალისწინებული წესით იქნება განხორციელებული. მუდმივმოქმედი არბიტრაჟის, „დავების განმხილველი ცენტრის“ დებულების 34-ე მუხლის 34.1 პუნქტის შესაბამისად ტრიბუნალის წევრების ხმათა უმ-

რავლესობის არარსებობისას, გადამწყვეტია ტრიბუნალის თავმჯდომარის ხმა. იშვიათად, მაგრამ შესაძლებელია, რომ 3 წევრისაგან შემდგარი ტრიბუნალის სამივე წევრს განსხვავებული პოზიცია გააჩნდეს და ტრიბუნალის თავმჯდომარის აზრი არ ემთხვევოდეს არც ერთი წევრის აზრს. ცხადია, ასეთ შემთხვევაში ხმათა უმრავლესობა ვერ იქნება მიღწეული, ამდენად, საერთაშორისო პრაქტიკიდან გამომდინარე, გადამწყვეტია ის პოზიცია, რომელიც ტრიბუნალის თავმჯდომარეს გააჩნია. საკითხის ასეთი გადაწყვეტა სრულად შესაბამეობა მრავალი საერთაშორისო არბიტრაჟის დებულებით განსაზღვრულ წესს.

2. კანონმა იმპერატიულად დაადგინა, რომ ტრიბუნალის წევრს უფლება არა აქვს თავი შეიკავოს ხმის მიცემისაგან. შესაბამისად, ამ საკითხის გადაწყვეტა სცილდება მხარეთა უფლებამოსილების ფარგლებს.

3. გადაწყვეტილების გამოტანასთან დაკავშირებული შესაძლო პროცედურული საკითხები (გადაწყვეტილების პროექტის, მისი ნაწილის, ხარჯების განაწილების გადაწყვეტის და ა.შ.) უნდა გადაწყვიტოს საარბიტრაჟო ტრიბუნალის თავმჯდომარემ, თუ მას აღნიშნულზე მხარეების ან ტრიბუნალის დანარჩენი წევრებისაგან მინიჭებული აქვს შესაბამისი უფლებამოსილება. წინააღმდეგ შემთხვევაში ტრიბუნალის დანარჩენ წევრებს შეუძლიათ ასეთი გადაწყვეტილების შეცვლა ან გაუქმება.

მუხლი 38. მხარეთა მორიგება

1. თუ საარბიტრაჟო განხილვისას მხარეები მორიგდნენ, არბიტრაჟი წყვეტს განხილვას. არბიტრაჟი უფლებამოსილია მხარეთა თხოვნის საფუძველზე, საარბიტრაჟო გადაწყვეტილებით დაამტკიცოს მხარეთა მორიგება შეთანხმებული პირობებით.
2. არბიტრაჟი ვალდებულია გამოიტანოს გადაწყვეტილება საარბიტრაჟო განხილვის შეწყვეტის შესახებ მხარეთა

მიერ მორიგების თაობაზე განცხადების წარმოებაში მიღებიდან 30 დღის ვადაში.

3. მორიგების შესახებ საარბიტრაჟო გადაწყვეტილება გამოტანილ უნდა იქნეს ამ კანონის 39-ე მუხლის მოთხოვნათა დაცვით. ასეთ საარბიტრაჟო გადაწყვეტილებას აქვს ისეთივე იურიდიული ძალა, როგორც დავის არსებითად განხილვის შედეგად გამოტანილ ნებისმიერ სხვა საარბიტრაჟო გადაწყვეტილებას.

1. საბოლოო საარბიტრაჟო გადაწყვეტილების გამოტანამდე მხარეთა შორის მორიგების მიღწევისას, საარბიტრაჟო განხილვის შეწყვეტის შესახებ მხარეთა თხოვნის საფუძველზე არბიტრაჟი საარბიტრაჟო გადაწყვეტილებით დაამტკიცებს მხარეთა მორიგებას და შეწყვეტს საარბიტრაჟო განხილვას.

2. კანონმა დაადგინა ვადა, რომლის განმავლობაშიც არბიტრაჟის მიერ გამოტანილი უნდა იქნეს გადაწყვეტილება საარბიტრაჟო განხილვის შეწყვეტის შესახებ – 30 დღე. ეს არის ზღვრული ვადა და, შესაბამისად, არბიტრაჟი უფლებამოსილია საარბიტრაჟო განხილვის შეწყვეტის შესახებ გადაწყვეტილება მიიღოს მხარეთა მორიგების მიღწევიდან ნებისმიერ დროს, მაგრამ არაუგვიანეს 30 დღის ვადისა.

3. მორიგების პირობების დარღვევის შემთხვევაში, შესაბამის მხარეს აქვს უფლება მიმართოს სააპელაციო სასამართლოს საარბიტრაჟო გადაწყვეტილების ცნობისა და აღსრულების მოთხოვნით. შესაბამისად ნათელია, რომ მორიგების პირობები არ უნდა ეწინააღმდეგებოდეს კანონის მოთხოვნებს და არ უნდა არღვევდეს საჯარო წესრიგს, წინააღმდეგ შემთხვევაში ასეთი გადაწყვეტილება არ იქნება მიქცეული აღსასრულებლად. აღნიშნულიდან გამომდინარე ნათელია, რომ არბიტრაჟმა არ უნდა დაამტკიცოს ისეთი მორიგება ან მისი ნაწილი, თუ ასეთი მორიგება კანონსწინააღმდეგოა ან/და ეწინააღმდეგება საჯარო წესრიგს.

მუხლი 39. საარბიტრაჟო გადაწყვეტილება

1. საარბიტრაჟო გადაწყვეტილება გამოტანილ უნდა იქნეს საარბიტრაჟო განხილვის დაწყებიდან 180 დღის ვადაში, თუ მხარეთა შეთანხმებით სხვა რამ არ არის გათვალისწინებული. აუცილებლობის შემთხვევაში აღნიშნული ვადა შეიძლება გააგრძელოს არბიტრმა არა უმეტეს 180 დღით.
2. საარბიტრაჟო გადაწყვეტილების შესრულება სავალდებულოა საარბიტრაჟო შეთანხმების მხარეთათვის. იგი წერილობით უნდა იქნეს გამოტანილი. მას ხელი უნდა მოაწეროს (მოაწერონ) არბიტრმა (არბიტრებმა). საქმის რამდენიმე არბიტრისაგან შემდგარი არბიტრაჟის მიერ განხილვისას საარბიტრაჟო გადაწყვეტილებას ხელი უნდა მოაწეროს არბიტრების უმრავლესობამ. თუ არბიტრი უარს აცხადებს საარბიტრაჟო გადაწყვეტილების ხელმოწერაზე ან/და განსხვავებული აზრი აქვს, უნდა გაკეთდეს შესაბამისი ჩანაწერი. საარბიტრაჟო გადაწყვეტილებაში უნდა აღინიშნოს გადაწყვეტილების გამომტანი არბიტრები, საარბიტრაჟო განხილვის მხარეები, გადაწყვეტილების გამომტანის თარიღი და ადგილი.
3. საარბიტრაჟო გადაწყვეტილება უნდა შეიცავდეს სამოტივაციო ნაწილს, რომელშიც მითითებული უნდა იყოს ის მოტივები, რომელთა საფუძველზედაც არბიტრაჟმა გამოიტანა გადაწყვეტილება, გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც მხარეები სამოტივაციო ნაწილის არარსებობაზე შეთანხმდნენ ან როდესაც საარბიტრაჟო გადაწყვეტილება ამ კანონის 38-ე მუხლის შესაბამისად არის გამოტანილი.
4. საარბიტრაჟო გადაწყვეტილების ხელმოწერილი ასლები უნდა გადაეცეთ მხარეებს.
5. საარბიტრაჟო გადაწყვეტილება ძალაში შედის მისი გამოტანის მომენტიდან, თუ მხარეთა მიერ ან კანონით სხვა რამ არ არის დადგენილი.

1. გადაწყვეტილების გამოტანის ვადასთან დაკავშირებით მხარეთა შეთანხმების არარსებობის შემთხვევაში „არბიტრაჟის შესახებ“ კანონი ადგენს საბოლოო საარბიტრაჟო გადაწყვეტილების გამოტანის ზღვრულ ვადას – საარბიტრაჟო განხილვის დაწყებიდან 180 დღეს. ამასთანავე, კანონი ნებას რთავს არბიტრს/საარბიტრაჟო ტრიბუნალს აუცილებლობის შემთხვევაში აღნიშნული ვადა გააგრძელოს არაუმეტეს 180 დღით. ბუნებრივია, ასეთი გაგრძელება ობიექტური აუცილებლობით უნდა იყოს ნაკარნახევი. ამასთანავე უნდა აღინიშნოს, რომ სავალდებულო არ არის გადაწყვეტილების გამოტანა აუცილებლად 180-ე დღეს და რომ არბიტრაჟი უფლებამოსილია საბოლოო საარბიტრაჟო გადაწყვეტილება გამოიტანოს უფრო ადრეც, ნებისმიერ დროს. საარბიტრაჟო განხილვის ერთ-ერთი უპირატესობა საქმის განხილვის მოქნილი პროცედურები და განხილვის სისწრაფეა. საარბიტრაჟო რეგლამენტების/დებულებების პროცედურული წესები ადგენს, რომ: „ტრიბუნალმა უნდა უზრუნველყოს საარბიტრაჟო განხილვის სწრაფი და ნაკლები დანახარჯებით წარმართვა“ (მუდმივმოქმედი არბიტრაჟის, „დავების განმხილველი ცენტრის“ დებულების მე-19 მუხლი); „საარბიტრაჟო ტრიბუნალი უზრუნველყოფს საარბიტრაჟო განხილვის სწრაფად და ეკონომიურად წარმართვას“ (საქართველოს საერთაშორისო საარბიტრაჟო ცენტრის საარბიტრაჟო წესების 21-ე მუხლი). აღნიშნულის განხორციელების მიზნით მითითებული დებულებები საარბიტრაჟო ტრიბუნალს უფლებას აძლევს საკუთარი შეხედულებისამებრ მიიღოს პროცედურული ზომები და გამოსცეს პროცედურული ბრძანებები, მხარეთა უშუალო მონაწილეობით მიიღოს დადგენილება საარბიტრაჟო განხილვის საკითხთა შესახებ და ასეთი ღონისძიებები საქმის განხილვის გაჭიანურების თავიდან აცილების საუკეთესო საშუალებაა. ამასთანავე უნდა აღინიშნოს, რომ მუდმივმოქმედი არბიტრაჟის, „დავების განმხილველი ცენტრის“ დებულებით გარკვეული კატეგორიის საქმეებზე (სარჩელის და შემხვედრი

სარჩელით გათვალისწინებულ მოთხოვნათა ჯამი არ აღემატება 100 000 ლარს; დავა წარმოშობილია საკრედიტო ან/და მასთან დაკავშირებული სამართლებრივი ურთიერთობიდან – გირაო, იპოთეკა, საბანკო გარანტია, მოვალის გარანტია და ა.შ.) გათვალისწინებულია დაჩქარებული წესით განხილვა და საარბიტრაჟო განხილვა უნდა დასრულდეს საარბიტრაჟო ტრიბუნალისათვის საქმის გადაცემიდან 90 დღის ვადაში.

2. არბიტრაჟის მიერ გამოტანილი გადაწყვეტილების შესრულება სავალდებულოა საარბიტრაჟო შეთანხმების მხარეებისათვის. გადაწყვეტილების ნებაყოფლობით შესრულებაზე უარის თქმის შემთხვევაში მოქმედებს მისი იძულებითი აღსრულების მექანიზმი (კანონის 44-ე მუხლი). მართალია მოცემული კანონის 37-ე მუხლის თანახმად არბიტრს უფლება არა აქვს თავი შეიკავოს ხმის მიცემისაგან, მაგრამ ერთია გადაწყვეტილების მიღებაში, ხმის მიცემაში მონაწილეობის მიღება, და, მეორე, მატერიალიზებული სახით ჩამოყალიბებულ გადაწყვეტილებაზე ხელის მოწერა. კანონმა, საერთაშორისო ნორმებზე და პრეცედენტებზე დაყრდნობით, დაუშვა, რომ რამდენიმე არბიტრისაგან შემდგარი არბიტრაჟის შემთხვევაში, შესაძლოა რომელიმე არბიტრმა არბიტრაჟის მიერ მიღებულ გადაწყვეტილებას ხელი არ მოაწეროს. სწორედ ამიტომ, კანონის 39-ე მუხლის მე-2 პუნქტში არსებობს დათქმა, რომ გადაწყვეტილებაზე ხელის მოწერისაგან უარის თქმის ან/და განსხვავებული აზრის არსებობის შემთხვევაში, უნდა გაკეთდეს შესაბამისი ჩანაწერი. რადგანაც კანონმდებელმა არ დააკონკრეტა თუ ვინ უნდა განახორციელოს ასეთი ჩანაწერი, უნდა ვივარაუდოთ, რომ ჩანაწერის ავტორის ვინაობა კანონმდებელმა ნაკლებმნიშვნელოვან გარემოებად მიიჩნია. შესაბამისად, ასეთი ჩანაწერი შესაძლებელია ეკუთვნოდეს ნებისმიერ არბიტრს, მათ შორის განსხვავებული მოსაზრების მქონე არბიტრს, რომელმაც უარი განაცხადა გადაწყვეტილებაზე ხელის მოწერისაგან. გადაწყვეტილებაში ყველა შემთხვევაში უნდა აღინიშნოს გადაწყ-

ვეტილების გამომტანი არბიტრების, საარბიტრაჟო განხილვის მხარეების, გადაწყვეტილების გამოტანის თარიღის და ადგილის შესახებ.

3. საარბიტრაჟო გადაწყვეტილება უნდა იყოს დასაბუთებული, შეიცავდეს სამოტივაციო ნაწილს და, შესაბამისად, მითითებული უნდა იყოს ის მოტივები, რომელთა საფუძველზეც გამოტანილი იქნა ასეთი გადაწყვეტილება. ამ საერთო წესიდან შეიძლება დაშვებული იყოს გამონაკლისი, როდესაც მხარეები შეთანხმდებიან, რომ წერილობითი სახით ჩამოყალიბებული გადაწყვეტილება არ შეიცავდეს სამოტივაციო ნაწილს. ამასთანავე აღსანიშნავია, რომ ევროსასამართლოს პრეცედენტული გადაწყვეტილებების თანახმად, სახელმწიფო მართლმსაჯულებისათვის დამახასიათებელი, სამოქალაქო საქმეთა სამართლიანი განხილვის უზრუნველყოფის სტანდარტები, ვრცელდება დავების ალტერნატიული განხილვის მეთოდებზეც, კერძოდ სამედიატორო (საარბიტრაჟო) განხილვებზეც (ევროსასამართლოს 2010 წლის 28 ოქტომბრის გადაწყვეტილება №1643/06 საქმეზე ჩეხეთის რესპუბლიკის წინააღმდეგ). ევროსასამართლოს 2009 წლის 26 მაისის დადგენილება №3932/02 საქმეზე „ბაცანინა რუსეთის ფედერაციის წინააღმდეგ“, რომლებშიც მითითებულია, რომ ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის 1950 წლის ევროკონვენციით გარანტირებულია მხარის უფლება იყოს თანაბარ მდგომარეობაში მეორე მხარესთან მიმართებაში, ანალოგიურად 2005 წლის 15 თებერვლის №68416/01 დადგენილება „სტილ და მორისი გაერთიანებული სამეფოს წინააღმდეგ“, 2008 წლის 23 ოქტომბრის №13470/02 დადგენილება საქმეზე „ხუჟინი რუსეთის ფედერაციის წინააღმდეგ“.

4. საარბიტრაჟო დანესებულების სამდივნო, გადაწყვეტილების გამოტანის შემდეგ, ხელმოწერილი გადაწყვეტილების დამოწმებულ ასლებს გადასცემს მხარეებს.

5. საერთო პრინციპის თანახმად, არბიტრაჟის გადაწყვეტილება ძალაში შედის მისი გამოტანის მომენტიდან. რო-

გორც აღინიშნა, გადანყვეტილებაში, სხვა საკითხებთან ერთად, აღინიშნება გამოტანის თარიღი. გამონაკლისი ამ წესიდან მხარეთა შეთანხმებაა, რომლის თანახმადაც შესაძლებელია გადანყვეტილების ძალაში შესვლის განსხვავებული წესი იყოს ჩამოყალიბებული.

მუხლი 40. საარბიტრაჟო განხილვის შეწყვეტა

1. საარბიტრაჟო განხილვა წყდება საარბიტრაჟო გადანყვეტილების ხელმოწერისა და მხარეთათვის გადაცემის შემდეგ ან ამ მუხლის მე-2 პუნქტის შესაბამისად, არბიტრაჟის დადგენილების საფუძველზე.
2. არბიტრაჟი უფლებამოსილია მიიღოს დადგენილება საარბიტრაჟო განხილვის შეწყვეტის შესახებ შემდეგ შემთხვევებში:
  - ა. თუ საარბიტრაჟო მოსარჩელე უარს აცხადებს საარბიტრაჟო სარჩელზე, გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც საარბიტრაჟო მოპასუხე წინააღმდეგია საარბიტრაჟო განხილვის შეწყვეტისა და არბიტრაჟი მიიჩნევს, რომ საარბიტრაჟო მოპასუხეს აქვს საარბიტრაჟო დავის გადანყვეტის კანონიერი ინტერესი;
  - ბ. თუ მხარეები შეთანხმდნენ საარბიტრაჟო განხილვის შეწყვეტაზე;
  - გ. თუ არბიტრაჟი დაადგენს, რომ საარბიტრაჟო განხილვის გაგრძელება რაიმე სხვა მიზეზით არ არის აუცილებელი ან შეუძლებელია.

1. „არბიტრაჟის შესახებ“ კანონმა საარბიტრაჟო განხილვის შეწყვეტა დაუკავშირა ორ მოვლენას: ა. საარბიტრაჟო განხილვის დასრულების შედეგად საბოლოო საარბიტრაჟო გადანყვეტილებაზე ხელმოწერასა და ასეთი გადანყვეტილების მხარეებისათვის გადაცემას და ბ. საარბიტრაჟო განხილვის შეწყვეტის შესახებ არბიტრაჟის დადგენილების

მიღებას. კანონი საარბიტრაჟო განხილვის დასრულებიდან საბოლოო საარბიტრაჟო გადაწყვეტილების მხარეთათვის გადაცემამდე კონკრეტულ პროცედურებს არ ადგენს, მაგრამ ასეთი პროცედურა გათვალისწინებულია მსოფლიოს წამყვანი მუდმივმოქმედი არბიტრაჟების, აგრეთვე საქართველოს მუდმივმოქმედი არბიტრაჟების დებულებებით. ასე მაგალითად, საქართველოს საერთაშორისო საარბიტრაჟო ცენტრის საარბიტრაჟო წესების 39-ე მუხლის შესაბამისად, გადაწყვეტილების ხელმოწერამდე საარბიტრაჟო ტრიბუნალი საარბიტრაჟო გადაწყვეტილების პროექტს წარუდგენს საარბიტრაჟო საბჭოს, რომელიც ამავე საარბიტრაჟო წესების მე-3 მუხლის თანახმად წარმოადგენს საარბიტრაჟო ცენტრის წესდებით განსაზღვრულ ორგანოს. ეს უკანასკნელი მოვალეა, ტრიბუნალის გადაწყვეტილების თავისუფლების პრინციპში ჩაურევლად, ტრიბუნალის ყურადღება გაამახვილოს გადაწყვეტილების არსებით ნაწილში აღმოჩენილ ხარვეზებზე ან/და შეცდომებზე. ასეთი შემონმების დასრულებამდე ტრიბუნალს არა აქვს უფლება საარბიტრაჟო გადაწყვეტილება წარუდგინოს საარბიტრაჟო ცენტრის სამდივნოს. ანალოგიური წესებია გათვალისწინებული მუდმივმოქმედი არბიტრაჟის, „დავების განმხილველი ცენტრის“ დებულებაში. დებულების 39-ე მუხლის 39.1 პუნქტის თანახმად, „ტრიბუნალი ვალდებულია საარბიტრაჟო გადაწყვეტილების პროექტი, მასზე ხელმოწერამდე, გადასცეს DRC-ის სასამართლოს“ (დებულების მე-4 მუხლით გათვალისწინებული ორგანო, რომელიც ადმინისტრირებას უწევს ტრიბუნალის მიერ დავის განხილვისა და გადაწყვეტილების მიღების პროცესს და სხვა საკითხებთან ერთად, ახორციელებს საარბიტრაჟო გადაწყვეტილების ფორმალურ შემონმებას და გადაწყვეტილების დადასტურებას). DRC-ის სასამართლო ამონმებს გადაწყვეტილების ფორმის დაცვას, ის უფლებამოსილია ტრიბუნალს ყურადღება გაამახვილებინოს გადაწყვეტილების არსებით ნაწილში აღმოჩენილ ფორმალური ხასიათის ხარვეზებზე ან/და შეცდომებზე, შეამოწმოს დაცულია თუ არა პროცედურული ბრძანების, საარბიტ-

რაყო განხილვის საკითხთა შესახებ დადგენილების ყველა პუნქტების მოთხოვნები და მხოლოდ ასეთი შემონიშნების და გადანყვეტილების დადასტურების შემდეგ ენიჭება უფლება საარბიტრაჟო ტრიბუნალს ხელი მოაწეროს საბოლოო საარბიტრაჟო გადანყვეტილებას და გადასცეს მუდმივმოქმედი არბიტრაჟის სამდივნოს, რომელიც მყისიერად უგზავნის გადანყვეტილებას მხარეებს. ანალოგიური პროცედურებია დადგენილი საერთაშორისო სავაჭრო პალატის საარბიტრაჟო რეგლამენტით (33-ე მუხლი), სინგაპურის საერთაშორისო საარბიტრაჟო ცენტრის დებულებით (28-ე მუხლის 28.2 პუნქტით), რუსეთის ფედერაციის სავაჭრო-სამრეწველო პალატის საერთაშორისო კომერციული საარბიტრაჟო სასამართლოს რეგლამენტით (42-ე პარაგრაფის პირველი პუნქტი). ასეთი შიდა რეგულაციები ემსახურება ერთადერთ მიზანს – არ იქნეს დაშვებული უზუსტობები ან/და პროცედურული ხასიათის დარღვევები, რაც მხოლოდ დადებით ფაქტორად უნდა ჩაითვალოს და საარბიტრაჟო განხილვის ერთ-ერთ უპირატესობაზე მიუთითებს.

2. საარბიტრაჟო განხილვა შეწყდება და პროცესუალური აქტი გამოიცემა დადგენილების სახით იმ შემთხვევაში თუ: ა. საარბიტრაჟო მოსარჩელე უარს განაცხადებს საარბიტრაჟო სარჩელზე (გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც საარბიტრაჟო მოპასუხე მოითხოვს საარბიტრაჟო განხილვის გაგრძელებას. ასეთ შემთხვევაში საარბიტრაჟო განხილვის გაგრძელების გადანყვეტაში გადამწყვეტი სიტყვა ეკუთვნის საარბიტრაჟო ტრიბუნალს, რომელსაც უფლება აქვს გაიზიაროს საარბიტრაჟო მოპასუხის მოსაზრება დავის გადანყვეტისადმი მისი კანონიერი ინტერესის არსებობის შესახებ, წინააღმდეგ შემთხვევაში განხილვა უნდა შეწყდეს); ბ. მხარეები შეთანხმდებიან საარბიტრაჟო განხილვის შეწყვეტაზე და გ. არბიტრაჟი დაადგენს, რომ საარბიტრაჟო განხილვის გაგრძელება არ არის აუცილებელი ან შეუძლებელია.

მუხლი 41. საარბიტრაჟო გადაწყვეტილების
შესწორება და განმარტება, დამატებითი
საარბიტრაჟო გადაწყვეტილება

1. თუ მხარეთა შეთანხმებით სხვა რამ არ არის გათვალისწინებული, თითოეულ მხარეს მეორე მხარისათვის შეტყობინების შემდეგ უფლება აქვს საარბიტრაჟო გადაწყვეტილების გამოტანიდან 30 დღის ვადაში:
  - ა. მოსთხოვოს არბიტრაჟს, გაასწოროს შეცდომა, რომელიც დაშვებული იქნა საარბიტრაჟო გადაწყვეტილებაში მოცემულ გაანგარიშებებში, აგრეთვე მისი წერითი, ბეჭდური და სხვა ამგვარი შეცდომები;
  - ბ. მხარეთა შეთანხმების არსებობისას მოსთხოვოს არბიტრაჟს, მისცეს განმარტება საარბიტრაჟო გადაწყვეტილების რომელიმე კონკრეტულ საკითხთან ან ამ გადაწყვეტილების რომელიმე ნაწილთან დაკავშირებით.
2. არბიტრაჟმა, თუ იგი მოთხოვნას დასაბუთებულად მიიჩნევს, მისი მიღებიდან 30 დღის ვადაში უნდა შეიტანოს საარბიტრაჟო გადაწყვეტილებაში შესაბამისი შესწორება ან უნდა მისცეს შესაბამისი განმარტება. ასეთი განმარტება საარბიტრაჟო გადაწყვეტილების ნაწილია.
3. არბიტრაჟი უფლებამოსილია, გადაწყვეტილების გამოტანიდან 30 დღის ვადაში თავისი ინიციატივით გაასწოროს ამ მუხლის პირველი პუნქტის „ა“ ქვეპუნქტში მითითებული შეცდომა.
4. თუ მხარეთა შეთანხმებით სხვა რამ არ არის გათვალისწინებული, თითოეულ მხარეს მეორე მხარისათვის შეტყობინების შემდეგ უფლება აქვს საარბიტრაჟო გადაწყვეტილების გამოტანიდან 30 დღის ვადაში მოსთხოვოს არბიტრაჟს გამოიტანოს დამატებითი გადაწყვეტილება იმ მოთხოვნებთან დაკავშირებით, რომლებიც გაცხადებული იყო საარბიტრაჟო განხილვის მიმდინარეობისას, მაგრამ არ იქნა ასახული გადაწყვეტილებაში. არბიტრაჟმა, თუ იგი ამ მოთხოვნას დასაბუთებულად მიიჩნევს,

მისი მიღებიდან 60 დღის ვადაში უნდა გამოიტანოს დამატებითი გადაწყვეტილება.

5. არბიტრაჟს, აუცილებლობის შემთხვევაში, შეუძლია არა უმეტეს 30 დღით გააგრძელოს ვადა, რომლის განმავლობაშიც მან უნდა გაასწოროს შეცდომა, უნდა მისცეს განმარტება ან უნდა გამოიტანოს დამატებითი გადაწყვეტილება ამ მუხლის შესაბამისად. თუ მხარეთა ან არბიტრაჟის მიერ სხვა რამ არ არის დადგენილი, უკვე გამოტანილი გადაწყვეტილება ძალაში რჩება შესწორების შეტანის, განმარტების მიცემის ან დამატებითი გადაწყვეტილების გამოტანის განმავლობაში.

1. მიუხედავად იმისა, რომ მუდმივმოქმედი არბიტრაჟების დებულებები ითვალისწინებენ გადაწყვეტილების ფორმალურ შემოწმებას (იხ. მე-40 მუხლის პირველი პუნქტის კომენტარი), არ არის გამორიცხული, რომ დაშვებული იქნეს შეცდომა საარბიტრაჟო გადაწყვეტილებაში არსებულ გაანგარიშებაში ან არსებობდეს წერითი, ბეჭდური და არარსებითი ხასიათის შეცდომა. შესაძლებელია აგრეთვე, რომ გადაწყვეტილება არ იყოს ჩამოყალიბებული ნათლად და მოითხოვდეს შესაბამის განმარტებას. ასეთი განცხადების წარდგენის და განხილვის პროცედურა დამოკიდებულია მხარეთა შეთანხმების პირობებზე. მხარეთა შეთანხმების არარსებობისას არბიტრაჟისათვის მიმართვამდე დაინტერესებულმა მხარემ არბიტრაჟს შეიძლება მიმართოს მხოლოდ მეორე მხარის ინფორმირების შემდეგ, ამასთან საარბიტრაჟო გადაწყვეტილების გამოტანიდან 30 დღის ვადაში. რაც შეეხება გადაწყვეტილების განმარტების საკითხს, მხარეთა შეთანხმების არსებობისას დაინტერესებული მხარე უფლებამოსილია მოსთხოვოს არბიტრაჟს მისცეს განმარტება რომელიმე კონკრეტულ საკითხთან ან გადაწყვეტილების რომელიმე ნაწილთან დაკავშირებით. აღსანიშნავია, რომ კანონის წინამდებარე მუხლის დანაწესი განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია *ad hoc* არბიტრაჟებისთვის, რომელ-

საც არც თავისი დებულებები გააჩნია და შესაბამისად, არც ფორმალური შემონმების შესაძლებლობები და საბოლოოდ, შეცდომების გამოსწორების საფუძველი და საშუალებები. აქედან გამომდინარე, ქვეყნის შიდა საარბიტრაჟო კანონმდებლობა, რომელიც ასეთ შესაძლებლობებს ითვალისწინებს, ნამდვილად ძალზედ პროგრესულია და შეაქვს დიდი წვლილი არბიტრაჟის ინსტიტუტის განვითარებაში.

2. გაცხადებული მოთხოვნის საფუძველიანობის შემთხვევაში, არბიტრაჟმა მისი მიღებიდან 30 დღის ვადაში უნდა შეიტანოს საარბიტრაჟო გადაწყვეტილებაში შესაბამისი შესწორება (პირველ პუნქტში მითითებული შეცდომის დაშვების შემთხვევაში) ან უნდა განმარტოს მის მიერ მიღებული გადაწყვეტილება ძირითადი აზრისა და შინაარსის შეუცვლელად. წინააღმდეგ შემთხვევაში მივიღებთ ახალ გადაწყვეტილებას, რისი უფლებაც არბიტრაჟს არ გააჩნია. ასეთი განმარტება წარმოადგენს იმ საარბიტრაჟო გადაწყვეტილების ნაწილს, რომლის განმარტებაც განხორციელდა.

3. „არბიტრაჟის შესახებ“ კანონი არბიტრაჟს უფლებას აძლევს გადაწყვეტილების გამოტანიდან 30 დღის ვადაში საკუთარი ინიციატივით გაასწოროს შეცდომა, რომელიც დაშვებული იქნა საარბიტრაჟო გადაწყვეტილებაში მოცემულ გაანგარიშებებში, აგრეთვე მისი წერიით, ბეჭდური და სხვა ამგვარი შეცდომები. ამდენად, ასეთი შესწორება შესაძლებელია განხორციელდეს პროცესის მონაწილე მხარის მიმართვის გარეშეც.

4. კანონი აგრეთვე ითვალისწინებს შესაძლებლობას, რომ არბიტრაჟმა გამოიტანოს დამატებითი გადაწყვეტილება იმ მოთხოვნებთან დაკავშირებით, რომლებიც გაცხადებული იყო საარბიტრაჟო განხილვის მიმდინარეობისას, მაგრამ არ იქნა ასახული გადაწყვეტილებაში. თუ მხარეთა შეთანხმებით სხვა რამ არ არის გათვალისწინებული, არბიტრაჟისათვის დამატებითი გადაწყვეტილების გამოტანის შესახებ მოთხოვნის წარდგენა დასაშვებია გადაწყვეტილების გამოტანიდან 30 დღის ვადაში პროცესის დანარჩენი მონაწი-

ლევების ინფორმირების შემდეგ. მართალია კანონი ინფორმირების ფორმის შესახებ არაფერს მიუთითებს, მაგრამ ბუნებრივია ამ შემთხვევაში იგულისხმება წერილობითი ან კანონის მე-2 მუხლით გათვალისწინებული კომუნიკაციის სხვა საშუალებები. ასეთი მოთხოვნის საფუძვლიანად მიიჩნევის შემთხვევაში, არბიტრაჟი მისი მიღებიდან 60 დღის ვადაში ვალდებულია გამოიტანოს დამატებითი გადანწყვეტილება.

5. მოცემული მუხლის მე-2 და მე-4 პუნქტებში მითითებული ვადა არბიტრაჟს, აუცილებლობის შემთხვევაში შეუძლია არაუმეტეს 30 დღით გააგრძელოს, თუ მხარეთა ან არბიტრაჟის მიერ სხვა რამ არ არის დადგენილი. შესაბამისად ნათელია, რომ ასეთ შემთხვევაში პრიორიტეტული იქნება მუდმივმოქმედი არბიტრაჟის დებულებით გათვალისწინებული კონკრეტული პროცედურა, თუ მხარეები განსხვავებულ პროცედურაზე არ არიან შეთანხმებული.

თავი №7
საარბიტრაჟო
გადანწყვეტილების გაუქმება

მუხლი 42. საარბიტრაჟო გადანწყვეტილების
გაუქმება

1. ამ კანონის ფარგლებში საარბიტრაჟო გადანწყვეტილების საწინააღმდეგო ერთადერთი საპროცესო საშუალებაა საარბიტრაჟო გადანწყვეტილების გაუქმება, რაც უნდა განხორციელდეს ამ მუხლის მე-2-მე-5 პუნქტების შესაბამისად.
2. სასამართლო უფლებამოსილია გააუქმოს საქართველოში გამოტანილი საარბიტრაჟო გადანწყვეტილება მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ:

- ა. მხარე, რომლის წინააღმდეგაც გამოტანილია საარბიტრაჟო გადაწყვეტილება, სასამართლოს საჩივრით მიმართავს და დაამტკიცებს, რომ:
  - ა.ა. საარბიტრაჟო შეთანხმების გაფორმების დროს მხარე იყო არაუფლებამოსილი ან მხარდაჭერის მიმღები, რომელსაც საარბიტრაჟო შეთანხმებაში მითითებულ საკითხებთან დაკავშირებით მხარდამჭერი ჰყავდა დაწინიებული, მაგრამ შესაბამისი მხარდაჭერა არ მიუღია ან იმ სამართლებრივი ნორმების მიხედვით, რომლებზედაც მხარეებმა საარბიტრაჟო შეთანხმებაში მიუთითეს, ხოლო ასეთი მითითების არარსებობისას – საქართველოს კანონმდებლობის თანახმად, საარბიტრაჟო შეთანხმება ბათილია ან ძალადაკარგულია;
  - ა.ბ. მხარე, რომელიც ითხოვს საარბიტრაჟო გადაწყვეტილების გაუქმებას, არ იყო ჯეროვნად ინფორმირებული არბიტრის დანიშვნის ან საარბიტრაჟო განხილვის შესახებ ან სხვაგვარად არ მიეცა შესაძლებლობა, წარმოედგინა საკუთარი პოზიცია ან დაეცვა თავისი ინტერესები;
  - ა.გ. საარბიტრაჟო გადაწყვეტილება გამოტანილია იმ დავის შესახებ, რომელიც მხარეებმა არბიტრაჟში არ წარადგინეს, ან საარბიტრაჟო გადაწყვეტილება შეიცავს გადაწყვეტილებას ისეთ საკითხზე, რომელიც არბიტრაჟში მხარეთა მოთხოვნის ფარგლებს სცილდება. თუ გადაწყვეტილება იმ საკითხებზე, რომლებიც არბიტრაჟში მხარეთა მოთხოვნის ფარგლებში ექცევა, შეიძლება გამოცალკევებულ იქნეს იმ საკითხებისგან, რომლებიც არბიტრაჟში მხარეთა მოთხოვნის ფარგლებს სცილდება, საარბიტრაჟო გადაწყვეტილება შეიძლება გაუქმდეს მხოლოდ იმ ნაწილში, რომელიც შეიცავს გადაწყვეტილებას ისეთ საკითხზე, რომელიც არბიტრაჟში მხარეთა მოთხოვნის ფარგლებს სცილდება;
  - ა.დ. არბიტრაჟის შემადგენლობა ან საარბიტრაჟო წარმოება არ შეესაბამებოდა მხარეთა შეთანხმებას, ხოლო

ასეთი შეთანხმების არარსებობისას – ამ კანონის მოთხოვნებს;

- ბ. სასამართლო დაადგენს, რომ:
- ბ.ა. საქართველოს კანონმდებლობის თანახმად, დავა არ შეიძლება იყოს საარბიტრაჟო განხილვის საგანი;
  - ბ.ბ. საარბიტრაჟო გადაწყვეტილება ეწინააღმდეგება საქართველოში არსებულ საჯარო წესრიგს.
3. მხარემ საარბიტრაჟო გადაწყვეტილების გაუქმების შესახებ საჩივარი სასამართლოში შეიძლება წარადგინოს ამ გადაწყვეტილების მისთვის ჩაბარებიდან 90 დღის განმავლობაში. მხარეთა მიერ ამ კანონის 41-ე მუხლით გათვალისწინებული მოთხოვნის წარდგენის შემთხვევაში საჩივრის წარდგენის ვადა აითვლება აღნიშნულ მოთხოვნასთან დაკავშირებით არბიტრაჟის მიერ გამოტანილი შესაბამისი გადაწყვეტილების მხარეთათვის ჩაბარების მომენტიდან.
4. სასამართლოსათვის საჩივრით მიმართვის შემთხვევაში საარბიტრაჟო გადაწყვეტილების აღსრულება არ შეჩერდება, გარდა ამ კანონის 45-ე მუხლის მე-3 პუნქტით გათვალისწინებული შემთხვევისა.
5. თუ სასამართლოს მიერ გამოტანილია გადაწყვეტილება საარბიტრაჟო გადაწყვეტილების ცნობასა და აღსრულებაზე, დაუშვებელია საარბიტრაჟო გადაწყვეტილების გაუქმება იმ საფუძვლით, რომლითაც მხარემ მოითხოვა საარბიტრაჟო გადაწყვეტილების ცნობასა და აღსრულებაზე უარის თქმა და რომელიც სასამართლომ არსებითი განხილვის შედეგად უარყო. ამ შემთხვევაში საარბიტრაჟო გადაწყვეტილების გაუქმების შესახებ საჩივარი არ დაიშვება, ხოლო თუ საჩივარი მიღებულია, მასზე საქმის წარმოება შეწყდება.

1. „არბიტრაჟის შესახებ“ კანონი განსაზღვრავს საფუძვლებს, რომელთა არსებობაც გამოიწვევს საქართველოში გამოტანილი საარბიტრაჟო გადაწყვეტილების გაუქმებას.

ასეთი საფუძვლები ამომწურავადაა ჩამოყალიბებულია კანონის 42-ე მუხლის მე-2 – მე-5 პუნქტებში. კანონიც და სასამართლო პრაქტიკაც შემოიფარგლება იმით, რომ საარბიტრაჟო გადაწყვეტილების გასაჩივრებისას ყურადღება გასამახვილებელია მხოლოდ პროცესუალურ-სამართლებრივ მხარეზე. ანუ, საარბიტრაჟო გადაწყვეტილება შეიძლება გასაჩივდეს მხოლოდ და მხოლოდ მოცემული კანონით განსაზღვრული პროცესუალური (საპროცესო) საფუძვლით. რაც შეეხება გადაწყვეტილების გასაჩივრებას მატერიალურ-სამართლებრივი კუთხით, ანუ მატერიალურ-სამართლებრივი საფუძვლით, ამას მოცემული კანონი არ ითვალისწინებს, ასეთი საჩივრის განხილვაში სასამართლოს ჩარევა ყოვლად დაუშვებელია და ეწინააღმდეგება საარბიტრაჟო სამართლის საყოველთაოდ აღიარებულ პრინციპებს. უნდა აღინიშნოს, რომ მიუხედავად ამისა, საქართველოში წლების განმავლობაში დამკვიდრებული იყო ძალზედ მანკიერი სასამართლო პრაქტიკა, როდესაც „საჯარო წესრიგის“ არგუმენტით, სასამართლო ერეოდა საარბიტრაჟო გადაწყვეტილების მატერიალურ-სამართლებრივ ნაწილში, რაც დამანგრეველია ქვეყანაში არბიტრაჟის განვითარებისთვის. საგულისხმოა, რომ როგორც უკვე აღინიშნა, სასამართლო ნელ-ნელა ცვლის აღნიშნულ მიდგომას და მაგალითისთვის შესაძლოა ციტირებულ იქნეს თბილისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2014 წლის 25 მარტის №2ბ/5858-13 განჩინება „... საარბიტრაჟო გადაწყვეტილების დასაბუთების მართებულობის შეფასება სასამართლოს მხრიდან პირდაპირ წინააღმდეგობაში მოვიდოდა კანონის მიზანთან. . . . საარბიტრაჟო გადაწყვეტილების გასაჩივრებისას საჯარო წესრიგზე მითითებით არ შეიძლება გადაისინჯოს საარბიტრაჟო გადაწყვეტილებაში ასახული სახელშეკრულებო დებულებების განმარტება“.

2. კომენტირებული კანონი თბილისის და ქუთაისის სააპელაციო სასამართლოებს საქართველოში გამოტანილი საარბიტრაჟო გადაწყვეტილების გაუქმების უფლებას ანიჭებს ისეთ შემთხვევებში, თუ საარბიტრაჟო გადაწყვეტილების

გამსაჩივრებელი მხარე თავისი საჩივრით დაამტკიცებს ჩამოთვლილი გარემოებებიდან ერთ-ერთის ან რამდენიმეს ერთდროულად არსებობას:

ა. საარბიტრაჟო შეთანხმების გაფორმების დროს მხარე იყო არაუფლებამოსილი ან მხარდაჭერის მიმღები, რომელსაც საარბიტრაჟო შეთანხმებაში მითითებულ საკითხებთან დაკავშირებით მხარდაჭერი ჰყავდა დანიშნული, მაგრამ შესაბამისი მხარდაჭერა არ მიუღია ან იმ სამართლებრივი ნორმების მიხედვით, რომლებზედაც მხარეებმა მიუთითეს საარბიტრაჟო შეთანხმებაში (იქნება ეს საქართველოს თუ სხვა ქვეყნის სამართლებრივი ნორმები), საარბიტრაჟო შეთანხმება ბათილია ან ძალადაკარგულია;

ბ. არბიტრის დანიშვნის შესაძლებლობის შეზღუდვას, საქმის ზეპირი მოსმენით განხილვისას საარბიტრაჟო განხილვის შესახებ ინფორმაციის მიუწოდებლობას, რამაც მხარეს მოუხსპო შესაძლებლობა წარედგინა საკუთარი პოზიცია განსახილველი დავის მიმართ და დაეცვა თავისი ინტერესები. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ საარბიტრაჟო გზავნილი შეიძლება მხარეს ვერ ჩაბარდეს მხარის მიერ შეგნებულად დამახინჯებული მისამართის მითითების გამო. ამდენად, ასეთ შემთხვევაში, გზავნილის ჩაბარების გონივრული მცდელობის შემთხვევაში გზავნილი ჩაბარებულად ჩაითვლება (იხ. 27-ე მუხლის კომენტარი) და მხარის არგუმენტი მისი უფლების დარღვევის შესახებ მხედველობაში არ უნდა იქნეს მიღებული;

გ. მოცემული მუხლის მე-2 პუნქტის „ა.გ“ ქვეპუნქტში, ძალიან ლაკონურად რომ ითქვას, გათვალისწინებულია ისეთი შემთხვევა, როდესაც საარბიტრაჟო გადაწყვეტილება გამოტანილია ისეთ საკითხზე, რაც არ შეადგენდა საარბიტრაჟო განხილვის საგანს, შესაბამისად ეს ისეთი შემთხვევაა, როდესაც არბიტრაჟი გასცდა საარბიტრაჟო მოთხოვნის ფარგლებს. ამავე ქვეპუნქტის თანახმად, თუ საარბიტრაჟო გადაწყვეტილება რამდენიმე საკითხზეა მიღებული და საკითხი, რომელიც არ ყოფილა საარბიტრაჟო განხილვის საგანი და არბიტრაჟმა მაინც მიიღო მასზე გადაწყვეტილე-

ბა, საარბიტრაჟო გადაწყვეტილება მხოლოდ ნაწილობრივ გაუქმდება – იმ ნაწილში, რომელიც არ ყოფილა გაცხადებული და რომელზეც არბიტრაჟოს მიერ გადაწყვეტილება მიღებული;

დ. არბიტრაჟის შემადგენლობა ან საარბიტრაჟო წარმოება არ შეესაბამებოდა მხარეთა შეთანხმებას, ხოლო ასეთი შეთანხმების არარსებობისას მოცემული კანონის მოთხოვნებს. მაგალითად, თუ მხარეთა შეთანხმებით საარბიტრაჟო დავის განხილვა გათვალისწინებულია ზეპირი მოსმენით ან სამი არბიტრისაგან შემდგარი ტრიბუნალის მიერ და ასეთი შეთანხმების მიუხედავად დავა განხილული იქნება ზეპირი მოსმენის გარეშე ან/და ერთი არბიტრის მიერ, ან მხარეთა შეთანხმების არარსებობისას მოცემული კანონის იმპერატიული დანაწესის საწინააღმდეგოდ, ასეთი დარღვევა, ისევე როგორც მოცემულ მუხლში ჩამოთვლილი ნებისმიერი დარღვევა, საარბიტრაჟო გადაწყვეტილების უცილობლად გაუქმების საფუძველია. საარბიტრაჟო გადაწყვეტილება დაექვემდებარება გაუქმებას იმ შეთხვევაშიც, თუ დადგინდება, რომ დარღვეულია „არბიტრაჟის შესახებ“ კანონის მე-12 მუხლის პირველი პუნქტით გათვალისწინებული პირობები დავის დამოუკიდებელი და მიუკერძოებელი არბიტრაჟის მიერ განხილვის შესახებ (იხილეთ აგრეთვე მე-11 - მე-13 მუხლების კომენტარები)

მოცემული კანონის 42-ე მუხლის მე-2 პუნქტი ითვალისწინებს გადაწყვეტილების გაუქმების დამატებით კიდევ 2 საფუძველს. საარბიტრაჟო გადაწყვეტილება გაუქმდება, თუ:

ა. საარბიტრაჟო გადაწყვეტილება გამოტანილია დავაზე, რომელიც საქართველოს კანონმდებლობის თანახმად არ შეიძლება იყოს საარბიტრაჟო განხილვის საგანი – თუ რა შეიძლება კანონმდებელს ეგულისხმება, პასუხის ამოსავალი წერტილი არის „არბიტრაჟის შესახებ“ კანონის პირველივე მუხლში, რომლის მე-2 პუნქტის თანახმად, არბიტრაჟის განხილვის საგანი შეიძლება მხოლოდ კერძო ხასიათის ის ქონებრივი დავა, რომლის მონესრიგებაც მხარეებს შეუძლიათ

ერთმანეთს შორის. მე დავამატებდი, რომ მარტო ის, რომ შეუძლიათ მოწესრიგება, ნაკლებმნიშვნელოვანია, რადგანაც სურვილიც უნდა გააჩნდეთ (ამ საკითხთან დაკავშირებით იხილეთ პირველი და მეორე მუხლების კომენტარები);

ბ. საარბიტრაჟო გადაწყვეტილება ეწინააღმდეგება საქართველოში არსებულ საჯარო წესრიგს.

მითითებული საფუძვლები ამომწურავია და განვრცობას არ ექვემდებარება. განსაკუთრებით უნდა აღინიშნოს, რომ არ არსებობს ერთიანი განმარტება, თუ რა არის საჯარო წესრიგი და რას ნიშნავს საჯარო წესრიგის დარღვევა, რაც თავისთავად ალბათ ამ დათქმის სხვადასხვა ინტერპრეტაციის გაკეთების შესაძლებლობას იძლევა და ცხადია, აქ სასამართლოს ეძლევა გადამწყვეტი სიტყვა. აღსანიშნავია, რომ ზემოციტირებული სააპელაციო სასამართლოს განჩინებით გარკვეულწილად უკვე მოხდა საჯარო წესრიგის საარბიტრაჟო სამართალში გამოყენების საკმაოდ პროგრესულად განმარტება. მართალია ასეთი ერთიანი განმარტება, საკანონმდებლო დონეზე, არ არსებობს და ინტერპრეტაციის საგანია. საჯარო წესრიგის დარღვევის ამკარა შემთხვევა იქნება არბიტრაჟის მიერ მორიგების ისეთი პირობის დამტკიცება, რომ მორიგების პირობების დარღვევის შემთხვევაში სააღსრულებო ფურცელი გაცემული იქნება არბიტრაჟის მიერ. ასეთ შემთხვევაში კანონმდებელი მართალია ითვალისწინებს მხარეთა ნების ავტონომიურობას, მაგრამ ასეთი ნება არ არის აბსოლუტური და მხარეთა ნება არ უნდა ხელყოფდეს კანონით ნათლად განსაზღვრულ პროცედურებს. არბიტრაჟების მიერ გამოტანილი გადაწყვეტილებების გაუქმების საკითხზე საინტერესოა ამ საკითხზე სასამართლო პრაქტიკის ანალიზი. ქუთაისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატამ ერთ-ერთ საქმეზე, სადაც არსებობდა საარბიტრაჟო შეთანხმება და არც ერთი მხარე არ დავობდა არბიტრაჟის კომპეტენციის არარსებობის შესახებ, საჯარო წესრიგის დარღვევად მიიჩნია სამემკვიდრეო საქმის განხილვა ქონებაზე, რომელიც არც ტექნიკური ბიუროში და არც საჯარო რეეს-

ტრში მხარეთა მამკვიდრებლის საკუთრებად არ ყოფილა აღრიცხული და მხარეებმა იურიდიული მნიშვნელობის ფაქტის დადგენით მოითხოვეს ქონების გარდაცვლილის საკუთრებად აღიარება და შემდგომ სამკვიდრო მასის განაწილება კუთვნილი წილების მიხედვით. სხვა საქმეზე სამოქალაქო კოდექსის იმპერატიული ნორმის დარღვევით მიღებულ გადაწყვეტილებაზე სააპელაციო სასამართლომ მიუთითა, რომ არბიტრაჟის გადაწყვეტილება იპოთეკის საგნის კრედიტორის საკუთრებაში გადასვლასთან დაკავშირებით ეწინააღმდეგებოდა საჯარო წესრიგს. სასამართლომ დაადგინა, რომ საარბიტრაჟო გადაწყვეტილებით შესაძლებელი იყო მხოლოდ დადგენილი ყოფილიყო იპოთეკით დატვირთული უძრავი ქონების რეალიზაცია იძულებით აუქციონზე და აღნიშნული უძრავი ქონების რეალიზაციით მოსარჩელის მოთხოვნის დაკმაყოფილება. სხვა საქმეზე რომელზეც უკვე იყო მინიშნება, თბილისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატამ მიუთითა, რომ თეორიაში და პრაქტიკაში დამკვიდრებული მიდგომის თანახმად, საჯარო წესრიგის დაცვა არ გულისხმობს საარბიტრაჟო გადაწყვეტილების შინაარსის გადასინჯვას და ამ თვალსაზრისით, საარბიტრაჟო გადაწყვეტილების დასაბუთების მართებულობის შეფასებას სასამართლოს მხრიდან, მოცემული საკითხისადმი ამ პოზიციის შეუსაბამო მიდგომა პირდაპირ წინააღმდეგობაში მოვიდოდა კანონის მიზანთან, ამ მსჯელობიდან გამომდინარე, საარბიტრაჟო გადაწყვეტილების გასაჩივრებისას საჯარო წესრიგზე მითითებით არ შეიძლება საარბიტრაჟო გადაწყვეტილებაში ასახული სახელშეკრულებო დებულებების განმარტება, მტკიცებულებათა შეფასება, სამართლებრივი ურთიერთობათა კვალიფიკაცია, რადგან საჯარო წესრიგი მოიცავს არა ნებისმიერი სახის დარღვევას, არამედ სამართლის ფუნდამენტური პრინციპების უგულებელყოფას; ე.ი. სხვაგვარად რომ ითქვას, იმისათვის, რომ საარბიტრაჟო გადაწყვეტილება საჯარო წესრიგთან წინააღმდეგობის საფუძვლით იქნას გაუქმებული, იგი წინააღმდეგობაში უნდა მოდიოდეს უფრო მაღალ ღირებულებებთან, წინააღმდეგ

შემთხვევაში საჯარო წესრიგი გადაიქცევა საარბიტრაჟო გადაწყვეტილებების აპელაციის მექანიზმად, ასეთი მიდგომა კი წინააღმდეგობაშია „არბიტრაჟის შესახებ“ საქართველოს კანონის მიზანთან – უზრუნველყოფილი იქნას საარბიტრაჟო გადაწყვეტილებების საბოლოობა. ერთ-ერთ საქმეზე კი სააპელაციო პალატამ დაადგინა, რომ საარბიტრაჟო გადაწყვეტილება მართლზომიერია კრედიტის ძირითადი თანხისა და მასზე დარიცხული სარგებლის მოპასუხეებისათვის დაკისრების ნაწილში, ხოლო რაც შეეხება პირგასამტეხლოს დაკისრებას ყოველ ვადაგადაცილებულ დღეზე სესხის ძირითადი თანხის 1%-ის ოდენობით, სააპელაციო პალატამ მიიჩნია, რომ იგი ეწინააღმდეგება ვალდებულებით-სამართლებრივი ურთიერთობებისათვის დადგენილი კანონის ძირითად პრინციპებს, შესაბამისად, საჯარო წესრიგს და პალატამ თავად განსაზღვრა დასაკისრებელი თანხის ოდენობა.

3. საარბიტრაჟო გადაწყვეტილებით უკმაყოფილო მხარის მოთხოვნის ფარგლებს განსაზღვრასთან ერთად კანონმა განსაზღვრა საარბიტრაჟო გადაწყვეტილების გასაჩივრების ვადაც – 90 დღე და ამ ვადის ათვლა იწყება საარბიტრაჟო გადაწყვეტილების მხარისათვის ჩაბარებიდან. იგივე ვადა და ათვლის იგივე წესია გათვალისწინებული „არბიტრაჟის შესახებ“ კანონის 41-ე მუხლით გათვალისწინებული საპროცესო აქტის მიღებისას.

4. საარბიტრაჟო გადაწყვეტილებაზე საჩივრის შეტანა არ აჩერებს ასეთი გადაწყვეტილების აღსრულებას. შეჩერების ერთადერთი საფუძველია ამ კანონის 45-ე მუხლის მე-3 პუნქტით გათვალისწინებული შემთხვევა (იხილეთ დასახელებული მუხლის კომენტარი).

5. პასუხს შესაძლო კითხვაზე – დაიშვება თუ არა საარბიტრაჟო გადაწყვეტილების გაუქმების შესახებ საჩივრის წარდგენა სააპელაციო სასამართლოს მიერ ასეთი გადაწყვეტილების ცნობისა და აღსასრულებლად მიქცევის შემდეგ, პირდაპირ იძლევა „არბიტრაჟის შესახებ“ კანონის 42-ე მუხლის მე-5 პუნქტი. აღნიშნული სამართლებრივი ნორმის

ანალიზის შედეგად ნათელია, რომ ასეთი საჩივარი შესაძლებელია, ოღონდ არსებობს ასეთი საჩივრის წარდგენის შეზღუდვა. კერძოდ, საჩივარი დაუშვებელია იმ საფუძვლით, რომელიც მხარის მიერ გაცხადებული იყო საარბიტრაჟო გადაწყვეტილების ცნობისა და აღსრულებაზე უარის თქმის დასასაბუთებლად და რომელზეც სააპელაციო პალატამ ერთხელ უკვე იმსჯელა და უარყო. ამ საფუძვლით წარდგენილი საჩივარი არ დაიშვება, ხოლო თუ ასეთი საჩივარი უკვე მიღებული იქნა წარმოებაში, ასეთი საჩივრის საფუძველზე დანყებული წარმოება ექვემდებარება უპირობო შეწყვეტას. სხვა შემთხვევაში საჩივარი დასაშვებია, ცხადია კანონით განსაზღვრულ ფარგლებში.

მუხლი 43. სასამართლოს მიერ საარბიტრაჟო გადაწყვეტილების გაუქმების განხილვის შეჩერება

სასამართლოს, რომელსაც მიმართეს საარბიტრაჟო გადაწყვეტილების გაუქმების შესახებ საჩივრით, უფლება აქვს, მხარის შუამდგომლობის საფუძველზე შეაჩეროს გადაწყვეტილების გაუქმების განხილვა საჩივრის წარმოებაში მიღებიდან არაუმეტეს 30 დღის ვადით, რათა არბიტრაჟს მიეცეს შესაძლებლობა, განაახლოს განხილვა ან განახორციელოს ნებისმიერი ისეთი ქმედება, რომელიც არბიტრაჟის შეხედულებით, აუცილებელია გადაწყვეტილების გაუქმების საფუძვლის აღმოსაფხვრელად. აღნიშნული საფუძვლით საქმის განხილვის შეჩერების შესახებ სასამართლო უწყებთ ატყობინებს არბიტრაჟს საქმის განხილვის შეჩერებიდან 3 დღის ვადაში.

„არბიტრაჟის შესახებ“ კანონი UNCITRAL-ის მოდელური კანონის 34-ე მუხლის მსგავსად, იძლევა შესაძლებლობას არბიტრაჟის მიერ დაშვებული, საარბიტრაჟო გადაწყვეტილების გაუქმების საფუძველი, მის მიერ დაშვებული პროცე-

დურული ხარვეზი, აღმოფხვრას ასეთი გადანყვეტილების გამომტანმა არბიტრაჟმა. ასეთი საჩივრის არსებობისას, მხარეს, რომლის სასარგებლოდაც არის გამოტანილი საარბიტრაჟო გადანყვეტილება, სააპელაციო სასამართლოდან საჩივრის ასლის მიღებისას, უფლება ეძლევა მიმართოს სააპელაციო სასამართლოს საჩივრის განხილვის შეჩერების შესახებ შუამდგომლობით, რათა არბიტრაჟს მიეცეს შესაძლებლობა თავად აღმოფხვრას მისი გადანყვეტილების გაუქმების საფუძველი. შუამდგომლობის დაკმაყოფილების შემთხვევაში სააპელაციო სასამართლო, საჩივართან დაკავშირებული საქმის განხილვის შეჩერების შესახებ, 3 დღის ვადაში სასამართლო უწყებით აცყობინებს გადანყვეტილების გამომტან არბიტრაჟს სასამართლო განხილვის შეჩერების შესახებ. აღნიშნულის შემდეგ, კანონის მითითებული ნორმიდან გამომდინარე, არბიტრაჟი უფლებამოსილია აღმოფხვრას ხარვეზი, რომელიც მის მიერ გამოტანილი გადანყვეტილების გაუქმების საფუძველია. ჩემს მიერ ვერ იქნა მოძიებული საარბიტრაჟო დანესებულების დებულება, სადაც გათვალისწინებული იქნება ასეთი საპროცესო მოქმედების განხორციელების პროცედურული წესი, მაგრამ მიმაჩნია, რომ ეს პროცედურული ხარვეზი არ გამორიცხავს კანონის მოთხოვნის შესრულების შესაძლებლობას და თუ არბიტრაჟი ასეთ ხარვეზს არ აღმოფხვრის 30 დღის ვადაში, სააპელაციო სასამართლო განაახლებს მის წარმოებაში არსებული საჩივრის განხილვას.

თავი №8
საარბიტრაჟო გადაწყვეტილების
ცნობა და აღსრულება

მუხლი 44. საარბიტრაჟო გადაწყვეტილების ცნობა
და აღსრულება

1. იმ ქვეყნის მიუხედავად, სადაც გამოტანილ იქნა საარბიტრაჟო გადაწყვეტილება, იგი შესასრულებლად სავალდებულოა და სასამართლოში წერილობითი შუამდგომლობის წარდგენის შემთხვევაში უნდა აღსრულდეს ამ მუხლისა და ამ კანონის 45-ე მუხლის დებულებათა გათვალისწინებით. საქართველოში გამოტანილ გადაწყვეტილებებთან დაკავშირებით ამ მუხლისა და ამ კანონის 45-ე მუხლის მიზნებისათვის უფლებამოსილ სასამართლოდ ითვლება სააპელაციო სასამართლოები, ხოლო საქართველოს ფარგლებს გარეთ გამოტანილ გადაწყვეტილებებთან დაკავშირებით – საქართველოს უზენაესი სასამართლო.
2. მხარემ, რომელიც შუამდგომლობს საარბიტრაჟო გადაწყვეტილების ცნობასა და აღსრულებაზე, უნდა წარმოადგინოს საარბიტრაჟო გადაწყვეტილების სათანადოდ დამონმებული დედანი (საქართველოს ფარგლებს გარეთ გამოტანილი გადაწყვეტილებებისათვის) ან მისი სათანადოდ დამონმებული ასლი, აგრეთვე ამ კანონის მე-8 მუხლში მითითებული საარბიტრაჟო შეთანხმების დედანი ან მისი სათანადოდ დამონმებული ასლი (ასეთის არსებობის შემთხვევაში). თუ საარბიტრაჟო გადაწყვეტილება ან შეთანხმება არ არის შესრულებული ქართულ ენაზე, მხარემ უნდა წარმოადგინოს ასევე ქართულ ენაზე ამ საბუთების სათანადოდ დამონმებული თარგმანი.
3. პუნქტი ამოღებულია.
4. საარბიტრაჟო გადაწყვეტილების აღსრულება ხორციელდება სასამართლოს განჩინების საფუძველზე, „სააღსრულებ“

რულებო წარმოებათა შესახებ“ საქართველოს კანონის შესაბამისად.

1. საქართველოს პარლამენტის 1994 წლის 3 თებერვლის დადგენილებით რატიფიცირებული იქნა გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის 1958 წლის 10 ივნისის კონვენცია „უცხოური საარბიტრაჟო გადაწყვეტილებების ცნობისა და აღსრულების შესახებ (ნიუ-იორკის 1958 წლის კონვენცია). შესაბამისად, ამ კონვენციის მოთხოვნების შესრულება სავალდებულოა საქართველოსათვის. საქართველოს პარლამენტის მიერ 2009 წლის 19 ივნისს მიღებული, „არბიტრაჟის შესახებ“ კანონის 44-ე მუხლის პირველი პუნქტი სრულად ასახავს მითითებული კონვენციის პირველი მუხლის დებულებას, რომ „კონვენცია გამოიყენება იმ საარბიტრაჟო გადაწყვეტილებათა ცნობისა და აღსრულების მიმართ, რომლებიც მიღებულია სხვა სახელმწიფოს ტერიტორიაზე, და არა იმ სახელმწიფოს ტერიტორიაზე, სადაც მოითხოვება ასეთ გადაწყვეტილებათა ცნობა და აღსრულება, და გამოტანილია ისეთ დავათა გამო, რომელთა მხარეები შეიძლება იყვნენ როგორც ფიზიკური, ისე იურიდიული პირები. იგი გამოიყენება აგრეთვე იმ საარბიტრაჟო გადაწყვეტილებათა მიმართ, რომლებიც არ ითვლება იმ სახელმწიფოს ადგილობრივ გადაწყვეტილებებად, სადაც მოითხოვება მათი ცნობა და აღსრულება“. ამდენად, მოცემული კანონი ითვალისწინებს რა როგორც საქართველოში გამოტანილ, ასევე უცხოური საარბიტრაჟო გადაწყვეტილებების სავალდებულო წესით აღსრულებას, ადგენს დიფერენცირებულ განსჯადობას – საქართველოში გამოტანილი გადაწყვეტილებების მიმართ უფლებამოსილ სასამართლოდ მიიჩნევს სააპელაციო სასამართლოს, ხოლო უცხოური საარბიტრაჟო გადაწყვეტილებების მიმართ – საქართველოს უზენაეს სასამართლოს. აღსანიშნავია, რომ მითითებული კონვენციის პირველი მუხლის მე-2 პუნქტის თანახმად, „ტერმინი „საარბიტრაჟო გადაწყვეტილებები“ მოიცავს არა მხოლოდ ყოველ ცალკეულ საქმესთან დაკავშირებით დანიშნული არბიტრების

მიერ მიღებულ საარბიტრაჟო გადაწყვეტილებებს, არამედ იმ მუდმივმოქმედი საარბიტრაჟო ორგანოების მიერ მიღებულ საარბიტრაჟო გადაწყვეტილებებსაც, რომლებსაც მხარეებმა მიმართეს“. ამდენად, საქართველოს ტერიტორიაზე ცნობასა და აღსრულებას ექვემდებარება როგორც მუდმივმოქმედი არბიტრაჟის მიერ გამოტანილი გადაწყვეტილება, ასევე *ad hoc* არბიტრაჟის გადაწყვეტილება.

2. უცხოური საარბიტრაჟო გადაწყვეტილებების ცნობისა და აღსრულების შესახებ საქართველოს უზენაეს სასამართლოში წარსადგენ შუამდგომლობას უნდა დაერთოს საარბიტრაჟო გადაწყვეტილების სათანადოდ დამონმებული დედანი ან მისი სათანადოდ დამონმებული ასლი, აგრეთვე ამ კანონის მე-8 მუხლში მითითებული საარბიტრაჟო შეთანხმების დედანი ან მისი სათანადოდ დამონმებული ასლი (ასეთის არსებობის შემთხვევაში). მიმაჩნია, რომ კანონში დათქმა „(ასეთის არსებობის შემთხვევაში)“, არასწორ ადგილას არის განთავსებული, რადგანაც ლინგვისტური ანალიზის თანახმად ეს დათქმა ეხება არა სათანადოდ დამონმებული ასლის არსებობას, არამედ თავად წერილობითი ფორმით დაფიქსირებული საარბიტრაჟო შეთანხმების არსებობას. ასეთი დასკვნის საფუძველია მოცემული კანონის მე-8 მუხლის მე-4-მე-6 პუნქტები, რომელთა თანახმად, საარბიტრაჟო შეთანხმება ერთიანი დოკუმენტის სახით, შესაძლებელია არც არსებობდეს და ვერ დაურთავ შუამდგომლობას იმას, რაც ბუნებაში არ არსებობს. შესაბამისად, დათქმა „(ასეთის არსებობის შემთხვევაში)“, ეხება საარბიტრაჟო შეთანხმებას (და არა მის თარგმანს) და ასეთი დათქმა განთავსებული უნდა იყოს სიტყვების „საარბიტრაჟო შეთანხმების“ შემდეგ. რაც შეეხება წარსადგენი დოკუმენტების დედნის თუ ასლის დამონმების სათანადობას, ჰააგის კონვენციის მონაწილე ქვეყანაში გაცემული დოკუმენტი აპოსტილით უნდა იყოს დამონმებული, ხოლო თუ დოკუმენტი გაცემულია იმ ქვეყანაში, რომელიც არ არის „უცხოეთის ოფიციალური დოკუმენტების ლეგალიზაციის გაუქმების შესახებ“ ჰააგის 1961 წლის 5 ოქტომბრის კონვენციის მონაწილე, ასეთი დოკუმენ-

ტები უზენაეს სასამართლოს უნდა წარედგინოს ლეგალიზებული სახით და ქართულ ენაზე სათანადოდ დამოწმებული (სანოტარო წესით დადასტურებული თარგმანი). რაც შეეხება სააპელაციო სასამართლოში წარსადგენ შუამდგომლობას, მას იგივე სახის დოკუმენტაცია უნდა დაერთოს.

3. მხარის შუამდგომლობის დაკმაყოფილების შემთხვევაში უფლებამოსილი სასამართლო გასცემს განჩინებას და სააღსრულებო ფურცელს და ამ საპროცესო აქტების საფუძველზე აღსრულება განხორციელდება „სააღსრულებო წარმოებათა შესახებ“ საქართველოს კანონით განსაზღვრული წესის შესაბამისად.

მუხლი 45. საარბიტრაჟო გადაწყვეტილების ცნობასა და აღსრულებაზე უარის თქმა

1. მიუხედავად იმისა, თუ რომელ ქვეყანაში იქნა გამოტანილი საარბიტრაჟო გადაწყვეტილება, მხარეს შეიძლება უარი ეთქვას ამ გადაწყვეტილების ცნობასა და აღსრულებაზე, თუ:
  - ა. მხარე, რომლის წინააღმდეგაც გამოტანილია საარბიტრაჟო გადაწყვეტილება, სასამართლოს განცხადებით მმართველს და დაამტკიცებს, რომ:
    - ა.ა. – საარბიტრაჟო შეთანხმების გაფორმების დროს მხარე იყო არაუფლებამოსილი ან მხარდაჭერის მიმღები, რომელსაც საარბიტრაჟო შეთანხმებაში მითითებულ საკითხებთან დაკავშირებით მხარდამჭერი ჰყავდა დაწინიშნული, მაგრამ შესაბამისი მხარდაჭერა არ მიუღია, ან იმ სამართლებრივი ნორმების მიხედვით, რომლებზედაც მხარეებმა საარბიტრაჟო შეთანხმებაში მიუთითეს, ხოლო ასეთი მითითების არარსებობისას – იმ ქვეყნის კანონმდებლობის მიხედვით, სადაც გამოტანილ იქნა საარბიტრაჟო გადაწყვეტილება, საარბიტრაჟო შეთანხმება ბათილია ან ძალადაკარგულია;

- ა.ბ. – იგი არ იყო ჯეროვნად ინფორმირებული არბიტრის დანიშვნის ან საარბიტრაჟო განხილვის შესახებ ან არ მიეცა შესაძლებლობა, წარმოედგინა საკუთარი პოზიცია ან დაეცვა თავისი ინტერესები;
  - ა.გ. – საარბიტრაჟო გადაწყვეტილება გამოტანილია იმ დავის შესახებ, რომელიც მხარეებმა არბიტრაჟში არ წარადგინეს, ან საარბიტრაჟო გადაწყვეტილება შეიცავს გადაწყვეტილებას ისეთ საკითხზე, რომელიც არბიტრაჟში მხარეთა მოთხოვნის ფარგლებს სცილდება. თუ გადაწყვეტილება იმ საკითხებზე, რომლებიც არბიტრაჟში მხარეთა მოთხოვნის ფარგლებში ექცევა, შეიძლება გამოცალკევებულ იქნეს იმ საკითხებისაგან, რომლებიც არბიტრაჟში მხარეთა მოთხოვნის ფარგლებს სცილდება, საარბიტრაჟო გადაწყვეტილება შეიძლება ცნობილ და აღსრულებულ იქნას ნაწილობრივ, მხოლოდ იმ ნაწილში, რომელიც არბიტრაჟში მხარეთა მოთხოვნის ფარგლებში მოქცეულ საკითხებზე გადაწყვეტილებას შეიცავს;
  - ა.დ. – არბიტრაჟის შემადგენლობა ან საარბიტრაჟო წარმოება არ შეესაბამებოდა მხარეთა შეთანხმებას, ხოლო ასეთი შეთანხმების არარსებობისას – იმ ქვეყნის კანონის მოთხოვნებს, სადაც ჩატარდა საარბიტრაჟო განხილვა;
  - ა.ე. – საარბიტრაჟო გადაწყვეტილება არ შესულა კანონიერ ძალაში ანდა იგი გააუქმა ან შეაჩერა იმ ქვეყნის სასამართლომ, სადაც ეს გადაწყვეტილება იქნა გამოტანილი, ან იმ ქვეყნის სასამართლომ, რომლის სამართლის შესაბამისადაც იქნა გადაწყვეტილება გამოტანილი;
- ბ. სასამართლო დაადგენს, რომ:
- ბ.ა. – საქართველოს კანონმდებლობის თანახმად, დავა არ შეიძლება იყოს საარბიტრაჟო განხილვის საგანი;
  - ბ.ბ. – საარბიტრაჟო გადაწყვეტილების ცნობა და აღსრულება ეწინააღმდეგება საჯარო წესრიგს.
2. დაუშვებელია საქართველოში გამოტანილი საარბიტრაჟო გადაწყვეტილების ცნობასა და აღსრულებაზე უარის

თქმის შესახებ განცხადებით სასამართლოსათვის მიმართვა იმავე საფუძვლით, რომლითაც მხარე ითხოვდა აღნიშნული საარბიტრაჟო გადაწყვეტილების გაუქმებას, ან იმ შემთხვევაში, თუ მხარემ არ გაასაჩივრა საარბიტრაჟო გადაწყვეტილება ამ კანონის 42-ე მუხლის მე-3 პუნქტით განსაზღვრულ ვადაში.

3. თუ ამ მუხლის პირველი პუნქტის „ა.ე“ ქვეპუნქტში მითითებულ სასამართლოში წარდგენილია საჩივარი საარბიტრაჟო გადაწყვეტილების გაუქმების შესახებ ან შეტანილია შუამდგომლობა საარბიტრაჟო გადაწყვეტილების აღსრულების შეჩერების შესახებ, სასამართლოს, რომელსაც მიმართეს საარბიტრაჟო გადაწყვეტილების ცნობისა და აღსრულების შესახებ შუამდგომლობით, უფლება აქვს, არაუმეტეს 30 დღით გადადოს გადაწყვეტილების გამოტანა და იმ მხარის მოთხოვნით, რომელიც ითხოვს ცნობას ან აღსრულებას, დაავალოს მეორე მხარეს, წარმოადგინოს შესაბამისი უზრუნველყოფა.

1. UNCITRAL-ის მოდელური კანონის 36-ე მუხლის თანახმად განსაზღვრულია, რომ მხოლოდ მითითებულ მუხლში ჩამოთვლილი საფუძვლების არსებობის შემთხვევაში არ დაკმაყოფილდება შუამდგომლობა საარბიტრაჟო გადაწყვეტილების ცნობისა და აღსრულების შესახებ. ხსენებული მუხლის სიტყვა „მხოლოდ“ („only“), გრამატიკული ანალიზის თანახმად, ნიშნავს, რომ ჩამოთვლილი საფუძვლების არსებობა შეუძლებელს ხდის საარბიტრაჟო გადაწყვეტილების ცნობისა და აღსასრულებლად მიქცევის საკითხის დადებითად გადაწყვეტას და რომ ასეთი საფუძვლების არსებობის შემთხვევაში სასამართლო ვალდებულია მიიღოს ერთადერთი გადაწყვეტილება – არ დააკმაყოფილოს შუამდგომლობა. მოდელური კანონის არსებული მუხლი ქართულ ენაზე არასწორად იქნა ნათარგმნი და „არბიტრაჟის შესახებ“ კანონის 45-ე მუხლის პირველ პუნქტში სიტყვა „მხოლოდ“ საერთოდ არ არის მითითებული. შესაბამისად, მოდელური კანონის ორიგინალის შინაარსის არცოდნის შემთხვევაში, იქიდან

გამომდინარე, რომ „არბიტრაჟის შესახებ“ საქართველოს კანონის 45-ე მუხლის პირველი პუნქტის თანახმად, „მხარეს შეიძლება უარი ეთქვას ამ გადაწყვეტილების ცნობასა და აღსრულებაზე, თუ:“ შეიძლება წამოიჭრას საკითხი ცნობასა და აღსრულებაზე შუამდგომლობის დაკმაყოფილებაზე უარი წარმოადგენს სასამართლოს დისკრეციულ უფლებამოსილებას, თუ ვალდებულებას. სწორედ ასეთი გაუგებრობის თავიდან აცილების მიზნით ჩავთვალე მიზანშეწონილად გადმომეცა მოდელური კანონის ინგლისურენოვანი ტექსტის შინაარსი, რომლის გაცნობის შედეგად ნათელია, რომ მოდელური კანონის მითითებული დებულება და, შესაბამისად, „არბიტრაჟის შესახებ“ კანონის 45-ე მუხლის პირველი პუნქტი სასამართლოების დისკრეციას არ ითვალისწინებს და მხოლოდ ვალდებულებაა ნაგულისხმები. აქვე აღვნიშნავ, რომ „არბიტრაჟის შესახებ“ კანონი სწორედ მოდელური კანონის ბაზაზე შეიქმნა და შეიქმნა არა ცალკეული მოხელის კეთილი ნების, არამედ გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის (გაერო) გენერალური ასამბლეის 2006 წლის 4 დეკემბრის №61/33 რეზოლუციის საფუძველზე, რომლითაც ყველა ქვეყანას მიეცა რეკომენდაცია გადაეხედა არბიტრაჟის შესახებ საკუთარი კანონმდებლობისათვის UNCITRAL-ის მოდელური კანონის 2006 წლის 7 ივლისის ცვლილებების საფუძველზე. „არბიტრაჟის შესახებ“ საქართველოს კანონის 42-ე მუხლის კომენტარებისას აღვნიშნე, რომ კანონიც და სასამართლო პრაქტიკაც შემოიფარგლება იმით, რომ საარბიტრაჟო გადაწყვეტილების გასაჩივრებისას ყურადღება გასამახვილებელია მხოლოდ პროცესუალურ-სამართლებრივ მხარეზე. ანალოგიურად, ამავე კანონის 45-ე მუხლიც საარბიტრაჟო გადაწყვეტილების ცნობისა და აღსრულების გამომრიცხავ გარემოებად კანონის 45-ე მუხლში ჩამოთვლილ პროცესუალურ (საპროცესო) საფუძველებს მიუთითებს. კანონის 42-ე მუხლში მითითებულ საფუძველებთან ერთად, 45-ე მუხლის პირველი პუნქტის „ა.ე“ ქვეპუნქტი შუამდგომლობის დაკმაყოფილებაზე უარის თქმის საფუძველად მიუთითებს საარბიტრაჟო გადაწყვეტილების კანო-

ნიერ ძალაში შეუსვლელობას ან მის გაუქმებას ან შეჩერებას იმ ქვეყნის სასამართლოს მიერ, რომლის სამართლის შესაბამისადაც იქნა გადაწყვეტილება გამოტანილი. აღნიშნულიდან გამომდინარე კი ნათელია, რომ „არბიტრაჟის შესახებ“ კანონის 44-ე მუხლის მე-2 პუნქტში შეტანილი უნდა იქნეს ცვლილება და სასამართლოში წარსადგენ შუამდგომლობაზე დასართავ დოკუმენტებთან ერთად გათვალისწინებული უნდა იყოს შესაბამისი ცნობის წარდგენა იმის შესახებ, რომ საარბიტრაჟო გადაწყვეტილება შესულია კანონიერ ძალაში, ისევე როგორც ეს გათვალისწინებულია „საერთაშორისო კერძო სამართლის შესახებ“ საქართველოს კანონში უცხო ქვეყნის სასამართლო გადაწყვეტილების ცნობისა და აღსრულების საკითხთან დაკავშირებით. განსაკუთრებიაა ხაზგასასმელი, რომ უცხოური თუ ადგილობრივი საარბიტრაჟო დანესებულების მიერ ყველა ფორმალური პროცედურის დაცვის მიუხედავად, საარბიტრაჟო გადაწყვეტილება არ ექვემდებარება ცნობასა და აღსასრულებლად მიქცევას, თუ არბიტრაჟის გადაწყვეტილება კონკრეტულ დავაზე საქართველოს კანონმდებლობის თანახმად, არ შეიძლება იყოს საარბიტრაჟო განხილვის საგანი ან საარბიტრაჟო გადაწყვეტილების ცნობა და აღსრულება ეწინააღმდეგება საჯარო წესრიგს. ასევე აღსანიშნავია, რომ საარბიტრაჟო გადაწყვეტილება ასევე არ დაექვემდებარება ცნობასა და აღსასრულებლად მიქცევას, თუ დარღვეული იქნება „არბიტრაჟის შესახებ“ კანონის მე-12 მუხლის პირველი პუნქტით გათვალისწინებული პირობები დავის დამოუკიდებელი და მიუკერძოებელი არბიტრაჟის მიერ განხილვის შესახებ და, ამავდროულად „არბიტრთა ეთიკის კოდექსის“ იმპერატიული მოთხოვნა ყოველგვარი ეჭვის გამჟღავნების სასარგებლოდ გადაწყვეტის შესახებ. საჯარო წესრიგის დაცვის საკითხზე სასამართლო პრაქტიკის შესახებ აღნიშნული იყო კანონის 42-ე მუხლის კომენტარში. დამატებით მოვიყვან თბილისის სააპელაციო სასამართლოს განჩინებას ერთ-ერთ საქმეზე, სადაც სააპელაციო პალატამ ნაწილობრივ სცნო და აღსასრულებლად ნაწილობრივ მიაქცია საარბიტრაჟო გადაწყ-

ვეტილება თანხის დაკისრების ნაწილში, ხოლო დაგირავებული ნივთების კრედიტორის (მოგირავნის) საკუთრებაში გადაცემის ნაწილში ცნობაზე უარი განაცხადა იმ საფუძველით, რომ გირავნობის ხელშეკრულება ეწინააღმდეგებოდა საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 255-ე, 257-ე და 258-ე მუხლების იმპერატიულ მოთხოვნებს და, სააპელაციო პალატის მოსაზრებით, საჯარო წესრიგს. სხვა საქმეზე, სადაც მოპასუხე იურიდიულ პირს ვერ ჩაბარდა საარბიტრაჟო გზავნილი და არბიტრაჟმა გზავნილი ჩაბარებულად მიიჩნია, რადგანაც ადგილი ჰქონდა გაგზავნის მცდელობას იურიდიული პირის რეგისტრირებული მისამართის მიხედვით და არბიტრაჟმა ასეთი მცდელობა საკმარისად ჩათვალა, სააპელაციო პალატამ განმარტა, რომ საჯარო წესრიგის ზოგადი პრინციპებიდან გამომდინარე, საარბიტრაჟო მოსარჩელის მიერ საარბიტრაჟო მოპასუხის თუნდაც რეგისტრირებული იურიდიული მისამართის მითითება, რომელზეც მოპასუხეს ვერ ჩაბარდა არბიტრაჟის მიერ გაგზავნილი კორესპოდენცია, არ ათავისუფლებს საარბიტრაჟო მოსარჩელეს მისთვის ცნობილი მოპასუხის ფაქტობრივი მისამართის ან კომუნიკაციის სხვა საშუალებებით შეტყობინების ვალდებულებიდან. პალატამ მიიჩნია, რომ მოპასუხედ იურიდიული პირის მითითების შემთხვევაში საარბიტრაჟო მოსარჩელეს უნდა მოეთხოვოს ყველა შესაძლო რეკვიზიტის მითითება. ამასთანავე, პალატის მოსაზრებით, იურიდიული პირის შემთხვევაში, გარდა მისი იურიდიული მისამართისა, ხელმისაწვდომია ხელმძღვანელობასა და წარმომადგენლობაზე უფლებამოსილი პირების ვინაობის დადგენა და მოსარჩელეს აქვს შესაძლებლობა მათი მონაცემებიც მოიძიოს და მიუთითოს არბიტრაჟს. შესაბამისად, პალატის აზრით, საარბიტრაჟო მოსარჩელემ იმთავითვე იცოდა მოპასუხის ფაქტობრივი ადგილსამყოფელის შესახებ, თუმცა ამის შესახებ არ აცნობა არბიტრაჟს და შემოიფარგლა მხოლოდ ფორმალურად მოპასუხის იურიდიული მისამართის მითითებით. აღნიშნულის გამო, განმცხადებელს უარი ეთქვა გადანყვეტილების ცნობასა და აღსრულებაზე. სააპელაციო პალატამ საჯარო წეს-

რიგის დარღვევად მიიჩნია საარბიტრაჟო გადაწყვეტილება, რომლის მიხედვით, არბიტრაჟმა ისე გადაწყვიტა იპოთეკით დატვირთული უძრავი ქონების რეალიზაციის საკითხი, რომ საქმის განხილვაში მხარედ არ ჰყავდა მონვეული ქონების მესაკუთრე, რომელსაც მოუსპო შესაძლებლობა ესარგებლა საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 292-ე მუხლით მინიჭებული უფლებით.

2. კანონი იმპერატიულად განსაზღვრავს, რომ დაუშვებელია საქართველოში გამოტანილი საარბიტრაჟო გადაწყვეტილების ცნობასა და აღსრულებაზე უარის თქმის შესახებ განცხადებით მიმართვა იმავე საფუძვლით, რომლითაც მხარე ითხოვდა აღნიშნული საარბიტრაჟო გადაწყვეტილების გაუქმებას. ეს უშუალოდ საარბიტრაჟო მოპასუხეს ეხება, რომელსაც, საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 356¹ 21 მუხლის მე-2¹ ნაწილის შესაბამისად ეგზავნება მხარის (საარბიტრაჟო მოსარჩელის) შუამდგომლობა გადაწყვეტილების ცნობისა და აღსრულების შესახებ და ეძლევა კანონით განსაზღვრული 7 დღის ვადა საკუთარი დასაბუთებული პრეტენზიების წარმოსადგენად. საარბიტრაჟო მოპასუხე არ არის უფლებამოსილი მოითხოვოს გადაწყვეტილების ცნობასა და აღსრულებაზე უარის თქმა იმ საფუძვლებით, რომლებიც მას გაცხადებული ჰქონდა ამავე საარბიტრაჟო გადაწყვეტილების გაუქმების შესახებ მის მიერ შეტანილ საჩივარში. ასეთი მოთხოვნა არ არის დასაშვები, თუ საარბიტრაჟო მოპასუხემ საარბიტრაჟო გადაწყვეტილების მისთვის ჩაბარებიდან 90 დღის ვადაში არ ისარგებლა საარბიტრაჟო გადაწყვეტილების გასაჩივრების უფლებით.

3. თუ იმ ქვეყნის სასამართლოში, სადაც საარბიტრაჟო გადაწყვეტილებაა გამოტანილი, ან იმ ქვეყნის სასამართლოში, რომლის სამართლის შესაბამისადაც იქნა საარბიტრაჟო გადაწყვეტილება გამოტანილი, საარბიტრაჟო მოპასუხის მიერ შეტანილია საჩივარი საარბიტრაჟო გადაწყვეტილების გაუქმების შესახებ ან შუამდგომლობა ასეთი გადაწყვეტილების აღსრულების შეჩერების შესახებ, საქართველოს უზენაეს ან სააპელაციო სასამართლოს, რომელიც იხილავს საარბიტრა-

ყო მოსარჩელის შუამდგომლობას საარბიტრაჟო გადაწყვეტილების ცნობისა და აღსრულების შესახებ, უფლება აქვს, არაუმეტეს 30 დღის ვადით გადადოს შუამდგომლობაზე გადაწყვეტილების გამოტანა და შუამდგომლობის აღმძვრელი მხარის მოთხოვნით (და არა საკუთარი ინიციატივით – ხაზგასმა ჩემია, გიორგი თითბერიძე), დაავალოს მეორე მხარეს, წარმოადგინოს შესაბამისი უზრუნველყოფა. თავისთავად ცხადია, უზრუნველყოფის ოდენობა გონივრულ შესაბამისობაში უნდა იყოს დავის საგნის მოცულობასთან.

თავი №9 ბარდამავალი დებულებები

მუხლი 46. ამ კანონის ამოქმედებამდე დაწყებული, ჯერ კიდევ დაუმთავრებელი საარბიტრაჟო დავები განიხილება კერძო არბიტრაჟის შესახებ საქართველოს 1997 წლის 17 აპრილის კანონით განსაზღვრული წესით, თუ მხარეები არ შეთანხმდნენ აღნიშნული დავების „არბიტრაჟის შესახებ“ საქართველოს კანონით განსაზღვრული წესით განიხილვაზე.

1. ამ კანონის ამოქმედებამდე დაწყებული, ჯერ კიდევ დაუმთავრებელი საარბიტრაჟო დავები განიხილება „კერძო არბიტრაჟის შესახებ“ საქართველოს 1997 წლის 17 აპრილის კანონით განსაზღვრული წესით, თუ მხარეები არ შეთანხმდნენ აღნიშნული დავების „არბიტრაჟის შესახებ“ საქართველოს კანონით განსაზღვრული წესით განიხილვაზე.
2. ამ მუხლის პირველი პუნქტით გათვალისწინებულ საარბიტრაჟო დავებზე გამოტანილ გადაწყვეტილებათა ცნობა და აღსრულება უნდა განხორციელდეს ამ კანონით განსაზღვრული წესით.

1. „არბიტრაჟის შესახებ“ მოცემული კანონი საქართველოს პარლამენტის მიერ მიღებული იქნა 2009 წლის 19 ივნისს და 48-ე მუხლით დადგინდა მისი ამოქმედება 2010 წლის 1 იანვრიდან, შესაბამისად აუცილებლობას წარმოადგენდა ახალი

კანონის მიღებისათვის დაუმთავრებელ საქმეთა გადაწყვეტის წესის განსაზღვრა, რაც განხორციელდა კიდეც ახალი კანონის 46-ე მუხლის პირველი პუნქტით.

2. ახალი კანონით ასევე განისაზღვრა მის ამოქმედებამდე გამოტანილი საარბიტრაჟო გადაწყვეტილებების ცნობისა და აღსრულების განხორციელების წესი.

მუხლი 46¹. 2015 წლის 1 აპრილამდე სასამართლოს მიერ ქმედუუნაროდ ცნობილ პირებთან დაკავშირებული სამართლებრივი რეგულირება გარდამავალ პერიოდში

1. სასამართლო უფლებამოსილია გააუქმოს საქართველოში გამოტანილი საარბიტრაჟო გადაწყვეტილება, თუ მხარე, რომლის წინააღმდეგაც გამოტანილია საარბიტრაჟო გადაწყვეტილება, სასამართლოს საჩივრით მიმართავს და დაამტკიცებს, რომ საარბიტრაჟო შეთანხმების გაფორმების დროს მხარე იყო 2015 წლის 1 აპრილამდე სასამართლოს მიერ ქმედუუნაროდ ცნობილი პირი, სანამ მისი ინდივიდუალური შეფასება არ მოხდება.
2. მიუხედავად იმისა, თუ რომელ ქვეყანაში იქნა გამოტანილი საარბიტრაჟო გადაწყვეტილება, მხარეს შეიძლება უარი ეთქვას ამ გადაწყვეტილების ცნობასა და აღსრულებაზე, თუ მხარე, რომლის წინააღმდეგაც გამოტანილია საარბიტრაჟო გადაწყვეტილება, სასამართლოს განცხადებით მიმართავს და დაამტკიცებს, რომ საარბიტრაჟო შეთანხმების გაფორმების დროს მხარე იყო 2015 წლის 1 აპრილამდე სასამართლოს მიერ ქმედუუნაროდ ცნობილი პირი, სანამ მისი ინდივიდუალური შეფასება არ მოხდება.

1. 2015 წლის 20 მარტს „არბიტრაჟის შესახებ“ საქართველოს კანონს დაემატა მოცემული მუხლი (46¹ მუხლი),

რომლის თანახმად გათვალისწინებულია საქართველოში გამოტანილი საარბიტრაჟო გადანყვეტილების გაუქმება, თუ საჩივრის ავტორი დაამტკიცებს საარბიტრაჟო შეთანხმების გაფორმების დროს ნების კონკრეტული ნაკლის არსებობას. შესაბამისად, ასეთ დროს, საარბიტრაჟო შეთანხმების ბათილად ცნობის შემთხვევაში, ბათილად იქნება ცნობილი არბიტრაჟის მიერ მოცემულ საქმეზე გამოტანილი ყველა საპროცესო მოქმედება.

2. ამავე მუხლის მე-2 პუნქტი უკვე ეხება საარბიტრაჟო გადანყვეტილების, მიუხედავად იმისა, თუ რომელ ქვეყანაში იქნა გამოტანილი, ცნობასა და აღსრულებაზე უარის თქმას ნების იმავე ნაკლის არსებობის შემთხვევაში.

თავი №10 დასკვნითი დებულებები

მუხლი 47. ძალადაკარგულად ცნობილი ნორმატიული აქტი

ამ კანონის ამოქმედებისთანავე ძალადაკარგულად იქნეს ცნობილი „კერძო არბიტრაჟის შესახებ“ საქართველოს 1997 წლის 17 აპრილის კანონი.

„არბიტრაჟის შესახებ“ საქართველოს კანონი, როგორც უკვე აღინიშნა, მიღებული იქნა UNCITRAL-ის მოდელური კანონის ბაზაზე არა ცალკეული მოხელის კეთილი ნების, არამედ გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის (გაერო) გენერალური ასამბლეის 2006 წლის 4 დეკემბრის №61/33 რეზოლუციის საფუძველზე, რომლითაც ყველა ქვეყანას მიეცა რეკომენდაცია გადაეხედა არბიტრაჟის შესახებ საკუთარი კანონმდებლობისათვის UNCITRAL-ის მოდელური კანონის 2006 წლის 7 ივლისის ცვლილებების ბაზაზე. შესაბამისად,

დღის წესრიგში, „ნორმატიული აქტების შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-16 მუხლის მე-4 და მე-5 პუნქტების მოთხოვნების დაცვით, განისაზღვრა ძალადაკარგული ნორმატიული აქტი და ახლად მიღებული კანონის ამოქმედების დრო.

მუხლი 48. კანონის ამოქმედება

ეს კანონი ამოქმედდეს 2010 წლის 1 იანვრიდან.

2009 წლის 19 ივნისს მიღებულმა კანონმა „არბიტრაჟის შესახებ“ განსაზღვრა მისი ამოქმედების დრო – 2010 წლის 1 იანვარი.

გამოყენებული ლიტერატურა:

- საქართველოს სამოქალაქო კოდექსი
- საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი
- საქართველოს ორგანული კანონი „შრომის კოდექსი“
- საქართველოს კანონი „ადვოკატთა შესახებ“
- საქართველოს კანონი „ელექტრონული ხელმოწერისა და ელექტრონული დოკუმენტის შესახებ“
- საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსი
- საქართველოს კანონი „საერთაშორისო კერძო სამართლის შესახებ“
- საქართველოს კანონი „სააღსრულებო წარმოებათა შესახებ“
- საქართველოს კანონი „ნორმატიული აქტების შესახებ“
- საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის კომენტარები
- საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის კომენ-

ტარები

საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სასამართლოსთან თანამშრომლობის ჯგუფის შეხვედრის შემაჯამებელი ოქმი, 2013 წლის 18 ივლისი

გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის 1958 წლის 10 ივნისის კონვენცია „უცხოური საარბიტრაჟო გადაწყვეტილებების ცნობისა და აღსრულების შესახებ“

UNCITRAL-ის 1985 წლის მოდელური კანონი „საერთაშორისო კომერციული არბიტრაჟის შესახებ“

UNCITRAL-ის საარბიტრაჟო რეგლამენტი (2010 წლის რედაქციით)

„უცხოეთის ოფიციალური დოკუმენტების ლეგალიზაციის მოთხოვნის გაუქმების შესახებ“ ჰააგის 1961 წლის 5 ოქტომბრის კონვენცია

„საგარეო ვაჭრობის არბიტრაჟის შესახებ“ ჟენევის 1961 წლის 21 აპრილის ევროკონვენცია

ადვოკატთა საერთაშორისო ასოციაციის 2010 წლის 29 მაისის ნესები „საერთაშორისო არბიტრაჟში მტკიცებულებების მოპოვების შესახებ“

ადვოკატთა საერთაშორისო ასოციაციის საბჭოს 2000 წლის სექტემბრის რეზოლუცია „მერკანტილიზმისათვის პროფესიონალიზმის დაპირისპირების შესახებ“

ადვოკატთა საერთაშორისო ასოციაციის 2004 წლის მაისის „საერთაშორისო არბიტრაჟში ინტერესთა კონფლიქტის შესახებ სახელმძღვანელო პრინციპები“

„საერთაშორისო საარბიტრაჟო დათქმების შედგენის შესახებ“ ადვოკატთა საერთაშორისო ასოციაციის 2010 წლის ოქტომბრის სახელმძღვანელო პრინციპები

კერძო სამართლის უნიფიცირების საერთაშორისო ინსტიტუტის (UNIDROIT) მიერ შემუშავებული „საერთაშორისო კომერციულ ხელშეკრულებათა პრინციპები“

საქართველოს არბიტრთა ასოციაციის არბიტრთა ეთიკის კოდექსი

საქართველოს საერთაშორისო საარბიტრაჟო ცენტრის

საარბიტრაჟო წესები

მუდმივმოქმედი არბიტრაჟის, „დავების განმხილველი ცენტრი“-ს საარბიტრაჟო წარმოების წესები (დებულება)

მუდმივმოქმედი საარბიტრაჟო სასამართლოს 2012 წლის საარბიტრაჟო რეგლამენტი

Arbitration Rules of the Singapore International Arbitration Centre

LCIA Arbitration Rules

CIArb Arbitration Rules

ICC Arbitration Rules

THE SECRETARIAT'S GUIDE TO ICC ARBITRATION – A Practical Commentary on the 2012 ICC Rules of Arbitration

Комментарии ЮНСИТРАЛ по организации арбитражного разбирательства 1996 года

Born, Gary B. *International Arbitration: Law And Practice, Second Edition*. (2016) Kluwer Law International

Born, Gary B. *International Commercial Arbitration In The United States: Commentary And Materials*. (1994) Kluwer law and Taxation Publishers

Born, Gary B. *International Commercial Arbitration: Commentary And Materials*. (2001) Kluwer Law International

Redfern, Alan and Hunter, Martin. *Law And Practice Of International Commercial Arbitration, Student Edition*. (2003) Sweet & Maxwell

გიორგი ცერცვაძე, საერთაშორისო არბიტრაჟი (შედარებითი ანალიზი), თბილისი, 2008

Борис Карабельников, МЕЖДУНАРОДНЫЙ КОММЕРЧЕСКИЙ АРБИТРАЖ, Москва, 2013 г.